

# FÅGLAR I SÖRMLAND

Det sörmländska fågelåret 2012



Det sörmländska  
fågelåret 2012

**Fåglar i Sörmland**

ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Södermanlands Ornitologer, som är en ideell regionalförening till Sveriges Ornitologiska Förening. FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnadsbetingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på  
fso@sormlandsornitologerna.se

**Redaktionen årsbok 2012**

**Per Flodin,**  
redaktör, redigering  
fagelaret@sormlandsornitologerna.se

**Jan Gustafsson,**  
redigering, grafisk form & layout,  
solvidd@gmail.com

**Yonas Ericsson,**  
korrekturläsning  
jonas.ericsson@eskilstuna.se

**Omslagsfoton**

Tobisgrissla (sid 1), Leif Nyström  
Kohäger (baksidan), Andreas Grabs

Presslagd 18 december 2013.  
Upplaga: 620 ex.  
Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.

Manusstopp för nästa årsbok är  
den 25 februari 2014.

**Redaktionellt material**

skickas till,  
fagelaret@sormlandsornitologerna.se  
Givetvis tas även hand- och maskin-  
skrivet material emot. Bilder skickas  
till någon i redaktionen i digitalt  
högupplöst format.

**Medlemsservice**

Adressändring, medlemskap,  
försäljning etc:  
Örjan Jitelius, kassör,  
Ejdergatan 5, 619 32 Trosa,  
telefon 070-637 34 98.  
Plusgiro 773 78-8.  
ISSN 0345-3820

**Innehåll**

inledare.....	1
Rapportkommittén Södermanland: Fågelåret 2012.....	2
Allmänt om rapportering.....	68
Rrk:s ledamöter.....	68
Hartsö-Enskär fågelstation 2012.....	70
Starta-upp-helg på Enskär.....	76
Skräntärnan i Sörmland.....	78
Dueller.....	84
Grågäsen vid Sörfjärden.....	86
Örnräkning vid Mälaren/Hjälmaren 2012.....	91
Kraftsamling för ortolansparven.....	93
Den stora lappuggledagen.....	96
Fågeldområden kring Östra Vingåker.....	100
Det där med traditioner.....	102
Sörmländska kretsen av Rapphönan bildad.....	106
Bruntrast i Sörmland 2012.....	107
Observanta skådarkamrater.....	108
Jörgen Israelssons minnesfond.....	110
FSO - verksamheten 2012.....	112
OKE - verksamheten 2012.....	114
SOK - verksamheten 2012.....	116
KVO - verksamheten 2012.....	118
FOF - verksamheten 2012.....	120
Tärnan - verksamheten 2012.....	122
Hartsö-Enskär fågelstation.....	omslaget sid 3
Hur bli medlem i FSO?.....	omslaget sid 3
Regionalförening.....	omslaget sid 3
Lokalföreningar.....	omslaget sid 3

**Hartsö-Enskär fågelstation**

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår "egen" fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga föreningsexkursioner till ön. Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsö-arkipelagens södra del som en sista utpost mot det öppna havet. Stationen drivs av FSO och verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

Mer info: Göran Altstedt 070-522 60 81,  
hartso.enskar@sormlandsornitologerna.se  
Du kan också stödja verksamheten genom att köpa fågelstationens T-tröjor, dekalor och fågelholkar.

**Hur bli medlem i FSO?**

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) är en regional förening som i huvudsak arbetar med frågor och aktiviteter av regionalkaraktär. Exkursioner och andra lokala aktiviteter äger rum genom lokalföreningarna.

Medlem i lokalförening betalar endast medlemsavgift till lokalföreningen som i sin tur betalar 20 kr/medlem till FSO.

Medlemmar i de sörmländska lokalklubbarna i Eskilstuna, Strängnäs, Nyköping/Oxelösund, Flen och Katrineholm/Vingåker ansluts nu via sina lokalföreningar till FSO och ska således inte betala någon medlemsavgift direkt till FSO. En ytterligare förändring är att medlemsavgift och årsbok separeras.

Vill man ha årsboken Fågelåret 2013, förskotts-  
betalar man som medlem i lokalklubb 75 kr till FSO via ett av lokalklubben distribuerat inbetalningskort. Årsboken kommer då automatiskt under hösten 2014.

Alternativt ingår årsboken i den lokala föreningens medlemsavgift. Kolla med din lokalförening.

Den som inte är medlem i en ansluten lokalklubb, erhåller årsboken för 2013 genom förskottsinbetalning av 130 kronor (+ porto 35 kr) till FSOs postgiro 773 78-8.

Glöm inte att ange vad inbetalningen avser och vem som betalt in med komplett adress.

**Regionalförening**

Föreningen Södermanlands Ornitologer  
Ingvar Jansson (0155-28 73 73)  
Hemsida: [www.sormlandsornitologerna.se](http://www.sormlandsornitologerna.se)  
E-post [fso@sormlandsornitologerna.se](mailto:fso@sormlandsornitologerna.se)

**Lokalföreningar**

i Sörmlands län och kontaktpersoner:

Ornitologiska klubben i Eskilstuna  
Lennart Eriksson (016-35 14 21)  
Hemsida: [www.oke.sormlandsornitologerna.se](http://www.oke.sormlandsornitologerna.se)  
E-post [oke@sormlandsornitologerna.se](mailto:oke@sormlandsornitologerna.se)  
Rapportmottagare: Lennart Eriksson

Strängnäs ornitologiska klubb  
Leif Ekblom (0152-511 54)  
Hemsida: [www.strangnasornitologerna.se](http://www.strangnasornitologerna.se)  
E-post [kontakt@strangnasornitologerna.se](mailto:kontakt@strangnasornitologerna.se)  
Rapportmottagare: Yngve Meijer

Katrineholm – Vingåkers ornitologer  
Krister Aronsson (0150-18153)  
Hemsida: [www.kvo.sormlandsornitologerna.se](http://www.kvo.sormlandsornitologerna.se)  
E-post [kvo@sormlandsornitologerna.se](mailto:kvo@sormlandsornitologerna.se)

Flens ornitologiska förening  
Judith Lambert (0157-109 00)  
Hemsida: [www.fof.sormlandsornitologerna.se](http://www.fof.sormlandsornitologerna.se)  
E-post [fof@sormlandsornitologerna.se](mailto:fof@sormlandsornitologerna.se)

Fågelföreningen Tärnan  
Nyköping/Oxelösund  
Ingvar Jansson (0155-28 73 73)  
Hemsida: [www.tarnan.eu](http://www.tarnan.eu)  
E-post [tarnan@sormlandsornitologerna.se](mailto:tarnan@sormlandsornitologerna.se)

Studie  
främjandet

Studiefrämjandet är samarbetspartner med FSO.

# inledare

Ännu en ny årsbok, "Fåglar i Sörmland, Det sörmländska fågelåret 2012", är klar för att möta sina läsare, en årsbok fylld med en noggrann redovisning av rapporterade fågelobservationer i Sörmland. En årsbok också fylld av intressanta och välskrivna artiklar om fågelfaunan i Sörmland. Ett av syftena med årsboken är just att kunna få en aktuell bild av hur situationen ser ut för våra fåglar i Sörmland. Alla vet vi att det hela tiden sker förändringar i fågelbeståndet både globalt, nationellt, regionalt och lokalt. I Sörmland som i hela Europa har många av skogens och de öppna landskapets fåglar minskat på ett oroande sätt. I Sörmlands skärgård har till exempel många arter så som ejder, gråtrut och silltrut minskat drastiskt. I årsboken kan var och en studera hur arternas förekomst rapporterats och numera faktiskt också gå tillbaka flera år, flera årgångar, i tiden och jämföra hur det varit tidigare och man kan om man så vill dra egna slutsatser om en arts förekomst i Sörmland.

Som vanligt kan vi också glädja oss över en mängd fantastiska bilder som alla är tagna av "fågelfotografer" från Sörmland, bläddra och njut!

Årsboken har nu nått en nivå vad gäller innehåll i såväl text som bild, layout, format och helhet som vi alla fågelskådare i Sörmland verkligen uppskattar och kan känna oss stolta över, en produktion av högsta kvalitet. Det är också glädjande att nu alla lokalfågelföreningarna i Sörmland stöttar produktionen genom att i förväg beställa årsböcker till sina medlemmar vilket i år innebär att årsboken kan tryckas i drygt 600 exemplar. Vi i FSOs styrelse kommer att arbeta hårt för att årsboken även i fortsättningen skall kunna produceras och erbjudas våra medlemmar.

I år har vi en ny redaktör för årsboken, Per Flodin, en sedan många år välkänd fågelskådare från Flen. Vi önskar Per och övriga i redaktion lycka till i sitt viktiga arbete med att producera årsboken.

Samtidigt vill vi tacka Göran Andersson som nu lämnat redaktionen efter tio år som redaktör för årsboken, tack Göran och lycka till med skådningen framöver!

Tack till alla ni som rapporterar era observationer, tack redaktionen för ett oegennyttigt och fantastiskt arbete med denna fina produktion!

Med hopp om ett gott fågelskådarår

Ingvar Jansson, ordförande FSO

## Rrk Sörmlands årssammanställning för Sörmlands län 2012



Lappuggla var en av de arter som gjorde 2012 till ett minnesvärt år för fågelskådaren.  
Foto: Leif Nyström

## Lappugglor, jordugglor och ovanliga trastar var bara några av de fåglar som präglade 2012

Som brukligt är numera har den arbetsgrupp inom Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) som kallas Regionala rapportkommittén (Rrk) sammanställt de rapporter som inkommit till Artportalen under fågeldelen kallad Svalan. Antalet rapporter att sammanställa från Svalan för 2011 blev 111890 från 691 rapportörer omfattande 259 arter. Tack vare finurliga filter i systemet kan Rrk ur denna mängd rapporter få del av de fynd som anses faunistiskt intressanta och det är sammanställningen och analysen av dessa du finner på de kommande sidorna.

Invasion var onekligen ordet för 2012. En del arter förekommer vissa år hos oss i större antal än normalt. Främst beror det på förändringar i födotillgången i deras normala vistelseområden.

Många fick se någon eller några av det stora antal lappugglor som sågs under våren. En häckning har noterats vilket man kunde hoppas på.

En annan uggla som också sågs i rekordantal under våren och sommaren var jorduggla.

2011 var ett mycket bra häckningsår för jorduggla. Födötillgången var tydligen för dålig under 2012 så många sträckte tillbaka tidigt.

En annan alltid lika trevlig art var tallbit, som dök upp i större antal under hösten. Senaste invasionen var 2004.

En och annan raritet brukar det bli varje år. Årets höjdpunkt var den bruntrast som glädde många skådare i januari. Första fyndet för Sörmland.

Det var ett litet axplock av händelser från året 2012. Övriga händelser från Sörmlands län både positiva och negativa överlåter vi till läsaren själv vid läsning av rapporten.



*Jorduggla.*

*Foto: Pekka Pulsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

Håkan Lernefalk



*Ågretthäger vid Byggninge nära Studsvik lät sig villigt beskådas, upptäckt av boende vid gården.*

*Foto: Thomas Larsson*

## 4 | Det sörmländska fågelåret 2012

### **Knölsvan** *Cygnus olor*

**Stor flock:** En för inlandet stor flock på 220 ex sågs i Näsnaren, Katrineholm den 19.11 (Anders Lundholm).

flockarna ses oftast under våren. Flockar över 200 ex under hösten hör inte till vanligheterna.



*Knölsvansfamilj.*  
Foto: Jan Karlsson

### **Mindre sångsvan** *Cygnus columbianus*

Ett normalt år vad gäller rapporter av mindre sångsvan, 55 ex under våren och sex ex under hösten. De senaste åren har antalet fynd under våren ökat. Det har däremot inte fynden under hösten gjort. Vinterfynd tillhör inte vanligheterna.

**Vinterfynd (januari):** 1 ex sträckande mot SV Kilenkorset, Gorsingedal, Strängnäs 7.1 (Andreas Grabs, Björn Carlsson).

### **Sångsvan** *Cygnus cygnus*

Högsta antal rapporterade häckningar är 23, så årets 21 häckningar är bra. De största

**Flockar och sträckande över 200 ex:** 360 sträckande mot N Femörehuvud, Oxelösund 15.3 (Kalle Brinell). 515 ex födosökande Snesta, Nyköping 17.3 (Ulf Andersson). 250 ex rastande Banningefälten, Katrineholm 17.3 (Andreas Grabs). 265 ex sträckande mot N Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 18.3 (Erik Widuss). 278 ex sträckande mot SV Furholmens skans, Trosa 27.10 (Göran Andersson).

### **Sädgås** *Anser fabalis*

Även i år är det bara från Nyköpings kommun som det finns rapporter om flockar större än 500 ex. Det verkar som det skett en förändring i var sädgässen rastar hos oss. Ti-

digare sågs regelbundet om våren större flockar på lokaler i Eskilstuna och Katrineholms kommuner. Vid milda vintrar ses numera sädgäss även i januari och december. De flesta håller till i området mellan Jönåker och Stigtomta, Nyköpings kommun. Sommarfynd är inte vanliga, men i år blev det ett.

**Större flockar och sommarfynd (20 maj – 20 juli):** Max 4000 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 3.3-15.4 (Jonny Werdin, Lennart Wahlén, Johan Södercrantz m.fl.). Max 4000 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 21.9-30.11 (Jan Sjöstedt, Tommy Pettersson, Marianne Mattiasson m.fl.). 2 ex rastande Oppeby våtmark, Nyköping 17.7 (Thomas Larsson).

**Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus***  
(-2011:67/306) (2012:17/98)

Det hittills bästa året för tundrasädgås med hela 98 ex. Antalet fynd är nu så många att samtliga fynd inte redovisas i årets rapport. Fynden fördelas kommunvis enligt följande Nyköping 52, Strängnäs 3, Oxelösund 25, Flen 2, Trosa 4, Eskilstuna 11 och Gnesta 1.

**Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus***  
Omkring 80 ex under våren och cirka 40 ex under hösten är bra siffror jämfört med de senaste åren. Det är dock något färre än de tre senaste åren. Några ex fanns kvar i januari tack vare den milda vintern.

**Vinterfynd (januari):** 2 ex rastande Sörkärrsfälten, Nyköping 1-3.1 (Tommy Pettersson, Tommy Karlström, Andreas Grabs m.fl.).

**Bläsgås *Anser albifrons***

Ett mycket bra år för bläsgås och för ovanlighetens skull sågs ungefär lika många ex under våren som under hösten. Det sågs cirka 750 ex under våren och cirka 700 ex under hösten. De första dök upp 11 mars i Skåraområdet och där sågs som mest hela 400 ex under våren. Sommarfynd är inte direkt vanliga och i år gjordes fynd av hela tre ex.

**Stora antal, sommarfynd (20 maj – 20 juli):** Max 400 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 11.3-5.5 (Jonny Werdin, Lennart Wahlén, Johan Södercrantz m.fl.). 1 ex rastande Runsö gård, Överselaö, Strängnäs 18.6 (Björn Sjögren). 1 ex rastande Gorsingeholmsfälten, Strängnäs 30.6 (Kjell Thorsén). 1 2K Strandstuviken, Nyköping 15.7-8.8 (Lennart Wahlén, Peter Skoglund, Markus Forsberg m.fl.)

**Fjällgås *Anser erythropus***

Fynd av fjällgås tycks inte längre vara årliga hos oss. Senaste åren med fynd är 2010 och 2008.

**Samtliga fynd:** 1 ad rastande Vängsö flygfält, Gnesta 29.9-3.10 (Niklas Liljebäck, Tomas Widlund, Gunnel Forsström m.fl.).

**Grågås *Anser anser***

Milda vintrar lockar en och annan grågås att stanna kvar, även i år då fåglar sågs i januari och december. Årets största antal rapporterades från Skåraområdet. I övrigt sågs flockar om mer än 1000 ex runt om i rapportområdet under vår, sommar och höst.

**Större flockar:** Max 4000 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 19.5-7.10 (Jan Sjöstedt, Tommy Pettersson, Andreas Grabs m.fl.). Max 3000 ex rastande Eksågstornet, Sörfjärden, Strängnäs 8.9-14.10 (Brita Nilsson, Barbro Hedström, Ilva Hansson m.fl.).

**Grågås x kanadagås**

*Anser anser x branta canadensis*

Många rapporter under i stort sett hela året av denna hybrid, observationer från hela rapportområdet.

**Stripgås *Anser indicus***

(-2010:29/32) (2012:1/1)

Årets fynd av stripgås är spridda över rapportområdet. Hur många individer det rör sig om är inte så lätt att uppskatta. Ett rimligt antagande är att det rör sig om minst två

## 6 | Det sörmländska fågelåret 2012

individer. Fågeln vid Strandstuviken, Skåraområdet och Hagbybergafälten bedöms som samma individ och troligen samma som sågs 2011. Fågeln i Gnesta-Trosa bedöms vara en annan individ.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Strandstuviken, Nyköping 24.4-31.5 (\*Mats Andersson, Sofi Nordfeldt, Björn Johansson m.fl.). 1 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 9.6-1.9 (Tommy Pettersson, Kalle Brinell, Olle Pers.). 1 ex födosökande Valla, Hagbyberga, Katrineholm 2.9 (Pelle Moqvist, Krister Andersson, Krister Aronsson, Bernth Andersson m.fl.). 1 ex rastande Gåsinge kyrka, Vängsö, Gnesta 30.9 (Kjell Eriksson, Niklas Liljebäck, Bertil Karlsson m.fl.). 1 ex Ådafälten, Trosa 12-21.10 (Göran Andersson, Örjan Jitellius, Eva Edmert m.fl.). 1 ex rastande Apelåker, Furholmen, Trosa 25.10 (Björn Persson).

### **Dvärgsnögås** *Anser rossii*

(-2011:1/1) (2012:1/1)

Andra fyndet för rapportområdet. Godkänd för kategori D.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Blacksta by, Gnesta 12-15.3 (\*Johan Dahlberg, Bertil Karlsson, Ingemar Graf m.fl.).

### **Bläsgås x kanadagås**

*Anser albifrons x Branta canadensis*

Andra året i rad med fynd av denna inte helt vanliga hybrid.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Åby loge, Vingåkersslätten, Vingåker 2.3 (Ronny Nilsson).

### **Prutgås** *Branta bernicla*

Under hösten var det ett för vårt rapportområde imponerande sträck av prutgås. De flesta sågs den 25 till 27 september. Totalt sågs närmare 2400 ex sträckande. Sträckande fåglar sågs både i inlandet och ute vid kusten. I inlandet sågs de flesta vid Mälaren och Hjälmaren. Det är inte alla år som det ses större antal sträckande prutgäss hos oss, t.ex. förra året sågs just inget sträck alls. 2010 däremot sågs många sträckande prutgäss, dessutom samma datum som i år d.v.s. 26-27 september. Bara ett vårfynd under året och det var i inlandet.

**Vårfynd (april), stort sträck:** 1 ex rastande Aspafälten, Aspa gård, Oxelösund 21-22.4 (Jan Gustafsson, Tommy Knutsson, Jan Karlsson m.fl.). 1175 ex sträckande mot S Femörehuvud, Oxelösund 26.9 (Lennart Wahlén, Thomas Larsson, Jan Karlsson m.fl.).



Prutgäsen som rastade tillsammans med vitkindade gäss på Aspafälten i Oxelösund.

Foto: Thomas Larsson



**Vitkindad gås** *Branta leucopsis*

Vinterfynd är inte direkt vanliga, men har förekommit ett par gånger under 2000-talet. Häckningar har enbart rapporterats från kusten, inga från inlandet. Det finns dock fynd under häckningstid från Yngaren där det finns ett mindre bestånd. Tidigare uppskattningar om 150 till 200 häckande par i rapportområdet får fortsätta att gälla.

**Vinterfynd (januari), stort sträck:** 2 ex stationära Nyköpings hamn, Nyköping 1-18.1 (Kjell Sahlberg, Janne Oldebring, Toomas Maadre m.fl.). 4000 ex sträckande mot S Örsbaken, Brännäs våtmark 26.9 (Tommy Knutsson).

**Vitkindad gås x kanadagås**

*Branta leucopsis x canadensis*

Under året finns ett fynd av hybrid mellan vitkindad gås och kanadagås.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Stadsfjärden, Nyköping 17.9 (Kalle Brinell).

**[Rostand** *Tadorna ferruginea*

(-2011:6/6) (2012:1/1)

Sjunde fyndet i rapportområdet, det senaste gjordes 1994. De tidigare fynden har varit 3 i Katrineholm, 2 i Strängnäs och 1 i Nyköping. De flesta fynden i Sverige anses vara förrymda parkfåglar, så även detta.

**Samtliga fynd:** 1 ex förbiffyngande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 28.7 (\*Sten Ljungars, \*Bo Gustafsson).

**Gravand** *Tadorna tadorna*

Några häckningar brukar rapporteras varje år, men inte i år. Flera rapporter finns dock om par under häckningstid på lämpliga lokaler utmed kusten, så några häckningar är troliga. Inlandsfynd enbart under våren.

**Inlandsfynd:** 1 ex förbiffyngande Spelhamnen, Nyköping 23.3 (Ragnar Falk). 1 ex sträckande mot O Ekeby våtmark, Eskilstuna 24.4 (Lennart Eriksson, Lars-Owe Hagman, Kristina Hagman m.fl.). 1 2K hona sträckande mot O Pottskär, Kvicksundsbron, Es-

kilstuna 4.5 (Viktor Eriksson). 2 i par Ytterbo, Nyköping 7.5 (Mikael Gemsjö). 4 ex sträckande mot SV Bresätters viltvatten, Vingåker 14.5 (Ronny Nilsson).

**Mandarinand** *Aix galericulata*

(-2011:24/27) (2012:2/2)

Fynd av mandarinand görs så gott som varje år i Sörmland. Samma individer tycks dyka upp flera år i rad. Mellan 2003 och 2006 sågs en hane i Oxelösund som bedömdes vara samma ex varje år. Rimligen är det inte samma som setts i år, men vem vet. Eskilstunafågeln bedöms vara samma fågel som 2011.

**Samtliga fynd:** 1 hane Rothoffsparken, Eskilstuna 17.4 (\*Lennart Cronholm). 1 hane stationär Kylvattendammen, Oxelösund 13.11-2.12 (Björn Johansson, Jan Gustafsson, Peter Skoglund m.fl.).

**Bläsand** *Anas penelope*

Milda vintrar är det inte ovanligt att se några bläsänder under januari och december, så även i år. I slutet av september var det ett bra sträck vid kusten och Mälaren. De senaste åren har stora mängder bläsänder rastat i Näsnaren under hösten. Årets antal är det högsta som noterats hittills.

**Större sträck, stora antal:** 1025 ex sträckande mot S Femöreflagen, Oxelösund 25.9 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Thomas Larsson). 4020 ex sträckande mot S Femöreflagen, Oxelösund 26.9 (Jan Karlsson, Björn Johansson, Lennart Wahlén, Thomas Larsson). 1500 ex sträckande mot S Örsbaken, Oxelösund 26.9 (Tommy Knutsson). 1100 ex sträckande mot V Ångbåtsbryggan, Mariefred, Strängnäs 27.9 (Erik Widuss). 1450 ex rastande Näsnaren, Katrineholm 27.10 (Håkan Lernefalk).

**Snatterand** *Anas strepera*

Omkring tio rapporterade häckningar. I Näsnaren noterades rapportområdets hittills största flock om 500 ex. Det tycks som om ökningen av snatterand ännu inte har stannat

## 8 | Det sörmländska fågelåret 2012

av t.ex. så sågs runt 20 par samtidigt i Sjöholmskärrret, Katrineholm i maj. Några ex ses numera så gott som varje år vintertid.

**Stort antal:** Max 500 ex rastande Näsnaren, Katrineholm 7.10-19.11 (Håkan Lernefalk, Bengt Larsson, Hans Karlsson m.fl.).

### **Kricka** *Anas crecca*

I år är bara två häckningar rapporterade, från två lokaler. Båda häckningarna i anlagda vatten. De flesta häckningar rapporteras numera från sådana vatten. Vinterfynd som vanligt från Ekeby våtmark, Eskilstuna och Brandholmen, Nyköping.

**Häckningar:** 4 pulli Näs, Torpesta kvarn, Nyköping 6.7 (Hasse Berglund). 15 1K Lida viltvatten, Flen 19.7 (Per Flodin, Jan Gustafsson).

### **Stjärtand** *Anas acuta*

Endast ett fynd under sommaren. Sommarfynd görs årligen, men häckningar finns inte under senare år. I slutet på september var det ett bra sträck av stjärtand vid Mälaren.

**Större sträck:** 179 ex sträckande mot V Ångbåtsbryggan, Mariefred, Strängnäs 27.9 (Erik Widuss).

### **Årta** *Anas querquedula*

Inga rapporterade häckningar under året. I övrigt bara rapporter från sex lokaler under häckningstid. Vid Skåra och Sjöholmskärrret har par setts under en längre tid och häckning är trolig. Återigen ett dåligt år för årta och frågan är om de senaste årens uppskattning om fem häckande par fortfarande gäller.

### **Skedand** *Anas clypeata*

Häckningar rapporterade från Skåraområdet och Sörfjärden. I övrigt rapporter från ca 15 lokaler under häckningstid. Utifrån rapporteringen går det inte att uppskatta beståndet, men de senaste åren tycks en ökning ha skett.

**Häckningar:** 1 adult hona bo, ägg/ungar Ön Fingerborgen, Sörfjärden, Eskilstuna 26.5 (Lars Broberg, Ture Persson). 18 1K lämplig biotop Skåra viltvatten, Skåraområdet 19.8 (Jan Sjöstedt).



Ett par av årta.  
Foto: Leif Nyström



*En hane av stjärtand.  
Foto: Pekka Palsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

### **Brunand** *Aythya ferina*

Tre rapporterade häckningar är en liten uppgång jämfört med tidigare år. I övrigt finns rapporter från ca tio lokaler under häckningstid. På några av lokalerna har fåglar setts under en längre tid, vilket skulle kunna tyda på häckning. I Näsnaren brukar större flockar ses under hösten. Årets högsta antal var 225 ex.

**Stor flock:** 225 ex rastande Näsnaren, Katrineholm 1.8 (Krister Aronsson).

### **Vigg** *Aythya fuligula*

Vinterns största flock blev 20000 ex. Ett antal i nivå med hur det varit de senaste åren.

**Stor flock:** 20000 ex rastande Norra Örsbaken, Nyköping 12.12 (Jan Sjöstedt).

### **Bergand** *Aythya marila*

Endast ett vårfynd i inlandet, men betydligt fler under hösten, nämligen 36 ex. De flesta fynden är sträckande fåglar vid Mälaren. Årets största vinterflock om 2000 ex är i nivå med de senaste åren.

**Stor flock:** 2000 ex rastande Norra Örsbaken, Nyköping 25.1 (Jan Sjöstedt).

### **Ejder** *Somateria mollissima*

Endast ett inlandsfynd under året, vilket är färre än normalt. Oftast rör sig fynden i inlandet om sträckande fåglar vid Mälaren eller Hjälmaren.

**Inlandsfynd:** 9 hanar och 1 hona sträckande mot Ö Torshälla huvud, Eskilstuna 5.5 (Sten Ljungars).

### **Alförrädare** *Polysticta stelleri*

(-2011:46/68) (2012:2/2)

Antalet fynd i Sverige av alförrädare har minskat kraftigt de senaste åren. Hos oss har dock inte fynden av alförrädare minskat. Fynd har gjorts nästan varje år under 2000-talet.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Tärnskär, Hartsö skärgård, Nyköping 24.3 (\*Janne Ol-

debring, \*Lennart Wahlén, \*Jonny Werdin). 1 1K rastande Strandstuviken, Nyköping 22.9 (\*Mikael Ackelman).

### **Alfågel** *Clangula hyemalis*

I inlandet gjordes under våren ett fynd och under hösten fyra fynd. De senaste åren har antalet fynd i inlandet minskat.

**Sena vårfynd (maj), inlandsfynd:** 1 ex förbiflygande Oxeludden, Askö, Trosa 26.5 (Göran Andersson). 1 honfärgad sträckande mot V Kviksundsbron, Eskilstuna 30.9 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). 1 hona förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 12.10 (Sten Ljungars). 1 honfärgad rastande Skåra viltvatten, Nyköping 20.10-18.11 (Tommy Pettersson). 1 ex Näsnaren, Katrineholm 23.11 (Bengt Larsson)

### **Sjöörrer** *Melanitta nigra*

Ett av de bättre åren med fynd i inlandet. Under våren sågs cirka 210 ex och under hösten 125 ex. Endast år 2000 sågs det fler sjöörrer i inlandet. De flesta ses som vanligt under våren. Under hösten ses ibland större antal sträckande sjöörrer vid kusten.

**Stort sträck:** 510 ex sträckande mot SV Femöreflagen, Oxelösund 22.10 (Kalle Brinell).

### **Svärta** *Melanitta fusca*

Några par häckar i vårt rapportområde. De senaste årens häckningar har rapporterats från Oxelösunds skärgård. Ovanligt få ex sågs i inlandet, under våren sågs 27 ex och under hösten sju ex. Samtliga sågs rastande eller sträckande vid Mälaren och Hjälmaren. Inlandsfynd i december är väldigt ovanliga, senaste fyndet är ett ex i Narsjöfjärden, Eskilstuna 1972.

**Häckning, vinterfynd (december):** 10 1K pulli/nyligen flygga Vattungarna, Oxelösund 3.8 (Leif Nyström, Tommy Ubbesen). 60 pulli Hävringe, Oxelösund 25.8 (Jan Karlsson). 1 honfärgad stationär Skjulsta, Eskilstunaån, Eskilstuna 16-28.12 (Leif Carlsson, Barbro Hedström, Per Lif m.fl.).



Storskrake, hona.  
Foto: Leif Nyström

**Salskrake** *Mergus albellus*

Något enstaka fynd görs numera regelbundet sommartid. Någon häckning är det dock inte tal om. Återigen en ny rekordflock i Näsnaren. Det är som vanligt i Näsnaren man ser stora antal av rastande salskrakar under oktober och november.

**Stor flock:** 193 ex rastande Näsnaren, Katrineholm 27.10 (Bengt Larsson, m.fl.).

**Småskrake** *Mergus serrator*

Återigen en rapporterad häckning denna gång i Hjälmarén. Några häckande par finns i Mälaren och Hjälmarén.

**Häckning:** 10 pulli V om bron, Hjälmarénsund, Eskilstuna 13.8 (Kent Carlsson).

**Flockar mer än 500 ex:** 1000 ex födosökande Rokaströmmen, Rokaudd, Strängnäs 5.1 (Yngve Meijer). 582 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 28.10 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Edwin Sahlin). 700 ex rastande Björndalsviken, Strängnäs 7.11 (Lotta Stenström). 519 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 9.11 (Kalle Brinell). 600 ex rastande norra Örsbaken, Nyköping 29.11 (Jan Sjöstedt).

**Järpe** *Tetrastes bonasia*

Sammanlagt 14 fynd av 17 individer finns rapporterade från 2012. Både antalet fynd och antalet fåglar är helt i nivå med de senaste åren. Årets fynd är väl spridda under



Småskrake, hane.  
Foto: Leif Nyström

**Storskrake** *Mergus merganser*

Observationer av större flockar om mer än 1000 ex är numera inte så vanligt.

året med enstaka fynd från alla månader utom januari och december. Fyndbilderna från året visar även en god geografisk spridning i

rapportområdet med glest utspridda fynd från lämpliga, större skogsområden. Endast ett fynd av en 1K fågel finns bland rapporterna.

**Samtliga fynd:** 1 ex Kvarntorps naturreservat, Näshulta, Eskilstuna 21.2 (Lars-Erik Collin, Björn Jönsson). 1 ex spel/sång Lekar-torp, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 1.3 (Peter Carlsson). 1 hane spel/sång Torpesta kvarn, Nyköping 9.3 (Jan Sjöstedt). 1 hona lockläte Jobstorpsfälten, Ängby 4.4 (Jan Sjöstedt). 1 ex Stora holmen, Naturvårdsbrännan, Fjällmossen, Nyköping 29.4 (Sofi Nordfeldt, Peter Lantz). 2 ex Längsjön, Frustuna, Gnesta 1.5 (Bertil Karlsson). 1 ex lockläte Valnaren, Strängnäs 13.6 (Erik Wid-uss). 1 ex spel/sång Skiren, Skiren/Kvicken, Eskilstuna 21.7 (Weine Erlandsson). 1 1K 1700 meter NO Ludgo k:a, Nyköping 4.8 (Hasse Berglund). 3 ex Hedmossen, Dunker, Flen 12.8 (Johan Leppänen). 1 ad hane Tax-inge, Nyköping 26.8 (Jan Sjöstedt). 1 ex lockläte Hedtorp, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 18.9 (Kent Carlsson). 1 hane

Kvighagen, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 26.10 (Jorma Jokinen). 1 honfärgad Näsudden, Örstignäs gård, Nyköping 29.11 (Jan Sjöstedt)

#### **Orre** *Lyrurus tetrix*

Totalt finns rapporter om 44 spelande tuppar fördelat på 14 lokaler från våren 2012. Merparten gäller enstaka spelande tuppar och fynden är tydligt koncentrerade till Mälarmårdens och Kolmårdens skogsområden. Centralt i rapportområdet finns ett stort område helt utan rapporter av spelande orrar.

**På följande fyra lokaler noterades tre eller fler spelande tuppar:** Stora Bötet, Nyköping (10 spelande), Fjällmossen, Nyköping (10 spelande), Hedmossen, Ärla, Eskilstuna (5 spelande), Hedmossen, Dunker, Flen (8 spelande). Inga rapporter om konstaterade eller troliga häckningar finns från året.

#### **Tjäder** *Tetrao urogallus*

Från 2012 finns totalt ett 80-tal rapporter om cirka 110 tjädrar i rapportområdet som hel-



En spelgale tjädertupp uppehöll sig vid Eriksvall, söder om Jönåker i Nyköpings kommun under hösten.  
Foto: Bo Pettersson

het. Huvuddelen av fynden kommer från Kolmårdens och Mälarmårdens stora sammanhängande skogsområden. Rapporter om spelplatser och spelande tuppar är som vanligt mycket få vilket gör det svårt och vanskligt att följa eventuella förändringar i rapportområdets tjäderbestånd.

Från året finns endast rapporter om totalt sex spelande tuppar, från en lokal i Dunker, Flen (4 spelande) och en lokal i Näshulta, Eskilstuna (2 spelande). Inga rapporter om säkra eller troliga häckningar finns från 2012.

### **Rapphöna** *Perdix perdix*

Rapporter om rapphöns finns från fyra lokaler under 2012. Som vanligt kan man utgå ifrån att sannolikt samtliga fynd gäller rapphöns som planterats ut i viltvårdande syfte. På två av årets lokaler (Husby-Oppunda, Nyköping och Stora Malm, Katrineholm) finns rapporter om mindre flockar under en stor del av året. På de två andra lokalerna (Skenäs, Vingåker och Tängslinge, Gnesta) avser fynden rapporter från ett tillfälle. Bland årets fynd finns även ett rent sommarfynd samt ett fynd som indikerar en lyckad häckning. Det är dock fullt möjligt att den eventuella häckningen avser nyligen utplanterade fåglar.

**Fynd (juni-augusti):** 2 ex Vadsjön, östra sidan, Nyköping 12.6-16.7 (Lennart Wahlén, Kjell Widén). 2 ad och 4 1K 500 meter SO Tängslinge, Frustuna, Gnesta 27.8 (Per Skyllberg).

### **Vaktel** *Coturnix coturnix*

Totalt 28 spelande vaktlar under året är en mycket markant nedgång jämfört med förra årets 110 spelande fåglar. Årets antal är även klart under genomsnittet på 52 spelande/år under perioden 2000-2010 och faktiskt det lägsta antalet hittills under 2000-talet. Hälften av årets vaktlar (14 ex) rapporterades från Nyköpings kommun medan den andra hälften fördelade sig enligt följande: Strängnäs (4 ex), Eskilstuna, Katrineholm och Vingåker (3

ex vardera) och Flen (1 ex). Årets låga antal kan möjligen delvis bero på den ovanligt svala och regniga sommaren utan några längre perioder med varmt, torrt och högt trycksbetonat väder.

**Fynd (2 eller fler spelande):** 2 ex spel/sång Vingåkersslätten, Vingåker 17.5-12.8 (Ronny Nilsson, Anne-Marie Johansson, Bernth Andersson m.fl.). 3 ex spel/sång Lövåker, Katrineholm 15-17.6 (Agne Swenzén, Krister Aronsson). 2 ex spel/sång Lötfälten, Goringeholm, Strängnäs 16-23.6 (Kjell Thorsén, Linus Jonson, Björn Sjögren m.fl.). 3 ex spel/sång Kärsta, Nyköping 23-24.6 (Frida Nettelblatt).

### **Smålom** *Gavia stellata*

Årets 144 smålommar fördelat på 29 fynd överensstämmer väl med de senaste årens uppträdande. Även det vanliga mönstret med stor dominans av vårfynd från kusten syns tydligt i årets fyndbild. 120 av de 144 fåglarna rapporterades från kusten under perioden mars-maj. Årets högsta antal var 38 ex sträckande mot NO vid Oxeludden, Askö, Trosa 15.4 då även 17 rastande smålommar inräknades på samma lokal (Göran Andersson, Örjan Jitelius). Bland årets rapporter finns dessutom fem fynd av enstaka fåglar från inlandet, samtliga gjorda i anslutning till Mälaren, två rena sommarfynd samt ett vinterfynd.

**Inlandsfynd, sommarfynd (20 maj – 20 juli), vinterfynd (januari):** 2 ex rastande Örsbaken, Oxelösund/Nyköping 6.1 (Tommy Knutsson). 1 ex sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 21.4 (Sten Ljungars). 1 ex sträckande mot O Torshälla huvud, Eskilstuna 8.6 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex stationär Lacka, Trosa 15.6 (Pierre Stålnäbb). 1 ex sträckande Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 8.8 (Markku Kemppe). 1 ex sträckande mot O Köpinge, Åkers styckebruk, Strängnäs 8.9 (Seppo Hiltunen). 1 ex sträckande mot SO Ångbåtsbryggan, Mariefred, Strängnäs 27.9 (Erik Widuss).



**Storlom** *Gavia arctica*

Sammanlagt elva konstaterade häckningar från nio olika sjöar får betraktas som ett normalt resultat jämfört med de senaste åren. Utöver de elva konstaterade häckningarna finns dessutom rapporter av storlommar under häckningstid på ytterligare cirka 30 lämpliga lokaler. Fynden av häckningar och fåglar i lämplig häckningsmiljö är rätt väl spridda i rapportområdet men med en tydlig koncentration i rapportområdets centrala, östra delar från Båven och norrut mot Strängnäs. Precis som de senaste åren rapporteras även i år höga antal rastande och födosökande adulta storlommar i Gölsjön, Flen under sensommaren. Under perioden 23.7-25.8 finns ett flertal rapporter från Gölsjön med över 50 fåglar och de högsta antalen inräknades 9.8 (98 ex) och 25.8 (74 ad) (Leif Carlsson, Lennart Eriksson, Mats Eriksson

m.fl.). Högre antal rastande adulta storlommar rapporteras även från Dunkern, Flen där 52 ad inräknades 9.8 (Leif Carlsson, Lennart Eriksson, Mats Eriksson). Från 2012 finns dessutom ett rapporterat vinterfynd.

**Vinterfynd (januari):** 3 ex Lacka 3.1 (Pierre Stålnäbb).

**Smådopping** *Tachybaptus ruficollis*

Totalt tolv lämpliga lokaler med observationer av smådopping under häckningstid och på fem av dessa kunde dessutom säkra häckningar konstateras. Det är dock inte helt enkelt att konstatera häckningar av smådopping så man kan nog utgå ifrån att häckningar eller häckningsförsök skett på de flesta av de tolv lokalerna. Antalet lokaler med konstaterade eller troliga häckningar är något färre än de senaste åren men förekomsten får ändå betraktas som normal sett i ett längre per-



spektiv. Dessutom finns som vanlig några fynd av övervintrande fåglar. Fyra ex sågs under januari och tre ex under december. Ekeby våtmark i Eskilstuna framstår alltmer tydligt som rapportområdets säkraste lokal för övervintrande smådopping.

**Vinterfynd (januari, december):** 1 ex Gamla Oxelösund 1-29.1 (Tommy Pettersson, Per Flodin, Mats Andersson m.fl.). 1 ex Eskilstunaån vid Ekeby våtmark, Eskilstuna 3.1 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 3-29.1 (Sten Ljungars, Lars-Erik Collin, Yngve Meijer m.fl.). 3 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 2-31.12 (Björn Fors, Per Lif, Monica Ljungars m.fl.).

### **Skäggdopping** *Podiceps cristatus*

Endast en rapport om större ansamlingar av skäggdopping finns från 2012. Normalt brukar det finnas ett flertal rapporter om högre antal rastande skäggdoppingar under hösten från några lokaler i rapportområdets nordvästra delar. Det högsta rapporterade antalet från sjön Öljaren (Katrineholm/Vingåker) under hösten är i år endast 160 ex att jämföra med förra årets 1200 ex.

**Fynd (fler än 200 rastande):** 400 ex stationära Hjälmaresund, Eskilstuna 6.10 (Leif Carlsson).

### **Gråhakedopping** *Podiceps grisegena*

Årets 15 fynd av sammanlagt 22 fåglar faller mycket väl in i mönstret från de senaste åren. Under den senaste 3-årsperioden (2008-2010) har 14 till 18 fynd gjorts årligen och antalet fåglar har under samma period varierat mellan 19 och 29 ex årligen. Som vanligt gäller de flesta fynden rastande och sträckande fåglar längs kusten under vår och höst men två av fynden avser tillfälligt rastande fåglar i insjöar. Rena sommarfynd och observationer av fåglar på lämpliga lokaler under häckningstid saknas helt från året.

**Vinterfynd (december):** 1 ex födosökande Femöreflagen, Oxelösund 30.12 (Mats Grahn).

### **Svarthakedopping** *Podiceps auritus*

Rapporter om säkert konstaterade häckningar av svarthakedoppingar finns från totalt nio lokaler och sammanlagt konstaterades 20 lyckade häckningar på de nio lokalerna. Kommunvis fördelade sig de nio lokalerna enligt följande: Nyköping (4 lokaler, 9 par), Katrineholm (2 lokaler, 6 par), Eskilstuna (1 lokal, 1 par), Flen (1 lokal, 2 par), Gnesta (1 lokal, 2 par). Utöver lokalerna med säkra häckningar finns rapporter av ungefär 54 par från ytterligare 36 lämpliga lokaler under häckningstid. Sammanlagt ger detta 45 lokaler med säkra och möjliga häckningar och cirka 65 par fördelat på dessa lokaler. Som väntat är antalen betydligt lägre än 2011 då svarthakedoppingen var riksinventeringsart. 2011 konstaterades säkra häckningar på 29 lokaler, antalet par uppskattades till 102-108 fördelat på 72 lokaler. Inga vinterfynd finns rapporterade från året.

### **Havssula** *Morus bassanus*

(-2011:1/1) (2012:1/1)

Rapportområdets andra fynd kom, något överraskande, redan året efter det första fyndet. Även årets fågel sågs vid Enskär, Hartsö skärgård och hade någon timme innan rapporterats sträckande mot SV förbi Landsort, Nynäshamn. Rapporten från Enskär antyder att fågeln sträckte relativt målmedvetet mot SV och det verkar troligt att det var samma adulta havssula som på morgonen dagen efter sågs sträcka mot S vid Händelöphuvud utanför Västervik.

**Samtliga fynd:** 1 ad sträckande mot SV Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 22.7 (\*Lennart Wahlén, Janne Oldebring).

### **Storskarv** *Phalacrocorax carbo*

Som vanligt kan man konstatera att rapporteringen av häckande storskarvar med all sannolikhet är bristfällig och att rapporterna i Svalan inte speglar den verkliga förekomsten i rapportområdet särskilt väl. Från året finns rapporter om totalt cirka 700 par fördelat på

fyra kolonier i Mälaren och tre kolonier längs kusten. Uppgifter om häckande storskarvar saknas helt från övriga insjöar i rapportområdet. De fyra kolonierna i Mälaren räknades även förra året och en jämförelse av antalet par mellan åren visar en tydlig nedgång från 2011 till 2012. Sammanlagt minskade det totala antalet par i de fyra kolonierna i Mälaren från 550 par 2011 till 275 par 2012. En rätt påtaglig minskning som även har stöd i en rikstäckande inventering som genomfördes under 2012. Inventeringen påvisade en nedgång i antalet häckande storskarvar i stort sett i hela södra Sverige men att antalet fortfarande ökar något längs norrlandskusten (Vår fågelvärld 6:2012).

#### **Rördrom** *Botaurus stellaris*

Totalt 87 revirhävande hanar under detta riksinventeringsår kan tyckas vara lågt i jämförelse med riksinventeringen 2000 då 145 hanar noterades. Antalet visar dock på en positiv trend, från 2011 års 74 hanar och bottenåret 2010 med 67 st. Medelantalet för de senaste årens kalla vintrar var 92 revirhävande fåglar/år, vilket vi åter börjar närma oss.

Glädjande är också att det under 2012 hördes 15 hanar enbart i Sörfjärden. Även det en tydlig uppgång från 2011 års 9 individer. Återstår att se om denna positiva trend för lokalen och rapportområdet håller i sig under 2013.

**Tutande hanar/kommun:** Eskilstuna 24, Strängnäs 21, Nyköping 14, Flen 11, Katrineholm 8, Vingåker 4, Gnesta 4, Oxelösund 1. Första fyndet för året var en förbiffyngande vid Hållsta, Eskilstuna 14.2 (Peter Carlsson) och sista rapporterade obsen ett ex vid Brobyviken, Eskilstuna 27.10 (Pedro Haglund).

#### **Kohäger** *Bubulcus ibis*

(-2011:1/1) (2012:1/1)

Andra fyndet i rapportområdet och nästan på dagen tio år efter det första som gjordes vid

Lövsund, Nyköping 14.5 2002. Årets fågel som upptäcktes av boende i området kunde ses födosökande i kohagarna och på strandängarna runt Horns båtvarv under en stor del av dagen och gladdde många tillresta skådare. På eftermiddagen lämnade fågeln området och upptäcktes strax efteråt rastande i skarvkolonin på Malmholmen, 3 km NV om Horns båtvarv. Fågeln blev kvar i skarvkolonin fram till skymningen men sågs inte dagen efter.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Horn - södra Sjösaviken, Nyköping 17.5 (Jan Gustafsson, Jan Hägg, Göran Andersson m.fl.).

#### **Ägretthäger** *Egretta alba*

(-2011:21/22) (2012:4/6)

Totalt fyra fynd om sammanlagt sex fåglar gjordes under året. Mönstret med dominans av vårfynd och koncentrationen till rapportområdets södra delar håller i sig. Fem av årets sex fåglar sågs i Nyköpings kommun under en tvåveckorsperiod i april-maj. Årets första fynd gällde en mindre grupp om tre fåglar som rastade tillfälligt både vid Marsäng och vid Svanviken i Nyköping.

**Samtliga fynd:** 3 ex Marsäng - Svanviken, Nyköping 18.4 (\*Jan Karlsson, Torbjörn Brissman, Leif Nyström, Tommy Ubbesen). 1 sträckande mot NV Örsbaken, Oxelösund 27.4 (\*Tommy Knutsson). 1 rastande Byggingen, Studsvik, Nyköping 1.5 (Jan Gustafsson, Karin Lindström, Toomas Maadre m.fl.). 1 ad sträckande mot S Öknasjön, Strängnäs 4.6 (Ture Persson).

#### **Gråhäger** *Ardea cinerea*

Endast tre mindre hägerkolonier om sammanlagt 22 par finns rapporterade från 2012. Både antalet kolonier och antalet par är det lägsta på många år. En förklaring till årets låga antal par och kolonier kan vara att rapporter i stort sett saknas från Mälaren. De senaste åren har huvuddelen av rapportområdets hägerkolonier rapporterats från Mälaren. Lokaler med rapporterade hägerkolonier



*Ko och kohäger i samarbete.*

*Foton: Leif Nyström*

under 2012 är följande: Torshälla huvud, Eskilstuna (5 par), Snöholmen, Trosa (14 par), Hultastrand, Baggetorp, Vingåker (3 par).

#### **Vit stork** *Ciconia ciconia*

(-2011:41/48) (2012:3/3)

Fyra fynd av troligen tre vita storkar gjordes under året. De två fynden i västra delen av Vingåker bedöms gälla samma individ. Årets decemberfynd är det andra rena vinterfyndet i rapportområdet, det tidigare var en fågel vid Kvegerö, Gnesta den 13.12 2001. Årets fågel dök upp i Trosa efter att ha tillbringat några dagar i området runt Ösmo på Södertörn. Den hade av förklarliga skäl svårt att hitta föda i det frusna och helt snötäckta landskapet och var mycket orädd. Med tanke på vä-

dersituationen och fågelns kondition inleddes en räddningsaktion och storken kunde infångas och omhändertas vid Trosa värmeverk på eftermiddagen den 20.12. Fågeln som bedömdes vara en årsunge (1K) var omärkt och tillhörde uppenbarligen inte storkprojektet i Skåne.

**Samtliga fynd:** 1 ex sträckande mot NO Aspa, Nyköping 29.4 (\*Hasse Berglund). 1 ex rastande Marsjö, Vingåker 3.6 (\*Mikael Borgiel, \*Clas Pettersson, \*Cecilia Journath Pettersson). 1 ex rastande Bresäter viltvatten, Vingåker 7.6 (\*Lillemor Däckfors, \*Ronny Nilsson). 1 1K rastande Trosa stad 18-20.12 (\*Göran Hagerum, Göran Andersson, Ingvar Jansson m.fl.).

#### **Bivräk** *Pernis apivorus*

Tyvärr har ingen häckning konstaterats under



sommaren. Däremot finns det rapporter med häckningskriterium från åtminstone 15 lokaler och därtill rapporter under juni-juli från ytterligare 40-45 lokaler. Detta är glädjande nog den högsta siffran som rapporterats under 2000-talet, men om anledningen är en svag återhämtning eller ökad rapportering är oklart. Arten lever ett dolt liv under häckningsperioden och det finns stor anledning att tro att antalet revir i rapportområdet är fler än vad som rapporteras.

Årets första bivräkar noterades vid Skåraviken, Nyköping 8.5 (Andreas Grabs). Detta är tidigt, men inget rekord. Sedan tidigare finns ett flertal fynd från just detta datum och det sörmländska fenologirekordet är från den 7.5 2006. Årets sista bivräk är däremot det senaste som rapporterats i vårt område, om än

bara med en dag. Nämligen 1 ex Fiholm, Sörfjärden, Strängnäs 9.10 (Lars Broberg). Bra sträck förekommer längs med den södra kuststräckan av rapportområdet, från slutet av augusti - mitten av september. Höstens högsta dagsiffra noterades något senare än vad man får anse är normalt, nämligen den 21.9.

Värt att notera var att dagen innan sträckte det förbi 38 bivräkar vid ön Understen i Upplands skärgård. Det kan ju därför tänkas att sträcket som passerade över Oxelösund till stor del var fåglar med finländskt ursprung.

**Stora sträckssiffror** 35 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 6.9 (Tommy Knutsson) samt 57 1K sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell).



*Den vita storken i Trosa.  
Foto: Leif Nyström*

**Brun glada** *Milvus migrans*

(-2011:53/55) (2012:0/0)

De bruna gladorna, som under tidigare år setts i och omkring Skåraområdet, Nyköping fanns på plats även detta år. Första observationen gjordes redan den 27.3 och de kunde ses i området fram till den 2.8. Hanen sågs sporadiskt under hela perioden, medan honan med säkerhet däremot rapporterades väldigt sällan. Endast en rapport rör att bägge setts samtidigt. Tyvärr finns det lite som tyder på att paret skulle ha lyckats med någon häckning. De har setts vid och runt boplatsen vid flera tillfällen och det har även noterats mattransport i riktning mot boplatsen ett par gånger, men tyvärr sågs aldrig någon ungfågel till.

**Röd glada** *Milvus milvus*

Långstannande och rörliga individer i Nyköpings kommun, gör att det är svårt att få fram en klar bild över hur många glador som egentligen besökte oss under året. Från Näveklarna, Nyköping noterades en röd glada redan i slutet av februari. Det är väl rimligt att det är samma fågel som senare dök upp i Skåraområdet i början av mars. Denna individ fick så småningom sällskap av ytterligare en röd glada i början av april och dessa individer rapporterades sedan sporadiskt en bra bit in i juli månad. Möjligen gäller även observationen från Bergshammar och Husby-Oppunda i månadskiftet juli-augusti, någon utav dessa glador? Observationerna vid Strandstuviken 28.4 och Nynäs slott 11.5 är däremot sannolikt andra individer. Rapporterna från Torpesta kvarn 8.8 och Marsäng 24.8 skulle kunna vara den individ som sågs norr om Nynäshamn under början av augusti. Sannolikt rör det sig om totalt nio fynd i rapportområdet under året, men risken för dubbelräkning är stor.

**Fynd i de olika kommunerna:**

**Eskilstuna:** 1 ex Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 27.7 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 ex sträckande mot SV Klaraborgsvägen 9,

Eskilstuna 24.8 (Viktor Eriksson).

**Flen:** 1 ex förbiflygande Hedenlunda, Flen 23.6 (Johannes Ljungberg).

**Nyköping:** 1 ex förbiflygande Näveklarna, Nyköping 25.2 (Anders Hultström) och möjligen samma individ födosökande Skåraområdet, Nyköping 7.3-1.4 (Tommy Pettersson, Janne Oldebring m.fl.). 2 ex Skåraområdet, Nyköping 3.4-17.7 (Janne Sjöstedt, Ingvar Jansson). 1 ex sträckande mot S Lilla Flättnamaden, Strandstuviken, Nyköping 28.4 (Lasse Pettersson). 1 ex födosökande Ingelsta, Nynäs slott, Nyköping 11.5 (Markus Forsberg). 1 ex förbiflygande Torpesta kvarn, Nyköping 8.8 (Alf Lettesjö) och möjligen samma individ 1 1K sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 24.8 (Thomas Larsson, Jan Gustafsson).

**Vingåker:** 1 ex födosökande Vingåkersslätten, Vingåker 17.6 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors).

**Brun kärrhök** *Circus aeruginosus*

Utifrån årets rapportering är det inte möjligt att göra någon realistisk uppskattning av beståndet i vårt rapportområde. Endast 15 inkomna rapporter av häckningar eller troliga häckningar från i år. Detta är förvisso en svag ökning mot förra årets elva rapporter, men ändå långt ifrån hur många häckande par vi bör ha. Det finns förvisso över 500 rapporter av brun kärrhök under perioden maj - juli.

**Första och sista fynd för året:** 1 hona födosökande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 24.3 (Johan Södercrantz, Kalle Källebrink, Eva Johansson). 1 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 8.10 (Tommy Knutsson).

**Blå kärrhök** *Circus cyaneus*

Ovanligt många senvär- och sommarfynd gjordes under året, men inget tyder på att någon häckning skulle ha ägt rum. En liten ökning i antalet januarifynd rapporterades, vilket säkert kan förklaras med att vintern var något mildare än de föregående åren. Decem-

ber bjöd däremot på mycket snö och kyla, vilket resulterade i endast ett fynd under månaden. Sträcksiffran som rapporterades den 23.9 från Vattentornet, Oxelösund är den högsta noterade i rapportområdet.

**Vinterfynd (januari):** Nio fynd gjordes under vinterperioden. Som mest sågs tre ex vid Skåraområdet, Nyköping under perioden 1-29.1 (Markus Forsberg, Peter Ringqvist, Anders Sennmalm m.fl.).

**Sommarfynd (20 maj - 20 juli):** 1 hane förbiflygande Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 20.5 (Marianne Mattiasson). 1 hona födosökande Åby loge, Vingåkersslätten, Vingåker 21.5-19.7 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors, Jan Gustafsson m.fl.). 1 ad hane födosökande Munkhammar, Eskilstuna 22.5 (Pedro Haglund). 1 hane födosökande Stensjön, Stora Malm, Katrineholm 22.5-9.6 (Hans Karlsson, Alexander Sandström, Ronny Nilsson). 1 ex sträckande mot N Edeby våtmark, Strängnäs 23.5 (Janne Wahlström).

**Större sträcksiffra:** 20 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Bri-nell).

### **Stäpphök** *Circus macrourus*

(-2011:18/18) (2012:3/3)

För nionde året i rad sågs arten i rapportområdet. Liksom i många andra delar av landet, så ser vi en långsiktig ökning i antalet fynd hos oss. Från att ha varit en riktig raritet fram till början av 2000-talet, görs nu alltså ett eller flera fynd varje år. Första fyndet i Strängnäs kommun och andra i Eskilstuna kommun.

**Samtliga fynd:** 1 2K hane sträckande mot NO Labro ängar - Sjösa, Nyköping 5.5 (\*Jan Gustafsson, Björn Johansson, Göran Altstedt m.fl.). 1 2K hane födosökande Stenkvistafältet, Eskilstuna 3-4.9 (\*Yonas Ericsson, Erik Widuss, Viktor Eriksson m.fl.). 1 hane sträckande mot SV Fatbursvägen 36, Mariefred, Strängnäs 7.9 (\*Erik Widuss).



Ängshök.

Foto: Thomas Larsson



**Obestämd stäpp-/ängshök***Circus macrorus/pygargus*

(-2011:21/21) (2012:2/2)

Enstaka obestämda stäpp-/ängshökar rapporteras så gott som årligen.

**Samtliga fynd:** 1 hane förbiflygande Ekebydal, Nyköping 28.5 (\*Jonny Werdin). 1 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 24.8 (\*Tommy Knutsson).

**Ängshök** *Circus pygargus*

Varje år görs enstaka observationer i rapportområdet av ängshök. Normalt sett ses de flesta under maj månad. Årets sex rapporter passar väl in i den fyndbilden, där alla utom två fynd är från maj månad. Inga indikationer på häckningsförsök under året. Senaste gången vi hade häckningsförsök var 2008.

**Samtliga fynd:** 1 ad hane Marsäng - Svanviken, Nyköping 10-12.5 (Mats Andersson m.fl.). 1 ad hane stationär Husby-Oppunda k:a, Nyköping 12.5 (Kent Gustafsson). 1 2K+hona födosökande Marsäng, Nyköping 13-17.5 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Karlsson m.fl.). 1 2K hane förbiflygande Magdebol, Stigtomta, Nyköping 13.5 (Thomas Larsson). 1 ad hane stationär Täckhammar, Nyköping 3.6 (Johan Gustafsson). 1 2K hane födosökande Svärta gård, Nyköping 26.8 (Jan Sjöstedt, Torbjörn Brissman).

**Obestämd melanistisk kärrhök***Circus cyaneus/macrorus/pygargus*

Gällande fyndet av en melanistisk ängshök som underkändes av Rrk. Vi bedömer att det är svårt att säkerställa rätt art utifrån beskrivningen. Vi finner att den skall publiceras som obestämd melanistisk kärrhök då observationen i sig är väldigt intressant.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Ytterbo, Nyköping 30.4 (\*Mikael Gemsjö).

**Duvhök** *Accipiter gentilis*

En konstaterad häckning med två ungar i Strängnäs kommun, men noteringar gjordes på ytterligare 14 lokaler under häckningspe-

rioden. Trots att arten inte är någon talrik häckfågel i rapportområdet så bör det finnas fler par än så.

**Sparvhök** *Accipiter nisus*

Inga häckningar kunde konstateras under året, men under perioden juni och juli gjordes 37 observationer. Trots att arten troligen är en ganska vanlig häckfågel så märks inte detta i rapporteringen. Under framför allt september brukar sträckbevakning utmed kusten leverera en del höga dagssiffror av sparvhök. Arten tycks inte vara rädd för att korsa lite vatten, varför de under vissa väderförhållanden tycks föredra att sträcka över Oxelösundshalvön. Tidigare högsta sträck-siffra för rapportområdet noterades vid Vattentornet, Oxelösund den 9.9 2005, då 461 ex passerade lokalen. Årets högsta dagssiffra från den 23.9 är, med sörmländska mått, därför synnerligen anmärkningsvärd. Denna dag passerade nämligen inte mindre än 811 ex mot SV vid Vattentornet, Oxelösund.

**Större sträck-siffra:** 205 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brännäs våtmark, Oxelösund 7.9 (Tommy Knutsson). 811 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell) samt 245 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell).

**Ormvråk** *Buteo buteo*

De senaste vintrarna har vi sett något färre övervintrande ormvråkar än vad vi såg under mitten av 2000-talet. Med antalet fynd som gjordes under januari i år, så var vi dock tillbaka på normal nivå. December inleddes med en köldknäpp och mycket snö. I samband med detta sågs enstaka sydsträckande ormvråkar på flera håll i rapportområdet. Det är väl därför rimligt att en del vråkar lämnade oss redan tidigt i december, vilket också syns tydligt i antalet rapporter. Från januari finns rapporter om minst 110 exemplar, medan det från december endast finns rapporter om 44 exemplar. Varav många endast från början av månaden. Detta är troligen det lägsta antalet

decemberfynd sedan början av 2000-talet. Endast två säkra häckningar har rapporterats och ytterligare två par med häckningskriterium. Självklart finns det betydligt fler par än så i rapportområdet, därför vore bättre rapportering önskvärd. Även om inga anmärkningsvärt höga sträcksiffror rapporterades under hösten, så sågs fler än 200 ormvråkar ifrån ett par lokaler i Oxelösunds kommun.

**Större sträcksiffror:** 388 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell). 257 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 23.9 (Tommy Knutsson). 382 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). 321 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 5.10 (Tommy Knutsson). 254 ex sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell). 318 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 8.10 (Tommy Knutsson).

### **Fjällvråk** *Buteo lagopus*

Vi ser samma tendens som hos ormvråk, nämligen att ett hyfsat antal fjällvråkar sågs under januari månad, men att väldigt få sågs under december. Självklart spelar vädret in en hel del, men kanske påverkas resultatet också av skådaraktiviteten. Under januari sågs 65 exemplar, medan det under december enbart sågs 30 exemplar. Vi ser dock en långsiktig ökning i antalet övervintrade fjällvråkar och går vi tillbaka till mitten av 1990-talet brukade antalet övervintrare endast vara runt 15-20 individer. Några riktigt höga sträcksiffror noterades inte under hösten, men några dagar noterades över 100 ex utmed kusten. Vårt att notera var att det under dessa sträckräkningar noterades en väldigt låg, eller rent av minimal, andel ungfåglar.

**Större sträcksiffror:** 174 2K+ sträckande mot SV Vattentornet, Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell). 111 ex sträckande mot SV Furholmens skans, Trosa 6.10 (Göran Andersson). 117 2K+ sträckande mot SV Vattentornet,

Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell). 114 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 8.10 (Tommy Knutsson).

**Sommarfynd (20 maj - 20 juli):** 1 ex Valla gårds viltvatten, Stora Malm, Katrineholm 20.5 (Carl-Henrik Udd). 1 ex rastande Bälinge k:a, Nyköping 27-29.5 (Niklas Liljebäck).

### **Fiskgjuse** *Pandion haliaetus*

Under året rapporterades 35 aktiva boplatser där häckning konstaterades samt på ytterligare tio lokaler med troliga häckningar. Inga anmärkningsvärda sträcksiffror noterades under hösten.

**Första och sista fynd för året:** 1 ex förbiflygande Skäraviken, Hallbosjön, Nyköping 27.3 (Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén, Jan Hägg). 1 ex sträckande mot S Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 6.10 (Tommy Knutsson). 1 ex sträckande mot SV Vreta, Lilla Kungsladugården, Nyköping 6.10 (Jonny Werdin).

### **Tornfalk** *Falco tinnunculus*

God rapportering i Svalan med användning av häckningskriterier och riktade eftersök av ett par enskilda skådare, har gett en betydligt bättre bild av häckande tornfalk inom vårt rapportområde för 2012 jämfört med föregående år under 2000-talet. Normalt rapporteras konstaterad häckning i 2-4 fall under ett år med ytterligare en handfull misstänkta dito. För 2012 kan vi glädja oss åt nio konstaterade samt ytterligare sex starkt misstänkta häckningar. Notera dock att sju av nio konstaterade häckningar har gjorts i Nyköpings kommun och att fem av dessa sju (plus en i Oxelösund) rapporterats av en och samma person (Pekka Pulsa). Därför kan man misstänka att det trots allt finns ytterligare ett antal par av tornfalk inom vårt rapportområde som väntar på upptäckt. Det kan alltså trots allt finnas anledning att upprepa förra årets uppmaning om noggrann rapportering i Svalan av tornfalk med användning av lämp-



Tornfalk.  
Foto: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

liga häckningskriterier. Tuffa vintrar innebär relativt få vinterfynd av tornfalk vilket återspeglas i årets rapportering.

**Vinterfynd (januari):** 1 ex födosökande Rällingefälten, NO Jönåker, Nyköping 1.1 (Tommy Pettersson) och sannolikt samma fågel denna gång bestämd till ad hona förbiflygande Skåraområdet, Nyköping 11.1 (Jan Sjöstedt).

#### **Aftonfalk** *Falco vespertinus*

(-2011:61/64) (2012:3/3)

Fyndbilden för året får anses som tämligen normal även om fågeln vid Skåra är den tidigast påträffade hittills i vårt rapportområde med en marginal på två dagar. Av samtliga noterade aftonfalkar inom vårt rapportområde har nära nog hälften rapporterats från maj. Under 2000-talet har 34 aftonfalkar rapporterats vilket ger ett snitt nära tre per år med en variation från ingen alls till som mest fem ett och samma år (2005 och 2008).

**Samtliga fynd:** 1 ad hane stationär Skåraområdet - Stigtomta, Nyköping 4-6.5 (\*Mikael Ackelman, Johan Gustafsson). 1 hona rastande Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 12-13.5 (\*Leif Ekblom, Björn Carlsson, Bernt Andersson m.fl.). 1 hona förbiflygande Marsäng, Nyköping 27.6 (\*Jan Hägg).

#### **Stenfalk** *Falco columbarius*

För vårt rapportområde brukar vi kommentera sommar- och vinterfynd av stenfalk. Några fynd under sommarperioden gjordes inte denna säsong, men däremot vinterfynd både under januari och under december. Från att ha varit mycket ovanlig vintergäst i vår del av landet har stenfalken under 2000-talet blivit nära nog årlig med 15 fynd de senaste 13 åren. I det perspektivet är fyndbilden för 2012 numera normal.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 hona förbiflygande Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 14.1 (Mati Nömm). 1 hona födosökande Vingåkersslätten, Vingåker 1.12 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors).

#### **Lärfalk** *Falco subbuteo*

Inga anmärkningsvärt tidiga vårfynd eller sena höstfynd detta år utan ankomst och avfärd från vårt rapportområde tycks normala. Däremot en anmärkningsvärd ansamling som kan vara värd att notera då det födosökte hela 15 lärfalkar vid Näsnaren, Katrineholm 15.5 (Krister Andersson).

**Samtliga fynd från april och oktober:** 1 ex Elma, P10 Norra övningsområdet, Strängnäs 25.4 (Leif Carlsson). 1 1K sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund, Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell).

#### **Jaktfalk** *Falco rusticolus*

(-2011:21/21) (2012:1/1)

Detta är fjärde året i rad det noteras en jaktfalk i vårt rapportområde. Under 2000-talet har det rapporterats åtta jaktfalkar så arten är inte att betrakta som årlig. Årets fynd är annars mycket typiskt med en ungfågel i kustbandet under mitten av oktober.

**Samtliga fynd:** 1 1K Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 20.10 (\*Göran Altstedt).

#### **Pilgrimsfalk** *Falco peregrinus*

Precis som de senaste föregående åren har det även för 2012 varit svårt att säkert säkerställa korrekt antal fynd av pilgrimsfalk p.g.a. långstannande individer som rör sig över större ytor samt risken för dubbelräkning vid sträckbevakning. Som vanligt har dock ett försök gjorts för att reda ut det hela och återigen kan vi notera ett rekordhøgt antal pilgrimsfalkar under ett och samma år i vårt rapportområde då totalen landar på 82 individer. Dessa fördelar sig på Nyköping (29), Eskilstuna (17), Oxelösund (17), Strängnäs (7), Trosa (4), Vingåker (4), Flen (2), Katrineholm (1) samt Norrköping (1). Denna fyndbild är anmärkningsvärt lik den från 2011 då 78 exemplar räknades in. I förra årets analys spekulerades det om det höga antalet höstfynd under 2011 kunde förklaras av den goda lämmeltillgången norröver och om detta skulle återspeglas i fler vårfynd än van-

ligt under 2012. I och med att den säsongs-mässiga fördelningen för 2012 blev: vinter (1), vår (16), sommar (6) samt höst (59) kan vi konstatera att det blev ungefär som vanligt, d.v.s. en mycket tydlig tyngdpunkt för höstfynd. Tyvärr saknas återigen intressanta sommarfynd som kan indikera häckning. Årets sommarfynd ligger antingen under maj, som fortfarande kan vara sträckperiod, eller under augusti där det sannolikt rör tidiga höstflyttare. Till stöd för dessa påståenden ligger även att fåglarna setts förbiflygande/sträckande på platser som inte hyser lämplig häckningsbiotop.

### **Vattenrall** *Rallus aquaticus*

Totalt finns rapporter om sju vattenrallar från vintermånaderna januari och december (4 ex i januari och 3 ex i december). Antalet vinterfåglar varierar påtagligt mellan åren och speglar till stor del hur bistra vintrarna är. Årets fåglar sågs alla på klassiska lokaler som nästan varje år tycks hålla en eller flera övervintrande vattenrallar.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 5-20.1 (Johan Gustafsson, Ragnar Falk, Janne Oldebring). 1 ex Reningsverket, Gorsingeholm, Strängnäs 15-22.1 (Seppo Hiltunen, Leif Ekblom, Erik Widuss m.fl.). 2 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 21-31.1 (Lennart Wahlén, Sofi Nordfeldt, Björn Johansson m.fl.). 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 7-14.12 (Tommy Knutsson, Hans Norelius). 2 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 9-29.12 (Peter Lantz, Björn Johansson, Per Eriksson m.fl.).

### **Småfläckig sumphöna** *Porzana porzana*

2012 blev ett bra år för småfläckig sumphöna i rapportområdet. Totalt finns rapporter om 14 fynd av sammanlagt 25 fåglar (24 spelande och 1 ringmärkt under hösten). 24 spelande fåglar är betydligt fler än vad som rapporterats de senaste fem åren och även klart över genomsnittet under perioden

1991-2010 som ligger på tolv fåglar/år. Hittills under 2000-talet finns bara ett enskilt år med högre antal än årets (2006 med totalt 28 spelande fåglar). Ansamlingen av hela nio spelande fåglar under juni månad i och mellan sjöarna Floden och Kyrksjön norr om Floda, Katrineholm är anmärkningsvärt och det högsta antalet hittills som rapporterats från ett så begränsat område.

**Samtliga fynd:** 1 ex spel/sång Fatburen, Mariefred, Strängnäs 11.4-18.5 (Yngve Meijer, Erik Widuss, Janne Wahlström m.fl.). 1 ex spel/sång Blackstaviken, Långhalsen, Flen 4.5 (Per Flodin). 1 ex spel/sång Långsjön, N Ålbäck, Nyköping 15.5 (Jan Gustafsson). 2 ex spel/sång Sätterstamaden, Nyköping 25.5-27.6 (Ragnar Lagerkvist, Karin Lindström, Mats Andersson m.fl.). 1 ex spel/sång Öknasjön, Strängnäs 26.5 (Erik Widuss). 2 ex spel/sång Haversjön, Björnlunda, Gnesta 6-15.6 (Lennart Wahlén, Tomas Widlund, Per Skyllberg). 1 ex spel/sång Näsbyholmssundet, Strängnäs 7-27.6 (Ulf Gustafsson, Yngve Meijer, Björn Sjögren m.fl.). 2 ex spel/sång Bondkroken, Strängnäs 10-13.6 (Erik Peurrell, Erik Widuss). 9 ex spel/sång Floden - Kyrksjön, Floda 14-20.6 (Håkan Lernefalk, Pelle Moqvist, Lennart Pettersson m.fl.). 1 ex spel/sång Berga viltvatten, Vingåker 21.6-1.7 (Lillemor Däckfors, Ronny Nilsson). 1 ex spel/sång Hulla, Österåker, Vingåker 23.6 (Bernt Andersson, Inger Ek Andersson). 1 hane spel/sång Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 1.7 (Ola Bäckman). 1 ex spel/sång Skarasjön, Nyköping 8-10.7 (Mikael Gamsjö, Jan Hägg). 1 ex ringmärkt Idö märkplats, Sörfjärden, Eskilstuna 18.8 (Lars Broberg).

### **Kornknarr** *Crex crex*

Totalt 25 spelande kornknarrar på 23 lokaler under perioden 17.5-18.7 är en ökning jämfört med förra årets relativt låga antal då 13 spelande fåglar rapporterades. Uppträdandet under året får betraktas som tämligen normalt, under 12-årsperioden 2000-2011 var det genomsnittliga antalet spelande korn-

knarrar i rapportområdet 26 fåglar/år. Även geografiskt faller årets fyndbild väl in i de senaste årens mönster. Årets fåglar fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping (10), Strängnäs (6), Vingåker (4), Eskilstuna (3), Katrineholm (1) och Trosa (1).

**Fynd (2 eller fler spelande):** 2 ex spel/sång Kastalruinen, Svanviken, Nyköping 26.5-3.6 (Jan Gustafsson, Lennart Wahlén, Jan Karlsson m.fl.). 2 ex spel/sång Fatburen, Mariefred, Strängnäs 10-17.6 (Erik Peurell, Erik Widuss, Janne Wahlström m.fl.).

### **Rörhöna** *Gallinula chloropus*

Denna säsong kan vi tyvärr konstatera ett sämre häckningsresultat att döma av rapporteringen i Svalan. Endast tre säkerställda och lyckade häckningar från året: Östra Vingåkers viltvatten i Katrineholm (1 pull) samt Anderslund (6 pulli) och Svandammen (3 pulli) båda i Nyköping. Därutöver trolig eller möjlig häckning från ytterligare fem lokaler. Det skulle då ge säker eller möjlig häckning från åtta lokaler vilket är det sämsta resultatet på tio år. Möjligen kan man söka orsaken till nedgången i de senaste årens tuffa vintrar och fortsatt bevakning och god rapportering får visa om nedgången blir bestående. Med stränga vintrar följer även färre vinterfynd. Denna säsong dock tre fynd i januari och ett i december vilket får betraktas som tämligen normalt för omständigheterna.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 6-28.1 (Lennart Eriksson, Björn Jönsson, Leif Carlsson m.fl.). 1 stationär Skjulsta, Eskilstunaån, Vilsta naturreservat, Eskilstuna 8.1 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 födosökande Korsbron, Nyköpingsån, Nyköping 23.1. 1 ex Brannäs våtmark, Oxelösund 16.12 (Ragnar Falk, Markus Forsberg).

### **Sothöna** *Fulica atra*

Precis som under 2011 har vi endast rapporter om >500 sothöns från Näsaren, Katrineholm. Glädjande nog kan vi för året

konstatera att vi åter är uppe på nivåer som närmar sig de som rapporterades från räknningarna i Näsaren för några år sedan då det oftast räknades >2000 individer från den sjön under hösten. Detta ska då jämföras med den låga nivån på endast 800 ex 2011. Årets toppnotering för hösten blev 1910 ex 7.10 (Kristen Aronsson, Hans Karlsson, Bengt Larsson, Pelle Moqvist).

### **Trana** *Grus grus*

Inga fynd från vare sig februari eller november-december denna säsong så tranorna tycks ha anpassat sig till de senaste årens strängare vintrar. Vad gäller höga sträckssiffror så är det en dag under hösten som står ut på ett anmärkningsvärt vis. Den 6.10 räknades det i kusttrakterna in 7000 Örskölen, Brannäs våtmark, Oxelösund (Tommy Knutsson). 8100 Vattentorget Oxelösund, Oxelösund (Kalle Brinell). 3700 Horns båtvarv, Nyköping (Björn Johansson, Jan Karlsson m.fl.). Givetvis förekommer dubbelräkning i dessa siffror då lokalerna ligger ganska nära varandra, men en imponerande sträckdag för trana var det och det räknades även relativt höga antal på ytterligare några lokaler just denna dag. Som brukligt är numera räknades det höga antal rastande tranor i Skåraområdet utanför Stigtomta under sensommar och tidig höst. Allra högst antal blev det i månadsskiftet augusti/september då 2500 tranor bokfördes (Tommy Pettersson).

### **Strandskata** *Haematopus ostralegus*

Precis som de senaste åren kommer årets rapportering om inlandshäckningar av strandskata från sjön Yngaren. Där finns rapporter om två par ruvande med okänt resultat vid Marieberg, Katrineholm 6.5 (Håkan Lernefalk) samt ett par med två ungar på ön Knispen, Nyköping 25.5 (Gunnar Johansson).

Ibland kan det räknas in tämligen höga sträckssiffror för arten utmed vår Östersjö kust under första halvan av april och i år rapporterades några fina noteringar från en tämligen

begränsad tidsperiod. Fenomenet rapporteras inte varje år, men det är nog också väldigt beroende av bevakningen av lämpliga lokaler under rätt tid.

**Större sträcksiffror:** 491 sträckande mot NO Oxeludden, Askö, Trosa 11.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius). 250 sträckande mot NO Femöreflagen, Femörehuvud, Oxelösund 12.4 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt). 326 sträckande mot NO Oxeludden, Askö, Trosa 15.4 (Göran Andersson, Örjan Jitelius).

**Mindre strandpipare** *Charadrius dubius*  
Häckningsframgången tycks snarlik de senaste åren med sju konstaterade och cirka 14 troliga häckningar. Det är många gånger svårt att skilja stationära par från förbiflyttande varför det kan röra sig om ytterligare häckningar. De konstaterade häckningarna fördelas sig på Nyköping (5), Eskilstuna (1) och Strängnäs (1) vilket är mycket likt fjolåret.

De misstänkta häckningarna fördelar sig enligt Strängnäs (6), Eskilstuna (3), Vingåker (2), Katrineholm (1), Kungsör (1) och Nyköping (1). Färre tidiga mindre strandpipare denna säsong jämfört med föregående. Endast ett fynd som är så pass tidigt att det är värt att uppmärksamma. Kom ihåg att rekordnotering för vårt rapportområde är 29.3 och det fyndet är från 2008.

**Tidigt vårfynd:** 1 födosökande Edeby våtmark, Strängnäs 8.4 (Seppo Hiltunen).

**Större strandpipare** *Charadrius hiaticula*  
Endast en enda konstaterad lyckad häckning med ungar denna säsong och återigen är det Strandstuviken utanför Nyköping som visar sig vara en säker lokal för arten. Därutöver ytterligare två starkt misstänkta häckningar, men där ungar aldrig konstaterats. Den större strandpiparen fortsätter att vara en ovanlig häckfågel hos oss där antalet lyckade häckningar med ungar brukar variera från en till



Mindre strandpipare.  
Foto: Thomas Larsson

fyra. Årets första fynd utgjorde de tre rastande individerna vid Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 14.3 (Lennart Wahlén). Detta är ganska tidigt, men inte anmärkningsvärt och marginalen till fenologirekordet är en vecka. Endast en rapport om mer än 50 större strandpipare från gångna säsongen.

**Större ansamlingar:** 63 rastande Tista, Nyköping 1.9 (Jan Karlsson, Björn Johansson).

### **Fjällpipare** *Charadrius morinellus*

(-2011:61/374) (2012:6/24)

Återigen ett "exemplariskt" uppträdande under våren med fynd under några få dagar i mitten av maj i norra delen av landskapet. Under normala år är det precis så det brukar se ut. Inte så sällan brukar även något enstaka höstfynd göras och så också i år. Höstfynden kan däremot göras lite mer slumpmässigt över landskapet och inte så sällan i kusttrakterna. I år fick dock de nordliga kommunerna hela tilldelningen av fjällpipare.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Gorsingeholm, Strängnäs 11.5 (\*Erik Widuss, Bertil Karlsson). Max 16 ex Stora Lövhulta, Eskilstuna 11-15.5 (\*Joachim Strengbom, Kent Carlsson m.fl.). 3 ex Floda, Katrineholm 12.5 (\*Andreas Grabs m.fl.). 1 rastande Torpaslätten, Kungsjör 12.5 (\*Patrik Rhönnsstad). 1 ad stationär Solöfalten, Strängnäs 12.5 (\*Magnus Brandel). 1 ad hane rastande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 28.8 (\*Sten Ljungars, \*Monica Ljungars) och 2 rastande på samma plats 30.8 (\*Lars-Erik Collin).

### **Ljungpipare** *Pluvialis apricaria*

Ett relativt tidigt fynd om två förbiflygande Eknäs, Mellösa, Flen 18.3 (Andreas Grabs). I Svalan finns endast tre tidigare fynd noterade inklusive rekordnoteringen 10.3 från 2007. Ganska gott om ljungpipare i markerna i början av maj som brukligt många år, men inte på samma rekordnivåer som 2011. Mer ovanligt är större ansamlingar på höststräcket varför flocken vid Skåra är värd att notera.

**Större ansamlingar >200:** Lötälten, Gor-

singeholm, Strängnäs där >200 ljungpipare räknades 30.4-6.5 med en toppnotering på 368 ex 4.5 (Yngve Meijer, Barbro Hellström, Leif Ekblom m.fl.) samt Skåraområdet, Stigtomta, Nyköping där 300 ex noterades 5.8 (Tommy Pettersson).

### **Kustpipare** *Pluvialis squatarola*

Ett ganska bra år avseende sträckande kustpipare där större värflockor annars uteblev. Under hösten räknades flest sträckande individer vid Kvicksundsbron, Eskilstuna där totalt 169 ex loggades 16/7-26/9 med en tydlig topp runt månadsskiftet juli/augusti (Viktor Eriksson m.fl.). Betydligt blygsammare siffror noterades från övriga Mälaren och från Hjälmaran och totalen stannade på 214 sträckande kustpipare från de stora sjöarna.

### **Tofsvipa** *Vanellus vanellus*

Betydligt tidigare ankomst av vipor denna vår jämfört med 2011 med ett mycket tydligt inflöde av enstaka vipor brett över hela rapportområdet under 24-25.2. Vad gäller vinterfynd gör sig annars det senaste stränga vintrarna sig påmind och endast ett decemberfynd föreligger: 3 rastande Helgestadammen, Skåraområdet, Nyköping 1.12 (Tommy Pettersson).

**Större ansamlingar >500:** Mönstret följer i viss mån det vi vant oss vid de senaste åren. 700-1200 Skåraområdet, Stigtomta, Nyköping 14.7-29.8 med toppnoteringen 5.8 (Tommy Pettersson m.fl.). 700 rastande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 20.7 (Viktor Eriksson). 800 förbiflygande Kvicksundsbron, Eskilstuna 29.7 (Viktor Eriksson, Pontus Lindberg). 500 stationära Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 7.8 (Jonny Werdin). 650 rastande Lilla Lundby, Strängnäs 8.9 (Yngve Meijer). 600 rastande Tybblefalten, Stora Malm, Katrineholm 2.10 (Bengt Larsson).

### **Kustsnäppa** *Calidris canutus*

Efter att ha blivit lite bortskämda de senaste





Adult kustsnäppa rastande på de yttre skären i Oxelösunds skärgård.  
Foto: Leif Nyström

åren med goda antal sträckande och rastande kustsnäppor i inlandet blev 2012 det sämsta året sedan 2008 i detta avseende. Totalt 21 rastande och 30 sträckande kustsnäppor räknades in under perioden 9.7-2.9. Högsta antal rastande noterades vid Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna med elva ex 24.7 (Kent Carlsson m.fl.) samt högsta antal sträckande från Kvicksundsbron, Eskilstuna med totalt 17 ex 18.7-18.8 (Viktor Eriksson m.fl.). Notera f.ö. att högsta antalet vid Apalsjön sammanfaller med den högsta noteringen av myrspov från samma lokal. Något som återigen visar att det gäller att tolka väderbetingelserna korrekt för att pricka rätt dag att leta arktiska vadare under sommarsträcket.

#### **Sandlöp**are *Calidris alba*

Fyndbilden från skärgården följer den för-

väntade med enstaka fåglar på de allra yttre skären under juli och augusti. Det anmärkningsvärda fyndet för året är istället vårfyndet från inlandet. Inlandsfynd är ovanliga i sig och fynd under våren är också ovanliga i sig, varför kombinationen följaktligen är mycket ovanlig. Ser man till fynd som finns i Svalan är årets vårfynd det tidigaste hittills och det enda från inlandet. Endast två andra vårfynd finns rapporterade och båda från Strandstuviken, Nyköping (1987 och 1997).

**Samtliga fynd:** 1 födosökande Dragsjön, Eskilstuna 23.5 (Lars-Erik Collin, Bo Hermod). 1 ad rastande Kistan, Hartsö skärgård, Nyköping 27.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 ex Lacka, Trosa 1.8 (Niklas Liljebäck). 4 1K rastande Hartsö skärgård, Nyköping 17.8 (Lennart Wahlén). 1 1K rastande Vattungarna, Oxelösund 17.8 (Leif Ny-

ström). 1 1K rastande Vattungarna, Oxelösund 22.8 (Leif Nyström). 3 rastande Hartsö skärgård, Nyköping 28.8 (Lennart Wahlén).

### **Småsnäppa** *Calidris minuta*

Ett tidigt vårfynd kan vara värt att nämna då det endast finns två tidigare fynd i Svalan från vårt rapportområde under 2000-talet: 1 rastande Strandstuviken, Nyköping 12.5 (Ronnie Lindqvist). I övrigt kan noteras ett tämligen normalt uppträdande av småsnäppor på inlandslokaler gångna säsongen och det föreligger vare sig sommarfynd eller anmärkningsvärt sena höstfynd.

### **Spovsnäppa** *Calidris ferruginea*

Inga höga sträckssiffror från inlandet från säsongen och tämligen blygsamma antal rastande individer på inlandslokaler. Totalt 18 rastande spovsnäppor på inlandslokaler under höststräcket får anses lågt. Noterbart är även att det endast gjordes en enda notering av sträckande spovsnäppor från säsongen och det dessutom på en för arten något udda lokal.

**Inlandsfynd under våren samt fynd av sträckande fåglar i inlandet:** 1 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 11.5 (Yngve Meijer). 8 sträckande mot SV över Vingåkers stad 24.7 (Ronny Nilsson).

### **Skärnsnäppa** *Calidris maritima*

Vintrarna har ett tag nu varit ganska stränga vilket också innebär färre besök i ytterskärgården under den period skärnsnäppor uppehåller sig där. Det innebär som synes nedan att årets fynd gjorts under isfria perioder tidig vår och sen höst. Uppträdandet får betecknas som normalt med en tydlig tyngdpunkt till Hartsö skärgård precis som vanligt. Noterbart är fyndet vid Hummelvik som blev årets enda notering från fastlandet.

**Samtliga fynd:** 80 rastande Byttsankorna, Vattungarna, Oxelösund 15.4 (Leif Nyström). 80 rastande Hartsö skärgård, Nyköping 22.4 (Göran Altstedt). 1 rastande

Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 11-12.10 (Lennart Wahlén, Bo Holst, Jan Ohlsson). 1 rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 12.10 (Niklas Liljebäck). 3 födosökande Revet, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 15.10 (Björn Johansson). 100 stationära Södra Vattungen, Hartsö skärgård, Trosa 23.10 (Lennart Wahlén, Björn Johansson, Jonny Werdin).

### **Kärnsnäppa** *Calidris alpina*

Under en dryg veckas tid fanns en större ansamling kärnsnäppor att beskåda vid Strandstuviken utanför Nyköping. Därutöver ytterligare en rapport om en större flock och denna gång från den yttre skärgården.

**Större flockar:** 110-135 rastande Strandstuviken, Nyköping 11-17.7 (Jon Jörpeland, Karin Lindström, Lennart Wahlén). 100 rastande Hartsö skärgård, Nyköping 28.8 (Lennart Wahlén).

### **Myrsnäppa** *Limicola falcinellus*

Det är högst anmärkningsvärt hur myrsnäppans uppträdande varierar från år till år. Efter 2011 års rekordartade uppträdande med totalt 35 individer är vi plötsligt nere på mer normala nivåer igen avseende både antalet individer och antalet fynd. Noterbart är återigen Strandstuvikens dominans som lokal för myrsnäppa. Något vi kunnat konstatera upprepade gånger tidigare. En annan intressant notering är att vid analys av rapporter i Svalan så är den tidiga noteringen från 15.5 tangerat fenologirekord, d.v.s. endast en gång tidigare (2003) finns ett lika tidigt vårfynd.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 15-16.5 (Jan Gustafsson, Peter Lantz, Lennart Wahlén m.fl.). Max 6 rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 29-2.6 (Nils Karlsson, Jan Hägg, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 rastande Grinda våtmark, Nyköping 1.6 (Lennart Wahlén). 1 ad rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 13-14.7 (Lennart Wahlén).

**Prärielöpare** *Tryngites subruficollis*

(-2011:3/3) (2012:1/1)

Detta är det fjärde fyndet av arten för rapportområdet. Samtliga fyra fynd har gjorts under 2000-talet: 2002, 2005, 2010 och nu 2012. Tre av dessa fynd har gjorts i september och fynden fördelar sig på tre olika kommuner där Nyköping nu kan ståta med två fynd.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Marsäng, Nyköping 17.9 (\*Thomas Larsson, Jan Hägg, Leif Nyström m.fl.).

er per år. Det är dock svårt att urskilja någon tydlig trend så framtiden får utvisa om det är mer slumpmässiga variationer eller en långsiktig minskning. Trots några stränga vintrar fortsätter det att noteras enstaka vinterfynd medan det också fortsätter att vara få fynd av spelande fåglar.

**Vinterfynd (februari och december) och spelande individer:** 1 stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 11.2 (Peter Carlsson). 1 spel/sång Fatburen, Mariefred, Strängnäs



Prærielöparen som sågs vid Marsäng.

Foto: Leif Nyström

**Dvärgbeckasin** *Lymnocyptes minimus*

En försiktig skattning ger 19 fynd av 25 individer vilket är ungefär som 2011 och något fler än åren innan dess. Dessa fynd fördelar sig enligt Nyköping (7), Strängnäs (4), Eskilstuna (3), Oxelösund (3) och Trosa (2). Notera dock att om vi går tillbaks till 2006 och 2007 noterades ett 60-tal dvärgbeckasin-

24.4 (Erik Widuss). 1 spel/sång Bastetorpsmaden, Oxelösund 6.5 (Jan Gustafsson). 1 rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 13.12 (Tommy Knutsson). 1 stationär reningsverksdiked, Brandholmen, Nyköping 17.12 (Björn Johansson).

**Enkelbeckasin** *Gallinago gallinago*

De senaste åren har vi oroat oss över att så få ansamlingar om >50 individer rapporterats.

Även för 2012 blev det magert med sådana rapporter och som synes gjordes årets tre fynd under ett par dagar i mitten av april. De senaste vintrarna har varit stränga varför vinterfynden varit få. En notering från gångna säsongen får därför anses som tämligen väntat. Lokalen Brannäs är f.ö. en av våra säkraste för just vinterfynd av enkelbeckasin.

**Ansamlingar på >50 och vinterfynd (december):** 55 rastande Labro ängar, Nyköping 14.4 (Alf Lettesjö). 53 rastande Bastetorpsmaden, Oxelösund 15.4 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson). 50 rastande Nyköpingsån, Skavstaavfarten, Nyköping 15.4 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 2 rastande Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 13-27.12 (Markus Forsberg, Tommy Knutsson, Jan Hägg m.fl.).

#### **Dubbelbeckasin** *Gallinago media*

Efter förra årets bottennotering med endast en enda rapporterad dubbelbeckasin från vårt rapportområde är vi för 2012 tillbaka på en nivå över genomsnittet för 2000-talet. Vi kan för våren räkna in fyra spelande fåglar och ytterligare två som stöttes samt för hösten sju individer om vi räknar det som två olika exemplar vid Solöfalten i september. Detta ger alltså inalles tio fynd om 13 individer om vi räknar frikostigt.

**Värfynd (maj):** 1 ex spel/sång Labro ängar, Nyköping 5.5 (Jan Gustafsson, Peter Lantz, Ingvar Jansson m.fl.). 1 hane spel/sång Störängen, Nyköpingsån, Nyköping 6.5 (Jan Sjöstedt). 1 ex spel/sång Erkan, Nyköping 10.5 (Jan Gustafsson). 1 ex spel/sång Stora Lida våtmark, Nyköping 10.5 (Jan Karlsson). 2 ex som stöttes Hagby, Eskilstuna 13-15.5 (Tommy Emanuelsson, Viktor Eriksson).

**Höstfynd (augusti och september):** 1 ex Stenkvistafältet, Eskilstuna 31.8 (Kent Carlsson, Sten Ljungars, Monica Ljungars). 3 rastande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 31.8 (Sten Ljungars). 1 ex stationär Solöfalten, Strängnäs 8-10.9 (Markku Kemppe, Magnus Brandel). 1 rastande Solöfalten, Strängnäs 22.9 (Yngve Meijer, Markku Kemppe). 1

rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 26.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Mårten Müller).

#### **Morkulla** *Scolopax rusticola*

Trots stränga vintrar fortsätter det att noteras morkullor vintertid. Årets januarifynd följer efter en relativt mild avslutning på 2011 och är därför inte så märkligt. December 2012 var däremot ganska bister med snötäcke och is på insjöar, mindre vattendrag och havsvikar. Därför är det något överraskande att vi kan notera förhållandevis många vinterfåglar. Man kan anta att fågeln vid Aspa gård är en av de två fåglar som även sågs vid Brannäs våtmark varför totala antalet individer för januari och december sammanslaget blir fem.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 ex Lacka, Trosa 3.1 (Pierre Stålnäbb). 1 rastande Oxelösunds hamn, Oxelösund 6.12 (Thomas Larsson). 1 rastande Ängstugans fågeltorn, Nyköping 9.12 (Karl-Erik Häger). 1 rastande Duvholmskorsningen, Aspa gård, Oxelösund 13.12 (Tommy Knutsson). Max 2 ex Täppan, Brannäs våtmark, Oxelösund 13-16.12 (Markus Forsberg, Tommy Knutsson, Hans Norelius m.fl.).

#### **Rödspov** *Limosa limosa*

Om vi antar att det är samma rödspov som först sågs 8/8 vid Marieberg och sedan återupptäcktes vid närliggande Hagbybergafälten 29/8 så stannar vi på tre individer för året tämligen väl spridda över rapportområdet. Både antal och fyndbild får anses som tämligen normala även om det varierat från noll till nio individer per år under 2000-talet med ett medeltal på 4,4 för de senaste tio åren.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Edeby våtmark, Strängnäs 5.5 (Yngve Meijer, Björn Carlsson, Markku Kemppe m.fl.). 1 stationär Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 6.5 (Tommy Pettersson, Bertil Karlsson, Jan Karlsson). 1 ex Marieberg/Hagbybergafälten, Hagbyberga, Katrineholm 8.8-1.9 (Marie-Louise Nyman, John-Erik Nyman, Pelle Moqvist m.fl.).



Adult myrspov rastande i ytterskärgården.  
Foto: Leif Nyström

### **Myrspov** *Limosa lapponica*

Som nämnts tidigare har ökad sträckbevakning på strategiska platser i lämpliga väder under optimal tidsperiod ökat antalet fynd av sträckande arktiska vadare under den senaste 10-årsperioden. Med strategiska platser menas här främst uddar, näs och sund vid Hjälmaren och Mälaren. Även under gångna året fick de ihärdiga sträckskådarna lön för mödan och ganska exakt 500 myrspovar räknades in under perioden 14/7-9/9. En mycket tydlig topp noterades 24-25/7 för både sträckande och rastande myrspovar. Jämför detta med rekordåret 2009 då en mycket tydlig sträcktopp infann sig 26/7. De främsta lokalerna i dessa sammanhang var under 2012 Kvicksund, Eskilstuna samt Östra Hjälmaren, Katrineholm och Södra Hjälmaren, Vingåker. Flest rastande fåglar räknades in vid

Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 18-28/8 med en högsta notering om 34 ex 24.7 (Björn Fors, Viktor Eriksson). Vårfynd av myrspov fortsätter däremot att vara sparsamma varför årets fina sträckciffrer om 55 mot NV Brostugan, Ludgo, Nyköping 5.5 (Hasse Berglund) är värd ett särskilt omnämnande.

### **Småspov** *Numenius phaeopus*

Totalt 86 småspovar fördelade på 16 rastande och 70 sträckande från perioden 19.4-28.8 är färre än 2011 och 2012, som landade på 175-180 individer, medan det istället är i nivå med 2009 års 73 ex. Man kan alltså anta att årets resultat ligger inom den normala variationen. Flest sträckande noterades vid Kvicksund, Eskilstuna 15.7-5.8 med 15 ex (Viktor Eriksson m.fl.) respektive Hartsö skärgård, Nyköping 3.7-28.8 med 18 ex (Karin Lindström, Lennart Wahlén). Det normala är f.ö. att de första småspovarna noteras runt den

20:e april i vårt rapportområde och de sista ses i månadsskiftet augusti/september med några få undantag genom åren. Ur den aspekten är alltså årets uppträdande synnerligen normalt.

### **Storspov** *Numenius arquata*

Återigen ett nedslående resultat avseende misstänkta eller konstaterade häckningar. De intressantaste noteringarna avseende misstänkt häckning gjordes vid fålten SV Äsköping, Katrineholm under andra halvan av maj (Håkan Lernefalk, Agne Swenzén, Pelle Moqvist m.fl.) samt vid Skåraområdet, Stigtomta, Nyköping under en period i april (Tommy Pettersson, Jan Sjöstedt) där det i båda fallen rörde sig om två fåglar och spel. I övrigt endast enstaka observationer av ensamma spelande individer. Några noteringar om högre sträckssiffror från denna säsong och som brukligt skedde dessa under en tämligen begränsad period i april. Just dagarna runt 20.4 tycks vara den period på året då man har störst chans att uppleva storspovsträck i vårt rapportområde.

**Större sträckssiffror:** 125 sträckande mot NO Femöreflagen, Oxelösund 12.4 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt). 121 sträckande mot O Dansbaneudden, Hjälmarensund, Eskilstuna 19.4 (Lennart Eriksson, Kent Carlsson, Sten Ljungars, Peter Carlsson). 180 sträckande mot NO Eknäs, Mellösa, Flen 22.4 (Andreas Grabs).

### **Tereksnäppa** *Xenus cinereus*

(-2011:4/4) (2012:1/1)

Det har hunnit gå fyra år sedan senaste fyndet av denna raritet i vårt rapportområde. Notera dock att fyra av de fem fynden skett under perioden 2005-2012. De fyra tidigare fynden har alla gjorts i Nyköping på klassiska vadarlokaler (2 x Strandstuviken, Skåra viltvatten samt Vadsjön) varför årets fynd på en likaledes klassisk kustnära vadarlokal får betecknas som logiskt. Notera att denna fågel rörde sig inom Västerviken mellan Sörmlands

och Stockholms län varför den även publiceras för Stockholms rapportområde och Södertälje kommun.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 29.6 (\*Per Lundkvist, Örjan Jite-lius, Göran Andersson m.fl.).

### **Skogssnäppa** *Tringa ochropus*

Normalt brukar skogssnäppan komma till våra marker tre veckor in i mars och lämna oss någon vecka in i september. Årets första och sista fynd faller därför ur den ramen något och båda är anmärkningsvärda i så måtto att det endast finns ett tidigare respektive senare fynd rapporterat i Svalan. Det tidigaste fyndet är från 10.3 2007 och det senaste från 24.9 år 1991. Inga större ansamlingar av arten rapporterade från gångna säsongen.

**Första och sista fynd för året:** 1 rastande Gorsingeholms våtmark, Strängnäs 14.3 (Leif Wollgård, Harriet Wollgård). 1 rastande utmed 55:an Valla, Katrineholm 21.9 (Magnus Brandel).

### **Gluttsnäppa** *Tringa nebularia*

I Svalan finns tidigare endast fyra rapporter om 50 eller fler gluttsnäppor. Dessa fynd rör sannolikt uppskattningar då samtliga rör exakt 50 ex. Därmed blir årets notering om 54 ex en rekordnotering.

**Större ansamling:** 54 ex Kafjärden, Sofiebergssåsen, Eskilstuna 1.7 (Joachim Strengbom).

### **Grönbena** *Tringa glareola*

Flockar om >100 grönbenor rapporterade från sex lokaler spridda på fem kommuner från dels 2-13.5 och dels 26.6-12.7. Däremot ingen ansamling på >200 individer denna säsong. Uppträdandet får betecknas som normalt.

**Större ansamlingar:** Max 180 rastande Långdunkerkärren, Flen 2-9.5 (Jukka Väyrynen). Max 163 ex Valla gårds viltvatten, Stora Malm, Katrineholm 6-13.5 (Håkan Lerne-



### Grönben.

Foto: Leif Nyström

falk). 108 rastande Berga viltvatten, Vingåker 6.5 (Anne-Marie Johansson, Henry Johansson). Max 180 rastande Sätterstamaden, Nyköping 7-8.5 (Jan Karlsson, Björn Johansson). 140 rastande Baljestafälten, NO Tystberga kyrka, Nyköping 26.6 (Hasse Berglund). Max 117 födosökande Västerviken Tullgarn, Trosa 11-12.7 (Örjan Jitelius, Göran Andersson).

### Rödbena *Tringa totanus*

Rödbenan är en mycket punktlig fågel som oftast anländer alldeles i början av april med enstaka fynd av fåglar de sista dagarna i mars. Att döma av rapportering i Svalan är fenologirekordet 29.3, men sedan finns ett antal fynd från 30:e och 31:a mars varför årets första fynd närmast får betraktas som normalt trots att det bara är en dags marginal till rekordet.

**Tidigt vårfynd (mars):** 1 ex Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 30.3-1.4 (Ragnar Falk).

### Roskarl *Arenaria interpres*

Tyvär ingen säkert konstaterad häckning från gångna säsongen. Däremot under juni och juli 3-4 revir noterade i den allra yttersta delen av Nyköpings skärgård (Lennart Wahlén, Janne Oldebring och Karin Lindström), så arten finns säkert fortsättningsvis som häckande med några få par. Inga rapporter från lämpliga områden i Oxelösunds skärgård från juni eller juli. Från augusti finns flera rapporter från både Nyköpings och Oxelösunds skärgårdar och då även årsungar. Då kan man dock inte utesluta att det rör sig om flyttande individer. Inlandsfynd fortsätter att vara sparsamma men regelbundna.

**Inlandsfynd:** 2 rastande Väsbosundet, Fiskeboda, Hjälmarens, Katrineholm 16.7



Ung ros Karl.

Foto: Leif Nyström

(Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1 födosökande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 27.7 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 2 sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson).

### Smalnäbbad simsnäppa

#### *Phalaropus lobatus*

Smalnäbbad simsnäppa är en art som det verkar väldigt svårt att förutspå uppträdandet av. Istället får vi vänja oss vid stora variationer från år till år. År 2010 konstaterade vi att tre individer av arten var det lägsta antalet under ett år på 2000-talet och 2012 kan vi återigen notera ett lika lågt antal. Detta efter 2011 års mer normala nio individer. Uppträdandet avseende platser och tidpunkter får betraktas som normalt.

**Samtliga fynd:** 1 rastande Äleby våtmark,

Strängnäs 28-30.5 (Yngve Meijer, Markku Kemppi, Leif Ekblom m.fl.). 1 rastande Sjöholmskärrret, Näsnaren, Katrineholm 19.6 (Lillemor Däckfors, Bernth Andersson, Inger Ek Andersson). 1 1K Strandstuviken, Nyköping 30.8 (Karl-Erik Häger).

### Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Från yttre skärgården finns rapporter om par på lämpliga häckningsplatser från elva lokaler. Endast vid ett par av dessa lokaler har häckning konstaterats. Dessvärre är bevakningen i vår yttre skärgård inte den bästa, varför det inte är orimligt att anta att det både finns fler antal par och att fler utav dem paren som rapporterades faktiskt gick till häckning. Noterbart är fyndet från Femörehuvud, Oxelösund i november, vilket är 22 dagar senare än vad som rapporterats tidigare.

**Inlandsfynd:** 1 ad sträckande mot SV Nabbudden, Tärby, Eskilstuna 5.8 (Joachim



Strengbom). 3 1K sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 18.8 (Viktor Eriksson). 1 ex förbiflygande Torshälla huvud, Eskilstuna 19.8 (Sten Ljungars). 1 ad sträckande mot S Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 27.8 (Kent Söderberg, Björn Sjögren). 1 ex förbiflygande Eskilstuna 20.9 (Robert Grip).

**Sista (sent) fynd för året:** 1 ex sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 1.11 (Andreas Grabs).

#### **Svarthuvad mås** *Larus melanocephalus* (-2011:6/6) (2012:1/1)

Rapportområdets sjunde fynd var en 2K-fågel som sågs i Eskilstuna kommun i mitten av oktober. Höstfynd tycks dominera i vårt rapportområde, då detta var den sjätte under perioden september - november. Det enda vårfyndet gjordes i maj 2006.

**Samtliga fynd:** 1 2K födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 14.10 (\*Sten Ljungars).

#### **Dvärgmås** *Hydrocoloeus minutus*

Även detta år noterades ovanligt mycket dvärgmåsar i vårt rapportområde. I och med det så är ju risken för dubbelräkningar, framför allt utmed kusten, tyvärr oundvikligt. Därför önskas så noggranna rapporter som möjlig av denna art, där såväl tidpunkter och flockstorlekar för sträckande fåglar skrivs in i rapporterna. En försiktig uppskattning av årets fynd ger cirka 2000 exemplar, vilket är bland de högsta summorna som noterats i rapportområdet. Som tidigare år är majoriteten av vår- och sommarfynden från inlandet, medan höstfynden domineras från kustlandskapet.

**Stora antal (+100 exemplar):** 350 ex rastande Läppe östra, Vingåker 8.8 (Peter Gustafson). 100 ex födosökande Femöreflagen, Oxelösund 14.10 (Kalle Brinell). 500 ex sträckande mot S Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 14.10 (Per Flodin).

**Vinterfynd (januari och december):** 1 3K+ födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 1.1 (Sten Ljungars). 1 2K födosökande Femöre-

flagen, Oxelösund 3.1 (Thomas Larsson). 1-7 ex födosökande Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 7-29.1 (Tommy Knutsson). 1 ad förbiflygande Femöreflagen, Oxelösund 26.12 (Jan Karlsson).

#### **Skrattmå** *Larus ridibundus*

Cirka 1300 rapporterade häckningar i år, vilket är lika många par som fjolåret. Rapporterna rör framför allt kolonier ifrån inlandskommunerna och det finns väl därför anledningen att tro att vi har fler häckande par i rapportområdet. Som vanligt noterades höga sträcksiffror från både Oxelösund och Eskilstuna under vår och sommar. Bland annat bevakades sträcket vid 30 tillfällen under perioden 3.7-31.8 ifrån Kvicksundsbron, Eskilstuna (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson m.fl.). Totalt passerade 16777 ex, med som mest 4140 ex sträckande mot V den 16.7.

**Större sträcksiffror:** 19000 ex sträckande mot NO Femörehuvud, Oxelösund 12.4 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt). 25000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 16.7 (Tommy Knutsson). 4140 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 16.7 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). 2630 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 5.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson).

#### **Fiskmå** *Larus canus*

Rapporter om cirka 150 häckningar under året. Vi vill fortfarande uppmana alla att ha i åtanke att även rapportera säkra häckningar av fiskmå. Några dagar med högre sträcksiffror noterades i Oxelösund och Eskilstuna. Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 30 tillfällen under perioden 3.7-31.8. Totalt passerade 4662 ex, med som mest 1710 ex sträckande mot V den 7.8.

**Större sträcksiffror:** 2500 ex sträckande mot NO Femörehuvud, Oxelösund 12.4 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson, Jan Sjöstedt). 1500 ex sträckande mot SV Örsbaken, Bran-

näs våtmark, Oxelösund 16.7 (Tommy Knutsson). 4000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 26.7 (Tommy Knutsson). 1620 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 5.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). 1710 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Peter Mathisen).

stämda till rasen fuscus och sådana fynd där rastillhörighet inte angivits. Under häckningsperiod har det endast inkommit rapporter om silltrut från två häckningsplatser i Mälaren. Det är väl rimligt att anta att det finns några fler par utmed kusten, även om arten har en sinande tillvaro i vårt rapportområde.

**Sista (sent) fynd för året:** 1 3K sträckande



Adult silltrut.  
Foto: Leif Nyström

### **Silltrut** *Larus fuscus*

I nedan angivna fynd för häckningar eller misstänkta häckningar ingår både fåglar be-

mot S Vattentornet, Oxelösund 3.11 (Kalle Brinell).

**Häckningar eller häckningsindicer:** 18

häckningar bo, ägg/ungar Dansken, Mälaren, Strängnäs 12.4-23.6 (Björn Sjögren, Yngve Meijer). 4 ex lämplig biotop Tegelskär, Mälaren, Strängnäs 12.4-23.5 (Yngve Meijer, Björn Sjögren).

### Ljusmantlad silltrut

*Larus fuscus graellsii/intermedius/heuglini*  
(-2011:5/5) (2012:1/1)

Rapporter som omfattar alla silltrutsraser med ljusa mantlar där man inte kunnat avgöra rastillhörighet. Sedan tidigare finns endast fem fynd i rapport-



området, men fynden utmed Östersjöskusten tycks öka varför säkert fler är att vänta även hos oss.

**Samtliga fynd:** 1 ad rastande Ösvretafälten, Enstabergaavtaget, Nyköping 25.4 (\*Jan Hägg).

### Kaspisk trut *Larus cachinnans*

(-2011:4/4) (2012:1/2)

Riktade eftersök i samband med vindar från SO-sektorn tycks ge resultat och för tredje året i rad gjordes fynd i Nyköpings hamn under hösten. Även om arten såklart är sällsynt i vårt rapportområde, så finns det väl god anledning att tro att den är något förbisedd. Samtliga fynd i länet gäller fåglar i åldersgruppen 1K-2K under perioden från slutet av augusti till början av oktober.

**Samtliga fynd:** 2 1K rastande Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 1.9

Tommy Ubbesen i fotograferingstagen.  
Foto: Jonny Werdin

(\*Kalle Brinell, Jan Gustafsson, Lennart Wahlén m.fl.).

### Havstrut *Larus marinus*

Två häckningar i inlandet även i år. Inlandspopulationen tycks ha minskat sedan början av 2000-talet, vilket är oroande. Precis som för övrig vitfågel önskar vi noggrann rapportering.

**Inlandshäckningar:** 2 ad ruvande Svavelgrund, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 21.4 (Lars Broberg). 2 ad i par bo, ägg/ungar Dansken, NO Ytterselö, Mälaren, Strängnäs 23.6 (Björn Sjögren).

**Tretåig mås** *Rissa tridactyla*

(-2011:42/53) (2012:10/13)

Om man räknar de sträckande fåglarna som olika fynd rör det sig om tio fynd och totalt 13 fåglar. Detta är bland de högsta antalen som noterats under ett år och endast 1993 stoltserar med fler exemplar, då 14 fåglar sågs. De flesta av årets fynd sågs i samband med hårda S-SO vindar i slutet av oktober - början av november. Detta resulterade i att ovanligt många tretåiga måsar noterades, inte bara i Sörmland utan längs med hela Östersjökus-ten. Fyndet vid Kvicksundsbron är det åttonde inlandsfyndet i rapportområdet.

**Samtliga fynd:** 1 3K+ förbiflygande Femöre-  
huvud, Oxelösund 22.1 (\*Mats Grahn). 1

1K sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 21.10 (\*Kent Carlsson, \*Lars-Erik Collin). 1 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 29.10 (\*Kalle Brinell). 3 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 1.11 (\*Andreas Grabs, \*Kalle Brinell). 6 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 2.11 (\*Kalle Brinell). 1 1K sträckande mot SV Femörehuvud, Oxelösund 3.11 (\*Björn Johansson, Kalle Brinell, Jan Karlsson).

**Småtärna** *Sternula albifrons*

(-2011:59/79) (2012:1/1)

I år ett fynd av denna knappt årliga besökare. Årets enda fynd gjordes, kanske inte helt otippat, i Nyköping där de allra flesta av våra fynd hittas. Störst chans att få syn på arten är vid kustnära lokaler i slutet av juli - mitten av augusti, men också i mitten av juni tycks vara en bra period. Årets fynd passar väl in i tidigare fyndbild.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Inre



Gryning vid Femörehuvud, inväntan på sträcket.  
Foto: Jan Karlsson

Marsviken, Buskhyttan, Nyköping 14.6 (\*Thomas Larsson, Jan Sjöstedt, Janne Oldebring, Lennart Wahlén m.fl.).

### **Skräntärna** *Hydroprogne caspia*

Kolonin som i många år har häckat på öar i Oxelösunds och Nyköpings skärgårdar, gick till häckning även i år. Vid ett besök i början på juni kunde det konstateras att cirka 125 par fanns på plats. Vid detta tillfälle fanns ägg eller ungar i de flesta bona och totalt 103 ungar ringmärktes, varav 56 ungar ringmärktes med färgring. Vid ett återbesök i slutet av månaden noterades tydliga spår av minkpredation, framför allt på ön Långa Hället där endast en unge sågs vid liv. På ön Hällen hade ungarna klarat sig något bättre och här sågs i alla fall cirka 40 stora ungar. En av de färgmärkta ungarna från denna ö har även setts i Cadiz, södra Spanien i slutet av januari 2013. Årets första skräntärnor noterades den 30.3 vid Labro ängar, Nyköping (Alf Lettesjö) och årets sista den 23.8 vid Strandstuviken, Nyköping (Jan Hägg, Jan Gustafsson).

**Häckningar:** 55 häckningar bo, ägg/ungar Hällen, Nyköping 17.5-13.7 (Jan Gustafsson, Per Flodin, Ulrik Lötberg m.fl.). 70 häckningar bo, ägg/ungar Långa Hället, Hällen, Nyköping 17.5-28.6 (Jan Gustafsson, Per Flodin, Ulrik Lötberg m.fl.).

**Stora ansamlingar:** Max 40 ex rastande Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 19.4-5.7 (Peter Malmberg, Tommy Pettersson, Thomas Larsson m.fl.). Max 35 ex rastande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 19-27.5 (Jan Gustafsson, Jan Hägg, Per Flodin m.fl.). 34 ad stationär Fiskeboda-området, Vingåker 22.7 (Lillemor Däckfors, Krister Andersson, Krister Aronsson).

### **Svarttärna** *Chlidonias niger*

Likt tidigare år så finns det flera fynd av stationära svarttärnor i området Kvicksundsbron - Torshälla huvud, från mitten av juli - mitten av augusti. Risken för dubbelräkning vid sammanställning av fynden är stor. Därför

önskas noggrann rapportering med såväl tidpunkter och ålderangivelser. En försiktig uppskattning ger ändå tolv fynd om 29 individer, vilket är en ganska normal årssumma hos oss.

### **Eskilstuna:**

1 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 1.5 (Björn Fors, Lars-Erik Collin, Thomas Gladh). 10 ex födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 6-7.5 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex sträckande mot O Dansbaneudden, Hjälmarensund, Eskilstuna 9.5 (Sten Ljungars, Kent Carlsson). Max 4 ex födosökande Torshälla huvud - Kvicksundsbron, Eskilstuna 11.7-18.8 (Sten Ljungars, Viktor Eriksson, Kent Carlsson m.fl.). 3 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 1.8 (Viktor Eriksson, Pontus Lindberg, Bo Hernod m.fl.). 3 ex (2 1K+1 ad) sträckande mot V Torshälla huvud, Eskilstuna 5.8 (Sten Ljungars). 2 1K sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Peter Mathisen).

### **Katrineholm:**

1 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 14.7 (Krister Andersson).

### **Nyköping:**

1 ex Svarvaren, Nyköping 17.5 (Ulf Svahn). 1 ex Sävö, Nyköping 27.5 (Bengt Ottosson). 1 ex födosökande Strandstuviken - Labro ängar, Nyköping 1-3.6 (Andreas Grabs, Jan Hägg, Lennart Wahlén m.fl.). 1 1K förbiflygande Inre Marsviken, Buskhyttan, Nyköping 22.7 (Jan Hägg).

### **Silvertärna** *Sterna paradisaea*

Normalt så brukar de första observationerna ses mellan den 20-25.4 i vårt rapportområde. Årets första fynd noterades den 22.4, vilket alltså får anses som normalt. Inte heller gjorde något anmärkningsvärt sent höstfynd i år, då de sista silvertärnorna noterades vid Östra Stadsfjärden, Trosa 8.9 (Göran Andersson). Arten är ju som bekant en kustbunden art, vilket den goda bevakningen vid Kvicksundsbron, Eskilstuna visar. Som tidig-

are nämnts, så bevakades denna lokal flitigt under juli-augusti (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson m.fl.) och totalt passerade 109 ex under denna period. Se jämförelse med fisktärna nedan.

**Anmärkningsvärt fynd:** 145 ex sträckande mot NO Pottskär, Kvicksundsbron, Eskilstuna 4.5 (Viktor Eriksson)

### **Fisktärna** *Sterna hirundo*

Arten tycks i jämförelse mot silvertärnan anlända något tidigare på året och stanna kvar något senare. De senaste åren har rapporter visat att enstaka fisktärnor fortfarande finns kvar fram till slutet av september - början av oktober. Årets första fynd noterades den 8.4, vilket är helt normalt och långt ifrån fenologirekordet som är från den 27.3 2004. Årets sista fynd från den 25.10 sticker däremot ut och får väl klassas som anmärkningsvärt, även om det inte är det senaste fyndet som gjort i rapportområdet. Sträcket vid Kvicksundsbron, Eskilstuna bevakades vid 30 tillfällen under perioden 3.7-31.8. Totalt passerade 3194 ex, med som mest 696 ex sträckande mot V den 7.8.

**Större sträckssiffror:** 600 ex sträckande mot NO Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 4.5 (Kent Söderberg, Björn Carlsson). 503 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 5.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson). 696 ex sträckande mot V Kvicksundsbron, Eskilstuna 7.8 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Peter Mathisen).

**Sista (sent) fynd för året:** 1 1K födosökande Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 25.10 (Tommy Knutsson).

### **Kentsk tärna** *Sterna sandvicensis*

(-2011:68/96) (2012:3/5)

Arten är nära nog årlig i rapportområdet och antalet brukar variera mellan 0-10 individer. Årets tre fynd om fem individer är med andra ord en bra årstotal, även om den inte sticker ut på något sätt. Alla årets fynd gjordes vid

kusten i Oxelösunds och Nyköpings kommun, där de flesta av våra fynd gjorts.

**Samtliga fynd:** 2 ad rastandet Strandstuviken, Nyköping 25.5 (\*Jan Gustafsson). 1 ex sträckande mot SV Vattungarna, Oxelösund 22.8 (\*Leif Nyström). 2 ex Hävringe, Oxelösund 25.8 (\*Jan Karlsson).

### **Sillgrissla** *Uria aalge*

Inga rapporter om häckningar från Oxelösunds yttre skärgård under året. Tyvärr tycks häckningsöarna inte ha besökts överhuvudtaget, varför vi inte vet hur det står till för arten. Ett anmärkningsvärt fynd från december gjordes och detta är faktiskt det enda rapporterade decemberfyndet i vårt rapportområde.

**Vinterfynd (december):** 1 ex rastande Femöreflagen, Oxelösund 15.12 (Kalle Brinell).

### **Tordmule** *Alca torda*

Vi har sett en markant minskning i rapporteringen från artens häckningsområden de senaste åren. Anledningen till det är såklart att arten häckar på svårtillgängliga lokaler ute i skärgården. Om vi utgår från räkningssättet som beskrivits de föregående åren att varje noterad individ under häckningstid skulle vara ett par så får vi fram nedanstående.

Från Hartsö skärgård, Nyköping rapporteras max 30 par, men likt tidigare år så gav predation från mink ett dåligt häckningsresultat. Från Oxelösunds skärgård finns rapporter om cirka 50 par, vilket är väldigt dåligt om man går tillbaka till början av 2000-talet då det ju rapporterades fyrsiffrigt antal häckande par. Det är dock värt att poängtera att rapporterna från Oxelösund endast rör fåglar som setts från land och att det därför inte är läge för att kasta in handduken riktigt än. Vidare finns det rapporter från Asenkallen, Trosa om max 40 par. En total uppskattning skulle alltså ge 120 par i hela rapportområdet, vilket tyvärr är sorgligt att se. En kustfågelinventering av den sörmländska skärgården skulle verkligen vara nödvändig, då vi i dags-

läget har väldigt vag kunskap om hur det går för våra sjöfåglar.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 ex förbiflygande Lacka, Nyköping 3.1 (Pierre Stålnäbb). 1 ex födosökande Hummelvik fiskehamn, Nyköping - Femöreflagen, Oxelösund 15-30.1 (Janne Oldebring, Lennart Wahlén, Jan Sjöstedt m.fl.). Max 4 ex födosökande Femöreflagen, Oxelösund 15-30.12 (Kalle Brinell, Mats Grahn).

### **Tobisgrissla** *Cephus grylle*

Om vi utgår från räkningssättet som beskrivits för tordmule att varje noterad individ under häckningstid skulle vara ett par så får vi fram nedanstående.

Från Oxelösunds skärgård har vi rapporter från öarna utanför Femörehuvud om max 30 par samt ifrån Hävringe om max 55 par. Även från Trosa finns rapport om 2-4 par från Asenkallen. Arten häckar troligen sparsamt på ytterligare ett antal öar, men antalet par vid dessa platser har tidigare år varit få. Vinterfynd av arten saknas i rapportmallen, men vinterfynden är fåtaliga även om arten varje vinter ses i framför allt vattnet utanför

Femörehuvud, Oxelösund – Hummelvik, Nyköping. Ett flertal fynd gjordes i just detta område, såväl i januari och december.

### **Alkekung** *Alle alle*

(-2011:27/27) (2012:1/1)

Arten är inte årligt i rapportområdet och fortsätter att vara en riktig raritet. Fynd vid kusten under november - januari dominerar givetvis, men inte mindre än sex inlandsfynd har noterats.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Femöreflagen, Femörehuvud, Oxelösund 3.1 (\*Thomas Larsson).

### **Skogsduva** *Columba oenas*

Årets summa på 88 revir är ungefär som fjol-årets 87 revir. Åren 2009 och 2010 var det cirka 125 revir per år. Hösten gav tre fina dagar med ett högt antal sträckande skogsduvor. Från vintermånaderna finns enbart rapporter från januari. Kommer vi att hamna på färre än 100 revir i rapportområdet numera, eller är vi för dåliga på att rapportera spelande skogsduvor?

**Större sträckesiffror:** Cirka 300 ex sträck-



Alkekungen som var utanför Femörehuvud.  
Foto: Thomas Larsson

ande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). Cirka 150 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell). 104 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 7.10 (Kalle Brinell).

**Vinterfynd (januari):** 2 ex förbiflygande Ytterbo, Nyköping 15.1 (Peter Lantz, Sofi Nordfeldt). 1 ex förbiflygande Vik, Stigtomta, Nyköping 19.1 (Jan Sjöstedt). 4 ex förbiflygande Sjösa, Nyköping 21.1 (Sofi Nordfeldt, Peter Lantz).

### **Ringduva** *Columba palumbus*

Årets bästa sträckdagar var i oktober och då framförallt mellan den 5:e och 8:e. Vinterobservationer finns från januari och december med en stark övervikt på antal individer från januari, då det noterades 48 ex, medan det i december bara noterades 18 fåglar. Som vanligt så är det främst i Oxelösund som vinterobservationer görs, men årets januarifynd är fördelade på fem kommuner: Eskilstuna (12), Nyköping (5), Oxelösund (1), Strängnäs (17) och Trosa (1). Decemberfynden fördelar sig på fyra kommuner: Eskilstuna (4), Nyköping (3), Oxelösund (10) och Strängnäs (1). Vi får anta att den tidiga vintern i december med kyla och snö gjorde att många av de normalt sett kvarstannande fåglarna drog sig söderut, då dess föda av främst ekollon täcktes med snö.

**Större sträckssiffror:** Cirka 20400 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). Cirka 6000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 5.10 (Tommy Knutsson). Cirka 6300 ex sträckande mot S Värskäl kullen, Ålspångaviken, Långhalsen, Flen 6.10 (Per Flodin, Andreas Grabs). Cirka 14000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell). Cirka 12500 ex sträckande mot S Örsbaken, Oxelösund 6.10 (Tommy Knutsson). Cirka 9200 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 7.10 (Kalle Brinell). Cirka 6500 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.10 (Tommy Knutsson).

### **Turkduva** *Streptopelia decaocto*

I år 15 lokaler med revir, en minskning med två från fjolårets 17. Vi får en vikande trend med revir, men även av övervintrande fåglar. Vi behöver några bra häckningsår för arten för att nå de antal som uppvisades i mitten 2000-talet då maximalt 40 revir rapporterades (inklusive Södertälje kommun).

Fördelningen på revir i rapportområdets kommuner 2012 var: Eskilstuna (4), Katrineholm (1), Nyköping (5), Strängnäs (3), Trosa (1) och Vingåker (1).

### **Turturduva** *Streptopelia turtur*

(-2010:54/55) (2012:1/1)

Ett fynd i år. Som så ofta var det en kort observation och som många gånger förr är det utmed vägar som man finner/stöter på arten. Årets fynd är som vanligt får man nog säga i maj, vilket är en av de månader som flest fynd görs i vårt rapportområde.

**Samtliga fynd:** 1 ex Stora Valla, Gnesta 30.5 (\*Jan Hägg).

### **Gök** *Cuculus canorus*

Ett aprilfynd i år, den sista dagen i månaden. Vanligast är att de första noteringarna görs 1 eller 2 maj. De sista septemberfynden är något senare än normalt.

**Första fynd för året:** 1 ex spel/sång Mälsåker slott, Strängnäs 30.4 (Erik Widuss).

**Sena septemberfynd:** 1 ex födosökande Tornmaden, Strandstuviken, Nyköping 23.9 (Markus Forsberg, Ragnar Falk). 1 1K rastande Hävringe, Oxelösund 26.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Märten Müller).

### **Berguv** *Bubo bubo*

Från elva lokaler finns rapporter där man kan anta att det fanns häckningsrevir. Detta är nära hälften av fjolårets inrapporterade 18 revir och exakt hälften från riksinventeringsåret 2009.

**Höstfynd (utanför häckningsplatser):** 1 ex förbiflygande Brostugan Ludgo, Nyköping



23.9 (Hasse Berglund). 1 ex spel/sång, ej häckning Palmtorps allé, Oxelösund 11.10 (Jan Gustafsson).

### **Hökuggla** *Surnia ulula*

Sju fynd av lika många fåglar. Fynden i Vingåker kan röra samma fågel, men vi kan inte heller utesluta olika individer. Här och fyndet i Stjärnhov är de enda fåglarna som varit stationära en längre tid, i övrigt är det enbart fynd under en dag.

Inte sedan 2006 har vi fått besök av arten (i varje fall exemplar som noterats i Artportalen). Årets fynd är i huvudsak från kusten, förutom de två fåglarna i Vingåker och ett fynd i Gnesta (Stjärnhov).

**Samtliga fynd:** 1 ex Lötgårds ängar, Sjöboviken, Nyköping 29.1 (Susanne Stilling). 1 ex födosökande Hygge väst Kovilan, Vrångsjön, Holmtorp, Norrköping 22.4 (Mats Andersson m.fl.). 1 ex rastande Kjesätter, Vingåker

1-10.10 (Lillemor Däckfors, Ronny Nilsson). 1 ad Skogshall, Nyköping 3.10 (Ingvar Jansson). 1 ex Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 5.10 (Janne Oldebring, Nicke Helldorff). 1 ex stationär Vingåkersslätten sydöstra delen, Vingåker 28.10-1.12 (Ronny Nilsson, Lenart Pettersson, Anders Larsson m.fl.). Ett långstannade ex Elghammarsvägen, Erlandstorp, Stjärnhov, Gnesta 6-31.12 (Håkan Welff) och kvar in i februari 2013.

### **Sparvuggla** *Glaucidium passerinum*

En häckning rapporterad från området vid Fjällmossen, Norrköping. Här hördes tiggande ungar av Jan Sjöstedt. Något fynd av flygga ungar om året brukar annars i bästa fall rapporteras.

Sparvugglan är sannolikt en doldis i våra skogar som är vanligare än vad rapporteringen speglar.



Hökugglan nära Vrångsjön.  
Foto: Thomas Larsson

### **Slaguggla** *Strix uralensis*

(-2011:7/7) (2012:1/1)

Även detta år ett fynd av en fågel och även nu från de norra delarna av rapportområdet. Under åren 2000 till 2012 har nu fyra fåglar rapporterats. Kan det finnas okända revir i rapportområdets norra och nordvästra skogar som ännu inte har hittats?

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Yttersnäs, Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 11.1 (\*Björn Jönsson, \*Lars-Erik Collin).

### **Lappuggla** *Strix nebulosa*

(-2011:13/14) (2012:29/33)

Under året som kommer gå till historien som lappuggleåret finns det massvis med rapporter om lappugglor i rapportområdet. Vi har fått in material som visar att minst 29 fynd med 33 fåglar har noterats. Det finns ytterligare rapporterade fåglar som inte beskrivits eller dokumenteras med bild och därför inte ännu behandlats. De första rapporterna började komma in i mitten av mars och sedan följde hela tiden rapporter från hela rapportområdet under kommande månader. Majoriteten av rapporter kommer från våren, för att sedan avta, men ytterligare en topp i oktober.

Varifrån kommer då dessa ugglor? Vad vi vet så verkar det som om de kommit från nordliga häckningsområden i Sverige och sannolikt från de södra delarna av deras häckningsområden. Rapporter tyder på att de nordliga fåglarna funnits kvar i dessa områden. Fördelningen av fynd och individer i de olika kommunerna är (siffrorna som följer efter kommunnamnet visar antal fynd, antal

individer): Eskilstuna (4, 4), Flen (1, 1), Gnesta (0, 0), Katrineholm (1, 1), Kungsör (0, 0), Norrköping (2, 2), Nyköping (12, 13), Oxelösund (2, 2), Strängnäs (4, 7), Trosa (3, 3) och Vingåker (0, 0).

### **Hornuggla** *Asio otus*

Ett riktigt bottenår för hornugglan i rapportområdet, endast nio rapporterade kullar. Kan jämföras med fjolårets 32 kullar och hela 63 kullar 2010. Får vi en vändning under 2013, eller kommer även detta år bli ett bottenår?

### **Jorduggla** *Asio flammeus*

Ett makalöst år för jordugglan i rapportområdet. Antagligen har vi inte i modern tid upplevt denna mängd av jordugglor under vår och sommar, trots detta finner vi knappt några häckningar. Många jordugglor ses under vårsträcket och sedan kommer de tillbaka vid häckningstid. Vi antar att de då varit uppe och vänt i sina normala häckningsområden och funnit att det inte funnits någon mat och därför sträckt söderöver direkt. Här nere har det funnits mer med mat, men vi antar att



Lappugglan vid Storkärret, Stugubråten.

Foto: Tommy Ubbesen

de flesta av ugglorna inte försökt att häcka. En häckning har konstaterats vid Apalsjön, Eskilstuna. Försiktiga uppskattningar av antalet jordugglor i rapportområdets kommuner är: Eskilstuna (14, inklusive den ungfågel som sågs vid Apalsjön), Flen (1), Gnesta (2), Katrineholm (3), Kungsör (1), Norrköping (0), Nyköping (37), Oxelösund (9), Strängnäs (13), Trosa (4) och Vingåker (4). Totalt ger det minst 88 jordugglor. Bra år tidigare har det noterats strax över 20 individer i rapportområdet (inklusive Södertälje kommun).



*Jorduggla.  
Foto: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

### **Pärflugla** *Aegolius funereus*

Enbart två värppporter och ingen av dessa från någon spelande fågel. Från Enskär och ringmärkning infångades 16 fåglar. Nu närmar vi oss sannolikt att det inte finns några häckande pärlugglor i vårt rapportområde. Vi får se vad kommande år visar.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Tornskogen, Näsaren, Katrineholm 24.3 (Hans Karlsson, Henry Karlsson, Pelle Moqvist, Krister Andersson). 1 ex Ytterbo, Nyköping 7.5 (Mikael Gemsjö). Totalt 16 ex ringmärkta Hartsö-Enskär fågelstation, Enskär, Nyköping 13.9-11.10 (Urban Rundström, Lillemor Däckfors, Bernth Andersson m.fl.).

### **Nattskärna** *Caprimulgus europaeus*

90 rapporterade fåglar under häckningstid. De tre senaste åren har det noterats 95 (2011), 84 (2010) och 99 (2009) revir, vilket då årets resultat faller väl in i. Under 2008 noterades 88 revir. Några av reviren som rapporterats i området kring Hedmossen, Flen/Eskilstuna är nog dubbelräknade fåglar, vilket borde innebära något färre revir än det rapporterade antalet 90. Vi ser också en rejäl skillnad i fyndbilden av spelande nattskärnor över rapportområdet då Nyköpings kommun står för 47 av de rapporterade 90 medan de övriga kommunerna får tillsammans 43 exemplar. Är detta ett tecken på faktiska förhållanden eller beror det bara på skillnad i mängden skogsbesök på natten i de olika kommunerna?

### **Tornseglare** *Apus apus*

De första tornseglarna noterades i år den 29 april och därefter fler noteringar de närmast efterföljande dagarna. Sista noteringen för året blev 21 september då fyra ex sågs sträcka vid Vattentornet Oxelösund. De senaste åren är det runt den 20 september som de sista fåglarna ses.

### **Kungsfiskare** *Alcedo atthis*

Enbart en rapport som kan antas vara från

häckningstid. Därutöver bara ensamma fåglar på olika sträcklokaler eller övervintringsplatser.

**Samtliga fynd:** 1 ex Vagnhäradsån övre delen, Vagnhärad, Trosa 29-30.1 (Örjan Jite-lius, Göran Andersson). 1 ex stationär Nynäs slott, Nyköping 8.2-10.3 (Arne Hellström m.fl.). 1 ex förbiflygande Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 10.5 (Peter Malmberg). 1 ex Kvicksundsbron, Eskilstuna 29.8-1.9 (Tommy Emanuelsson, Lars-Erik Collin, Viktor Eriksson). 1 ex locklåte Vingåkersån, Lönnatorp Högsjö, Vingåker 11.9 (Ronny Nilsson). 1 ex förbiflygande Sigtunaån, Gnesta 27.10 (Niklas Liljebäck, Ulf Andersson). 1 ex Diket och dikets utlopp, Brandholmen, Nyköping 9-17.12 (Peter Lantz, Björn Johansson, Sofi Nordfeldt).

### **Härfågel** *Upupa epops*

(-2010:89/90) (2012:1/1)

Även i år fynd av arten och som vanligt sker många av fynden av ickeskådare. Tiden för fyndet är också det när det är störst chans för upptäckt av rastande fågel.

**Samtliga fynd:** 1 ex rastande Skinnbyxtorp, Nyköping 12.5 (\*Kristina Sundberg).

### **Göktyta** *Jynx torquilla*

Minst 182 revir/lokaler i rapportområdet fördelar sig på Eskilstuna (42), Flen (12), Gnesta (8), Katrineholm (12), Kungsör (6), Norrköping (0), Nyköping (23), Oxelösund (4), Strängnäs (61), Trosa (8) och Vingåker (6). En kraftig dominans från Eskilstuna och Strängnäs kommuner som tillsammans står för 103 revir.

### **Gråspett** *Picus canus*

(-2011:31/33) (2012:0/0)

Rrk bedömer fyndet av gråspettshanen att det är samma hane som sågs i området även 2011. Därför ingen förändring i fyndstatis-tiken. Efter att varit årlig i en period mellan 1997 och 2006 har vi sedan 2006 bara fynd under tre av åren.

**Samtliga fynd:** 1 hane födosökande Björkbacken, Eskilstuna 2.2 (\*Bengt Andersson).

**Mindre hackspett** *Dendrocopos minor*

En ökning av rapporterade revir till 141 i år jämfört med 2011 då vi hade 122 revir och därmed mer i nivå med 2010 då 139 revir noterades. Årets notering visar på att antalet rapporterade revir håller sig inom samma nivå som under hela 2000-talet. Allt från dryga 100 till cirka 175 revir och förmodligen är svängningarna mest beroende på viljan/tiden att rapportera arten.

**Tretåig hackspett** *Picoides tridactylus*

Från i år en konstaterad häckning samt rapport från ytterligare en lokal med par. I övrigt ensamma fåglar från tre lokaler under häckningstid eller i inledningsfasen av häckningsperioden. Under hösten enbart en rapport utanför lokal där revir varit under häcknings-säsongen. Fågeln vid Stora Holmen är en ensam hona och trots många besök av fågel-skådare har ingen hane siktats i området.

**Samtliga lokaler med fynd under häckningstid:** 1 hane och 1 hona Skiren/Kvicken området, Eskilstuna. 1 hane födosökande Vilsta naturreservat, Eskilstuna. 1 ex Stora holmen, Naturvårdsbrännan, Fjällmossen, Norrköping. 1 ex spel/sång Lilla Mossbro, Stora Bötet, Nyköping. 1 häckning (2 ungar) bo, ägg/ungar Trehörningen, brandfältet, Eskilstuna.

**Höstfynd utanför revir:** 1 hane födosökande Femörehuvud, Oxelösund 25.10 (Johan Bergkvist).

**Sånglärka** *Alauda arvensis*

En januariobservation samt en från december. Vi får anta att detta var fåglar som var på väg söderut, i varje fall den från december anges vara sträckande. I övrigt inga anmärkningsvärda flockar med högra antal eller extremt bra sträckesiffror.

**Vinterfynd (januari och december):** 1 ex födosökande Överbo diket, Överbosjön, Ny-

köping 21.1 (Susanne Stilling, Marianne Mattiasson). 1 ex sträckande mot S Gersilla, Kungsör 2.12 (Patrik Rhönnsstad).

**Berglärka** *Eremophila alpestris*

(-2011:53/112) (2012:2/3)

Två fynd av tre fåglar i år. Arten är numera inte årlig i rapportområdet och fynden gäller enstaka fåglar. Oftast är fynden kustfynd eller kustnära.

**Samtliga fynd:** 1 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 3-4.1 (\*Hans Norelius, Örjan Jitelius, Janne Oldebring). 2 ex rastande Stora Gar-kast, Hartsö skärgård, Nyköping 23.10 (\*Lennart Wahlén, \*Björn Johansson, \*Jonny Werdin).

**Backsvala** *Riparia riparia*

Arten för en tynande tillvaro i rapportområdet och snart finns det bara en bråkdel kvar av de häckande populationerna som vi hade förr. I takt med att alltfler grustag försvinner, endera genom att täkt avslutas p.g.a. sanden är slut eller att man planar ut branterna och planterar träd, minskar den häckande stammen snabbt. Trots detta kan vi år se en ökning av antalet rapporterade par till cirka 280 mot fjolårets cirka 190. Vi har i år rapporter från åtta kolonier vilket är en mindre mot 2011. När den senaste riksinventeringen av arten var 2003 så beräknades det finnas 1320 par i rapportområdet (inkl Södertälje kommun som då ingick i vårt rapportområde). Sista notering av arten för året var 2 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell).

**Ladusvala** *Hirundo rustica*

Som fjolåret kom den första ladusvalan i mitten av april, i år den 12:e, därefter blev det ett mer spritt inflöde från den 16:e. Några högre sträckesiffror finns från hösten. Sena oktoberfynd gjordes även i år, men enbart från en lokal och detta runt en lada i Gnesta.

**Första vårfynden (april):** 1 ex förbiflygande Gumsbacken, Nyköping 12.4 (Håkan Lid-

berg). 1 ex Svanvikens plattform, Nyköping 16.4 (Peter Malmberg). 1 ex förbiflygande Bryggan Industriområdet, Buskhyttan, Nyköping 16.4 (Jan Hägg). 1 ex födosökande Näsnaren, Katrineholm 17.4 (Pelle Moqvist).

**Sista oktoberfynden:** 2 ex rastande Hästhagen, Gnesta 16.10 (Lars Björklind). 1 ex födosökande Hästhagen, Gnesta 24-28.10 (Lars Björklind).

**Större sträcksiffror:** 2780 ex sträckande mot SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 28.8 (Viktor Eriksson). Cirka 10000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 6.9 (Tommy Knutsson). Cirka 5000 ex sträckande mot SV Lilla Kungsladugården, Nyköping 7.9 (Jonny Werdin). Cirka 3000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 8.9 (Tommy Knutsson).

### Hussvala x ladusvala

*Delichon urbica x Hirundo rustica*

(-2011:2/2) (2012:1/1)

Rapportområdets tredje fynd av hybridformen hussvala x ladusvala sågs i september vid Västerviken, Trosa. Det är möjligt att det finns fler sådana här fåglar i våra marker.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Västerviken Tullgarn, Trosa 9.9 (\*Göran Andersson).

### Hussvala *Delichon urbicum*

De första hussvalorna sågs den 21 april, det föreligger även fynd tidigare i år men där Rrk inte fått in beskrivningsblankett. Sena höstfynd fram till den sista observationen den 5:e oktober. Vårfyndens uppträdande ligger i linje med föregående år, medan oktoberfyndet sticker ut. Normalt brukar de sista höstfynden vara under de tio sista dagarna i september.

**Första vårfynd (april):** 4 ex förbiflygande Frösjöstrand, Gnesta 21.4 (Kjell Eriksson).

**Sista höstfynden:** 1 ex rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 21.9 (Ulf Modin). 13 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell). 6 ex rastande Stadsfjärden, Nyköpings hamn, Nyköping 22.9 (Kalle Brinell). 1 ex förbiflygande Trangången,

Bryngelstorp, Nyköping 22.9 (Peter Lantz). 4 ex födosökande Apalsjön, Vingsleör, Eskilstuna 23.9 (Barbro Hedström, Brita Nilsson). 1 ex Hjälmaregården, Lappe, Vingåker 27.9 (Eva-May Ståhl). 1 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell).

### Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Årets första fynd redan den 7 april, fyra dagar tidigare än fjolåret, vilket gör att årets första fynd avviker från de normala åren 2005 - 2010. Första fynd för dessa år har varit i spannet 14 - 21 april. En bra sträcksiffra noterades i slutet av september, vilket får anses ovanligt. Flera oktoberfynd i år, vilket vi haft de senaste åren, men inget så sent som fjolårets 23 oktober.

**Första vårfynd (april):** 2 ex spel/sång Korundan, Sanda Tosterö, Strängnäs 7.4 (Gunnilla Oleniusson).

**Hög sträcksiffra:** 360 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell).

**Sena höstfynd:** 1 ex sträckande mot S Labro ängar, Nyköping 29.9 (Jan Gustafsson). 1 ex rastande Fatburen, Mariefred, Strängnäs 1.10 (Erik Widuss). 1 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). 1 ex sträckande mot S Häveringe, Oxelösund 6.10 (Niklas Liljebäck, Johan Hammar, Richard Ottvall). 1 ex lockläte Lind, Katrineholm 11.10 (Arvid Landgren).

### Ängsplärka *Anthus pratensis*

Inga tidiga vårfynd rapporterade och inga rapporter från årets första vintermånader. En bra sträcksiffra under hösten, men inte som fjolårets många bra dagar med höga sträcksiffror. Ett decemberfynd från Eskilstuna.

**Hög sträcksiffra:** Cirka 700 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell).

**Vinterfynd (december):** 1 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 27.12 (Sten Ljungars, Monica Ljungars).



Sydlig gulärta.

Foto: Thomas Larsson

#### **Rödstrupig piplärka** *Anthus cervinus*

Endast ett vårfynd i år, som vanligt får man säga att det kom från kusten och då tillsammans med flockar av ängspiplärkor som är på väg sannolikt mot nordliga häckningsområden.

**Vårfynd (april – maj):** 1 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 4.5 (Örjan Jitelius).

#### **Skärpiplärka** *Anthus petrosus*

Inga häckningsrapporter i år från skärgården. Av inlandsfynd endast en sträckande fågel i september.

**Inlandsfynd:** 1 ex sträckande mot SV Stångudden, Strängnäs 21.9 (Erik Widuss).

#### **Gulärta** *Motacilla flava*

Rapporter från cirka 30 lokaler med fåglar under häckningstid, dessa är rapporterade

utan rasstatus men får nog anses vara av den sydliga rasen. Se även text från rapporten om sydlig gulärta.

#### **Sydlig gulärta** *Motacilla flava flava*

Vi inom Rrk Sörmland uppmanar rapportörer att rapportera in de fåglar som finns under häckningstid som sydlig gulärta (om de inte är av den nordliga rasen), de faller då också ut på fåglarnas rödlista. Vi har fått in rapporter om cirka 28 revir, därutöver finns ju de rapporter av revir som enbart rapporterats in som gulärta, se texten om gulärta. Tillsammans av de två rapporteringsmöjligheterna (28 + 30) gör ett något sämre antal revir jämfört med fjolårets cirka 70 - 75.

#### **Forsärta** *Motacilla cinerea*

Under året rapporter om 37 fåglar, därutöver en häckning i Flen, vilket är årets enda. Arten ses väl spridd i landskapets åar/bäckar och

många individer undgår säkert upptäckt då de är tämligen svårhittade.

**Sädesärila** *Motacilla alba*

Årets första fynd kom den 24 mars vid Hagbybergafälten, Katrineholm (Håkan Lernefalk). De senaste åren (2009 - 2011) har första fynd för året varit mellan 17:e till 25:e mars. Detta gör att årets fynd faller väl in i det mönstret. Inga januari- eller februarifynd av övervintrande fåglar. Från årets två sista månader finns några sena fynd, men inga som verkar ha stannat kvar när vintern med snö och is kom.

**Fynd november och december:** 1 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.11 (Kalle Brinell). 1 ex rastande Ramdalens idrottsplats, Oxelösund 7.11 (gnm Mats An-

dersson). 1 ad rastande Näsudden - Camping, Strandstuviken, Nyköping 29.11-1.12 (Jan Sjöstedt, Lennart Wahlén). 1 ex födosökande Pfizer, Strängnäs 29.11 (Jonas Jörnemark).

**Järnsparv** *Prunella modularis*

Under januari gjordes två fynd, varav ett på en lokal som ofta hyser udda övervintrare, nämligen Björshults soptipp, Nyköping. Det andra januarifyndet kom i samband med att många skådare samlades för att titta på bruntrasten vid Ytterbo, Nyköping. Vi har också en bra sträcksiffra från hösten.

**Vinterfynd (januari):** 1 ex Björshults soptipp, Nyköping 3.1 (Tommy Karlström, Mathias Andersson). 1 ex Ytterbo, Nyköping 14.1 (Jan Sjöstedt).



Sädesärila.  
Foto: Leif Nyström



**Hög sträckssiffra:** 110 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell)

### **Rödhake** *Erithacus rubecula*

En mild inledning av januari gjorde att många rödhakar fanns kvar i markerna. Enbart från januari, har det rapporterats in 40 ex fördelat på åtta kommuner. Flest individer fanns det i Nyköping med 13 ex. Den motsatta bilden har vi i december då endast nio fåglar rapporterats från fyra kommuner: Eskilstuna (3), Nyköping (3), Oxelösund (1) och Strängnäs (2). Vintern var tämligen tidig med kyla och snö vilket sannolikt gjorde att många fåglar vid denna tid rörde sig mot söder. Återstår att se hur bilden blir för hela vintern då många vattendrag i skogarna fortfarande är öppna och snö och glashala vägar har nog gjort att färre besök gjorts vid tänkbara platser där övervintrande rödhakar finns.

### **Näktergal** *Luscinia luscinia*

Årets första näktergalar hördes i början av maj, inga aprilrapporter i år. En sen observation i slutet av augusti gjordes, men här får man anta att det är svårt att finna arten under hösten då den nog är skygg i undervegetationen.

**Första fynd för året:** 1 ex spel/sång Vilsta ridhus, Eskilstuna 2.5 (Lars-Erik Collin). 1 ex spel/sång Rördrommen, Sörfjärden, Eskilstuna 3.5 (Lars-Erik Collin).

**Augustifynd:** 1 ex födosökande Reningsverket, Gnesta 24.8 (Bertil Karlsson).

### **Blåhake** *Luscinia svecica*

Enbart en vårobservation rapporterad i år. De senaste åren har det gjorts enstaka vårfynd varje år, senaste ett år utan vårfynd var 2007.

**Vårfynd (maj):** 1 ex rastande Österåker, Vingåker 17.5 (Rolf Ottosson).

### **Svart rödstjärt** *Phoenicurus ochruros*

Tretton lokaler där revir noterats under häckningstid under året, är några fler än fjolårets

åtta och då har vi inga rapporter från SSAB i Oxelösund som under åren haft enstaka revir. Fördelningen av revir är från sex kommuner: Eskilstuna (2), Gnesta (1), Katrineholm (1), Nyköping (6), Oxelösund (1) och Strängnäs (2).

### **Rödstjärt** *Phoenicurus phoenicurus*

En rapport om oktoberfynd. Sista datum för arten genom åren i vårt rapportområde inrapporterade i svalan är 16 oktober.

**Oktoberfynd:** 1 honfärgad födosökande Långsätter, Arnö, Nyköping 5.10 (Markus Forsberg).

### **Buskskvätta** *Saxicola rubetra*

Årets senaste fynd är fyra dagar före det senaste inrapporterade höstfyndet i svalan för rapportområdet, vilket är den 6:e oktober.

**Oktoberfynd:** 1 ex rastande Ytterbo, Nyköping 2.10 (Majna Gemsjö).

### **Svarthakad buskskvätta** *Saxicola rubicola* (-2011:6/6) (2012:1/1)

Rapportområdets 7:e fynd gjordes i Trosa 6.6 vilket är det första fyndet sedan 2006. Årets fynd rörde sig om en hona av rasen rubicola. De flesta fynden av arten hos oss har gjorts under våren vilket kanske kan förklara varför rubicola är vanligare. De sju fynden fördelar sig på tre i Trosa, tre i Nyköping och ett i Eskilstuna.

**Samtliga fynd:** 1 hona Skogsstigen, Trosa 6.6 (\*Göran Andersson, Claes Leijon, Örjan Jitelius).

### **Stenskvätta** *Oenanthe oenanthe*

Årets första fågel sågs 29 mars. Fenologirekordet är den 26 mars. Det senaste fyndet i år, 9 oktober, var långt ifrån något rekord då det så sent som den 5 november 2005 sågs en stenskvätta i Eskilstuna, vilket är det idag gällande höstfenologifyndet.

**Första fynd för året (mars):** 1 hane rastande Åskärr, Rockläna, Strängnäs 29.3 (Staffan Hellbom).

**Sista fynd för året (oktober):** 1 ex rastande Oxelösunds hamn, Oxelösund 9.10 (Thomas Larsson).

### **Ringtrast** *Turdus torquatus*

Under året endast sju fynd, fördelade på ett ovanligt januarifynd, fyra vårfynd och två höstfynd. Fjölåret gav 13 fynd med 14 individer. I år alltså en halvering. Inte sedan 1988 har januarifynd noterats i rapportområdet. Då en hane i Oxelösund under perioden 2-16 januari.

**Samtliga fynd:** 1 hane födosökande Lövåsen vårdcentral, Katrineholm 3.1 (Pelle Moqvist, Bengt Larsson). 1 ex rastande Båsenberga, Vingåker 17.4 (gnm Ronny Nilsson). 1 ad födosökande Perstorpfälten, Stora Malm, Katrineholm 19.4 (Pelle Moqvist, Bengt Larsson, Krister Andersson). 1 ad hane rastande Bäcktorpsfälten, Nyköping 7.5 (Majna Gemsjö). 1 2K+ födosökande Oxelösunds kyrkogård, Oxelösund 14.5 (Thomas Larsson, Jan Gustafsson, Jan Hägg m.fl.). 1 ex Hävrings, Oxelösund 21.10 (Niklas Lilje-

bäck, Bertil Karlsson). 1 ex rastande Romstugan, Stora Malm, Katrineholm 21.10 (Bengt Larsson, John-Erik Nyman, Krister Andersson).

### **Bruntrast** *Turdus eunomus*

(-2011:0/0) (2012:1/1)

Sörmlands rapportområdes första fynd, tillika Sveriges tredje, hittades i en blandflock med trastar vid Ytterbo, Nyköping. Fyndet och omständigheterna kring det presenteras i en separat artikel i denna årsbok.

**Samtliga fynd:** 1 ex födosökande Ytterbo - Järpsäter - Överbo, Nyköping 13-16.1 (\*Mikael Gemsjö, Jan Gustafsson, Jan Hägg m.fl.).

### **Svarthalsad trast** *Turdus atrogularis*

(-2011:1/1) (2012:1/1)

Rapportområdets andra fynd gjordes på ön Lacka i Trosa skärgård i samband med hårda vindar och snöstorm.

**Samtliga fynd:** 1 1K+ hane rastande Lacka, Trosa 4.12 (\*Leif Nyström).



Ringtrast.  
Foto: Thomas Larsson



Den svarthalsade trasten på Lacka.

Foto: Leif Nyström

### **Björktrast** *Turdus pilaris*

Under våren några flockar med 500 - 1000 individer. Rastande höstflockar från mitten av oktober till början av november med 500 - 1500 ex. Sträckssiffror under denna period framförallt från kusten med höga dagsummor.

**Större sträckssiffror:** Cirka 2000 ex sträckande mot SV Örsbaken, Oxelösund 21.10 (Tommy Knutsson). Cirka 1100 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 24.10 (Kalle Brinell). Cirka 890 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.11 (Kalle Brinell).

### **Taltrast** *Turdus philomelos*

Under årets vintermånader januari och de-

cember endast två fynd i januari. Så gott som årligen görs några vinterfynd i rapportområdet.

**Vinterfynd (januari):** 1 ex Långnäs, Trosa 14.1 (Örjan Jitelius). 1 ex rastande Ytterbo, Nyköping 31.1 (Mikael Gemsjö).

### **Rödvingetrast** *Turdus iliacus*

Några januarifynd, men endast två decemberfynd från början av månaden. Får nog anses som ett normalt antal fynd under vintermånaderna. Januari 2010 hade vi extremt många och stora flockar av arten vilket visar hur olika det kan vara mellan olika vintrar.

**Vinterfynd (januari, december):** 1 2K+ födosökande Barken, Ramdalshöjden, Oxelösund 6.1 (Jan Gustafsson). 1 ex Enholmen, Nyköping 7.1 (Bertil Karlsson). 1 ex födosökande Djupviksberget, Femöre, Oxelösund

8.1 (Peter Skoglund). 1 ex förbiflygande Täckhammarsbro, Nyköping 21.1 (Staffan Hellbom, Yngve Meijer, Markku Kemppe, Petter Sundin). 1 ex födosökande Bara, Oxelösund 28.1 (Tommy Knutsson). 3 ex födosökande Horns udde, Nyköping 31.1 (Håkan Nilsson). 1 ex födosökande Täppan, Brännäs våtmark, Oxelösund 2.12 (Jan Gustafsson, Jan Karlsson). 1 ex lockläte Hässelbyholm, Strängnäs 2.12 (Magnus Brandel).

### **Dubbeltrast** *Turdus viscivorus*

Som vanligt en del övervintrande dubbeltrastar, framförallt finns de i de mistelbestånd som finns i området vid Hässelbyholm, Strängnäs. Under oktober flera dagar med höga sträcksiffror, främst från kustlokaler.

**Större sträcksiffror i oktober:** 356 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). 50 ex förbiflygande Värskäl kullen, Gripensnäs, Ålspångaviken, Flen 6.10 (Per Flodin, Andreas Grabs). 786 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell). 90 ex sträckande mot SV

Horns båtvarv, Nyköping 6.10 (Björn Johansson, Jan Karlsson m.fl.). 321 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 7.10 (Kalle Brinell). 110 ex sträckande mot SV Marsång, Nyköping 10.10 (Jonny Werdin, Björn Johansson).

### **Gräshoppsångare** *Locustella naevia*

Under våren och sommaren noterades 67 sjungande individer vilket är normalt. Kommunvis fördelade sig fynden på följande sätt: Strängnäs (23), Eskilstuna (21), Nyköping (10), Gnesta (5), Flen (4), Kungsör (2) och Vingåker (2). Förutom dessa noterades ett ganska sent fynd om 1 ex Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 26.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Mårten Müller).

### **Flodsångare** *Locustella fluviatilis*

2012 var ett mycket bra år för arten med 25 fåglar vilket är lika med det tidigare rekordåret 1998. Vi får se framöver om denna höga notering var en tillfällighet eller om antalet



Flodsångaren nere vid Vretaån.  
Foto: Thomas Larsson

observationer av arten framöver kommer att öka från de cirka 5-10 som varit normalt under 2000-talet.

**Samtliga fynd:** 1 ex sjungande Spånga, Vingåkersån, Vingåker 26.5-6.6 (Ronny Nilsson, Anne-Marie Johansson, Henry Johansson m.fl.). 1-2 ex sjungande Pottskär, Eskilstuna 29.5-20.6 (Kjell Ingeström, Pedro Haglund, Lars-Erik Collin m.fl.). 1 ex sjungande Vingåker stad, Vingåker 1-9.6 (Ronny Nilsson, Lillemor Däckfors). 1 ex sjungande Trosa golfbana, Trosa 5-6.6 (Örjan Jitelius, Göran Andersson, Claes Leijon). 1 ex sjungande Jakobsbergsängen, Gnesta 6-15.6 (Lennart Wahlén, Tomas Widlund, Per Skyllberg). 1 ex sjungande SSO Katthavet, Stora Mälby, Gnesta 6.6 (Lennart Wahlén). 1 ex sjungande Tandlaån, Väg 214, Eskilstuna 7.6 (Kent Carlsson). 1-2 ex Vretaån SO Stora Vretstugan, Kila, Nyköping 12-15.6 (Jan Gustafsson, Thomas Larsson Lars Davner m.fl.). 1 ex sjungande Yttern, Nyköping 13-28.6 (Jan Sjöstedt, Jan Karlsson, Olle Pers ). 1-2 ex sjungande Eksågsåkurvan Snyttberga, Lottesta, Strängnäs 13.6-23:7 (Ulf Gustafsson, Yngve Meijer). 1 ex sjungande Lottesta, Härads, Strängnäs 14.6 (Markku Kemppi, Susanne Lindqvist Larsson, Jonas Jörneberg). 1 ex sjungande Badhusviken, Mälaren, Eskilstuna 15.6 (Björn Fors). 1 ex sjungande Åkerholme SW Danmark, Eskilstuna 16-24.6 (Joachim Strengbom, Sten Ljungars, Monica Ljungars). 2 ex spel/sång Eksågsån, Sörfjärden, Strängnäs 16.6 (Leif Ekblom, Petter Sundin, Yngve Meijer, Susanne Lindqvist Larsson m.fl.). 1 ex sjungande Åkers Sweden, Åkers styckebruk, Strängnäs 16.6 (Jalle Hiltunen m.fl.). 1 ex spel/sång Valla bilskrot, Valla, Katrineholm 18-21.6 (Krister Aronsson, Agne Swenzén, Bengt Larsson, Hans Karlsson m.fl.). 1 ex sjungande Västerviken Tullgarn, Trosa 20.6 (Claes Leijon). 1 ex sjungande Rosöga, Lottesta, Strängnäs 22.6 (Linus Jonson). 1 ex sjungande Stensättersbron, Bergaån, Strängnäs 22.6 (Yngve Meijer, Petter Sundin, Leif Ekblom). 1 ex

sjungande Norrlännamaden, Norrlänna, Strängnäs 22.6 (Yngve Meijer). 1 ex sjungande Vingåkers Reningsverk, Vingåker 30.6-7.7 (Ronny Nilsson).

### **Vassångare** *Locustella luscinioides*

(-2011:33/33) (2012:1/1)

För första gången sedan 2005 hittades det i år ingen sjungande vassångare i rapportområdet årets enda fynd var en ringmärkt fågel.

**Samtliga fynd:** 1 1K ringmärkt Idö märkplats, Sörfjärden, Eskilstuna 3.10 (\*Lars Broberg).

### **Busksångare** *Acrocephalus dumetorum*

(-2011:39/40) (2012:3/3)

Under året gjordes tre fynd av sjungande fåglar vilket numera kan anses vara normalt.

**Samtliga fynd:** 1 ex Fatburen, Mariefred, Strängnäs 29.5 (\*Erik Widuss). 1 ex Kraftstationen Väderbrunn, Nyköping 6-8.6 (\*Jan Sjöstedt, Thomas Larsson, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex spel/sång Lottesta, Härads, Strängnäs 8-11.6 (\*Ulf Gustafsson m.fl.)

### **Kärrsångare** *Acrocephalus palustris*

Precis som flodsångare har kärrsångaren haft ett bra år 2012 då 101 fåglar observerades under året vilket är tio fler än tidigare toppnotering 2007 och då gjordes dessutom 17 av observationerna i Södertälje kommun som inte längre ingår i rapportområdet. Kommunvis fördelade sig årets fynd sig enligt följande: Nyköping (38), Eskilstuna (16), Strängnäs (14), Trosa (11), Vingåker (10), Katrineholm (5), Gnesta (3), Oxelösund (3) samt Kungsör (1).

### **Rörsångare** *Acrocephalus scirpaceus*

Årets första fynd var 1 ex spel/sång Långsjön, N Ålbäck, Nyköping 27.4 (Jan Gustafsson) och årets sista fynd var 1 ex Ängstugans fågeltorn, Nyköping 7.10 (Björn Johansson).

### **Trastsångare** *Acrocephalus arundinaceus*

Totalt rapporterades 42 sjungande fåglar



Busksångaren som satt och sjöng vid kraftstationen vid Väderbrunn.

Foto: Thomas Larsson

under året vilket är något sämre än de senaste två åren. Som vanligt kommer övervägande delen av rapporterna från Eskilstuna där Sörfjärden med sina elva sjungande fåglar är artens starkaste fäste. Kommunvis fördelade sig antalet sjungande individer enligt följande: Eskilstuna (27), Nyköping (10), Strängnäs (2), Flen (1), Gnesta (1) och Katrineholm (1). Dessutom ringmärktes sex fåglar 2 adulta och 4 1K vid Salstenskroken (Ulf Widemo), Örstignäs gård, Nyköping och 2 1K vid Idö Märkplats Sörfjärden, Eskilstuna (Lars Broberg).

#### **Härmsångare *Hippolais icterina***

Under året noterades cirka 114 sjungande fåglar fördelat kommunvis enligt följande: Nyköping (28), Strängnäs (26), Eskilstuna (18), Katrineholm (11), Oxelösund (10), Trosa (10), Vingåker (5), Flen (2), Kungsör (2), Gnesta (1) och Norrköping (1).

#### **Törnsångare *Sylvia communis***

Årets första fynd var 1 ex Tureholmsfälten, NO Tureholms slott, Trosa 30.4 (Örjan Jite-lius, Martin Resare) och årets sista fynd var 1 ex rastande Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 26.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Märten Müller).

#### **Svarthätta *Sylvia atricapilla***

Det finns två rapporter om övervintrande fåglar.

**Vinterfynd (januari):** 1 hona födosökande Barken, Ramdalshöjden, Oxelösund 6.1 (Peter Skoglund, Jan Gustafsson). 1 hona födosökande Allégatan, Trosa 10-12.1 (Claes Leijon, Ida Leijon).

#### **Taigasångare *Phylloscopus inornatus***

(-2011:30/30) (2012:2/2)

Denna art kan numera anses årsvis då detta är åttonde året i rad som arten noterats inom

rappportområdet och som i det allra flesta fallen rör det sig även i år om fåglar i kustbandet.

**Samtliga fynd:** 1 ex Vattentornet Oxelösund 23.9 (\*Kalle Brinell). 1 ex födosökande Källskären, Oxelösund 6.10 (\*Niklas Liljebäck, \*Johan Hammar, \*Richard Ottvall).

### **Gransångare** *Phylloscopus collybita*

Ökningen av antalet sjungande gransångare under häckningstid perioden 20.5–30.7 fortsätter och i år noterades den hittills högsta siffran med 22 sjungande fåglar vilket är fem fler än det tidigare rekordåret 2010.

### **Östlig gransångare**

#### *Phylloscopus c. tristis/abietinus*

(–2011:7/7) (2012:4/7)

Under den här rubriken publiceras fynd av gransångare som har tydliga karaktärer av östliga gransångare, men som inte helt kan säkerställas tillhöra rasen *tristis*. Det avser alltså gråtonade gransångare med avvikande locklåte.

**Samtliga fynd:** 1 ex spel/sång Brannäs gård, Brannäs våtmark, Oxelösund 15.5 (\*Jan Gustafsson, \*Tommy Knutsson). 4 ex rastande Hävringe, Oxelösund 25.9 (\*Niklas Liljebäck, \*Hampus Lejon, \*Hans Larsson, \*Mårten Müller) 1 ex födosökande Palmtorps allé, Oxelösund 2.10 (\*Jan Gustafsson). 1 ex rastande Gamla Oxelösund 21.10 (\*Kalle Brinell).

### **Grå flugsnappare** *Muscicapa striata*

Två sena fynd gjordes i slutet på september varav det som gjordes den 30 september är det senaste fyndet av arten i vårt rapportområde.

**Sista fynd för året:** 1 ex Hävringe, Oxelösund 25.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Mårten Müller). 2 ex Kisäng, Nyköping 30.9 (Johan Gustafsson).

### **Mindre flugsnappare** *Ficedula parva*

Åtta fynd under våren av åtta fåglar och åtta

fynd under hösten av totalt tolv fåglar ger totalt 20 individer under året vilket är en bra siffra som bara överträffats 1984 (22) och 1992 (21).

**Vår- och sommarfynd (maj – juni):** 1 hane Lacka, Trosa (Pierre Stålnäbb), 1 ex spel/sång Tornet, Strandstuviken, Nyköping 11.5 (Jan Hägg). 1 honfärgad rastande Hartsö skärgård, Nyköping 13.5 (Göran Altstedt). 1 hane spel/sång Beten, Oxelösund 22.5 (Jan Gustafsson, Leif Nyström). 1 ex spel/sång Kronsången, Eskilstuna 25.5 (Sören Wulff). 1 hane spel/sång Askölaboratoriet, Askö, Trosa 26.5 (Ragnar Lagerkvist). 1 honfärgad lämplig biotop Björnstugumon, Katrineholm 7.6 (Jan Gustafsson). 1 honfärgad lämplig biotop Västra Femöre, Oxelösund 8.6 (Jan Gustafsson).

**Samtliga höstfynd (augusti – oktober):** 1 ex rastande Sävo, Nyköping 29.8 (Lennart Wahlén). 1 1K ringmärkt Tovetorps Forskningsstation, Nyköping 10.9 (Filippa Ek, Frida Sjösten). 1 1K ringmärkt Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 13.9 (Urban Rundström, Lillemor Däckfors, Bernth Andersson). 2–4 ex rastande Hävringe, Oxelösund 25–26.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Mårten Müller). 1 1K rastande Källskären, Oxelösund 25.9 (Niklas Liljebäck, Hampus Lejon, Hans Larsson, Mårten Müller). 1 1K ringmärkt Enskär, Nyköping 26.9 (Hartsö-Enskär fågelstation). 1 honfärgad Stora Kungsladugården, Nyköping 26.9 (Ingvar Jansson). 2 ex Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 3.10 (Lennart Wahlén).

### **Halsbandsflugsnappare** *Ficedula albicollis*

(–2011:26/31) (2012:1/1)

En observation av denna art som sporadiskt noteras i vårt rapportområde.

**Samtliga fynd:** 1 ex spel/sång Palmtorps allé, Oxelösund 20.5 (\*Jan Gustafsson).

### **Skägges** *Panurus biarmicus*

De senaste årens kalla och snörika vintrar verka ha gått hårt åt beståndet av denna art.

Från häckningstid finns endast tre rapporter av enstaka exemplar vilket är betydligt mindre än vad som varit normalt. Under perioden 5.7-22.10 ringmärktes 51 fåglar vid Idö märkplats, Sörfjärden, Eskilstuna (Lars Broberg), vilket var klart mer än förra årets bottennotering på 30.

**Fynd under häckningstid:** 2 ex Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 5.5 (Jan Karlsson). 1 ex Rördromstornet, Sörfjärden, Eskilstuna 9.6 (Ulf Gustafsson). 2 ex Idö Holme, Sörfjärden, Eskilstuna 27.6 (Lars Broberg).

**Stjärtmes** *Aegithalos caudatus*

**Observationer av mer än 25 ex:**

32 ex ringmärkta Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 4.10 (Janne Oldebring). 26 ex ringmärkta Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 11.10 (Lennart Wahlén). 30 ex Hartsö-Enskär fstn,

Nyköping 11.10 (Lennart Wahlén, Jan Ohlsson, Bo Holst). 32 ex ringmärkta Hartsö-Enskär fstn, Nyköping 12.10 (Lennart Wahlén). 24 ex sträckförsök Femörehuvud, Oxelösund 22.10 (Kalle Brinell). 40 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 23.10 (Kalle Brinell).

**Svartmes** *Parus ater*

Vissa år kan större sträck av svartmes observeras vilket hände under hösten vid fyra tillfällen i månadsskiftet september/oktober då mer än 100 ex rapporterades.

**Större sträcksiffror:** 114 ex sträckande mot S Kviksundsbron, Eskilstuna 29.9 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Pontus Lindberg). 106 ex sträckande mot S Kviksundsbron, Eskilstuna 30.9 (Viktor Eriksson, Kent Carlsson, Tommy Emanuelsson, Sten Ljungars). 158 ex sträckande mot SV Vatten-

Den svartpannade törnskatan vid Marsäng.  
Foto: Leif Nyström





tornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). 103 ex sträckande mot S Kviksundsbron, Eskilstuna 6.10 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Pontus Lindberg).

### **Sommargylling** *Oriolus oriolus*

(-2011:96/102) (2012:4/4)

Detta är sista året som notering av antal fynd och individer genom åren redovisas. Under året observerades fyra fåglar vilket är i nivå med de 3-4 fåglar som varit normalt de senaste 5-6 åren.

**Samtliga fynd:** 1 ex förbiflygande. Drag-sjön, Eskilstuna 22.5 (\*Kent Carlsson). 1 ex spel/sång Ekdungen, Labro ängar, Nyköping 3.6 (\*Peter Lantz, \*Sofi Nordfeldt, Björn Johansson, Marianne Mattiasson). 1 ex Håls-torp, Katrineholm 9.6 (\*Lars Davner). 1 hane spel/sång Skäfruna, Kungsör 10.6 (\*Patrik Rhönstad).

### **Törnskata** *Lanius collurio*

Årets första fynd var 1 hane födosökande Mälby, O Skundern, Flen 5.5 (Jukka Väyrynen) och årets sista fynd var 2 ex Marsäng, Nyköping 30.9 (Bertil Karlsson, Marianne Mattiasson).

### **Svartpannad törnskata** *Lanius minor*

(-2011:5/5) (2012:1/1)

Under året sågs 1 ex Marsäng, Nyköping 27.6 (\*Thomas Larsson, Leif Nyström, Tommy Ubbesen m.fl.). Detta är det sjätte fyndet inom vårt rapportområde och första sedan 2005.

### **Nötkråka** *Nucifraga caryocatactes*

Under perioden 6.3-26.6 finns rapporter om 1-2 ex på 14 olika lokaler, någon konstaterad eller misstänkt häckning har inte rapporterats. Antalet rapporter under häckningstid kan anses vara normalt.

### **Stare** *Sturnus vulgaris*

Från januari månad finns många observationer av starar över i princip hela vårt rapport-

område. Detta var en följd av de stora mängder som dröjde sig kvar under december 2011, medan det under december 2012 endast gjordes två fynd av totalt fem individer.

**Vinterfynd (december):** 3 ex födosökande Billsbro gård, V Vingåker, Vingåker 2.12 (Bengt-Åke Svensson). 2 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 16-26.12 (Edwin Sahlin, Björn Fors).

### **Obestämd bo-/bergfink** *Fringilla sp.*

Under hösten noterades sträckssiffror på minst 10000 ex vid fyra tillfällen. 22000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 21.9 (Kalle Brinell). 10490 ex sträckande mot S Kviksundsbron, Eskilstuna 29.9 (Viktor Eriksson, Tommy Emanuelsson, Pontus Lindberg). 20000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 5.10 (Kalle Brinell). 10000 ex sträckande mot SV Vattentornet Oxelösund 6.10 (Kalle Brinell).

### **Steglits** *Carduelis carduelis*

Det har på senare år blivit allt vanligare med flockar av steglits på 100 ex eller mer, i år har fyra sådana flockar noterats.

**Större flockar:** 150 ex Kumla, Härad, Strängnäs 15.8 (Ulf Gustafsson). 200 ex Stenkvistafältet, Eskilstuna 15.9 (Sten Ljungars). 100 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 15.11 (Claes Leijon). 100 ex födosökande Gorsingeholmsfälten, Strängnäs 6.12 (Kjell Thorsén).

### **Hämpling** *Carduelis cannabina*

Arten noterades under fyra vintrar i rad 2004-2007 men sedan dess har ingen vinterobservation gjorts innan årets fynd. Förutom detta vinterfynd gjordes två observationer av stora flockar under hösten.

**Vinterfynd (januari):** 1 ex födosökande Älundavägen 9, Hållsta, Eskilstuna 17.1 (Kent Carlsson).

**Större flockar:** 150 ex födosökande Lilla Kungsladugården, Nyköping 27.9 (Björn Johansson). 130 ex födosökande Hemgårdens



*Steglits.*

*Foto: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

industriområde, Hemgården, Nyköping 7.10 (Jan Hägg).

#### **Vinterhämsling** *Carduelis flavirostris*

Under vintertid finns drygt tolv observationer av totalt 54 ex vilket kan anses vara ganska normalt.

Från vårsträcket finns det dryga tio observationer av totalt cirka 125 ex vilket är lite mer än vad som normalt ses under vårsträcket.

Från höststräcket finns rapport av cirka 475

#### **Gråsiska** *Carduelis flammea*

För första gången sedan 2004 gjordes det en observation under häckningstid i rapportområdet, dessutom noterades två stora flockar på minst 1000 ex.

**Fynd under häckningstid:** 2 ex födosökande Ljunghaga, Kåsta, Vingåker 8-10.6 (Rune Isaksson).

**Större flockar:** 1000 ex födosökande Kråktorp, Fostorp viltvatten, Katrineholm 4.1 (Lennart Pettersson). 1200 ex födosökande



*Vinterhämsling.*

Foto: Thomas Larsson

fåglar vilket är fler än normalt, även antalet observationer var fler än normalt. Antalet observerade fåglar under höststräcket har under senare år ökat och de senaste fyra åren har det observerats mellan 355 och 475 fåglar per år.

**Större sträcksiffra:** 68 ex sträckande mot SV Marsäng, Nyköping 24.10 (Kalle Brinell).

Strandbadet, Mariefred, Strängnäs 13.1 (Erik Widuss).

#### **Brunsiska** *Carduelis flammea cabaret*

Totalt sågs 28 ex av denna ras av gråsiska under året, huvuddelen av dessa observationer gjordes under januari och februari.

#### **Snösiska** *Carduelis hornemanni*

Totalt finns det rapporter avseende tillsam-

mans 20 ex under året, samtliga fynd gjordes under perioden 1.1-10.3. Den övervägande delen av dessa fåglar sågs i norra delarna av rapportområdet vilket syns om man tittar på fördelningen per kommun som var enligt följande: Strängnäs (7), Eskilstuna (6), Flen (3), Vingåker (2) och Nyköping (2).

#### **Bändelkorsnäbb** *Loxia leucoptera*

Under vinter och våren dröjde sig ett antal fåglar från föregående års invasion kvar inom vårt område. Uppskattningsvis rörde det sig om cirka 50 fåglar totalt sett. Från hösten finns två rapporter om totalt tre fåglar.

**Höstfynd:** 2 förbiflygande Härad, Strängnäs 30.9 (Ulf Gustafsson), 1 förbiflygande Solbergasjön, Solberga, Vingåker 27.10 (Ronny Nilsson).

#### **Rosenfink** *Carpodacus erythrinus*

Under året observerades 62 sjungande fåglar vilket är något över genomsnittet de senaste tio åren som ligger strax under 60. Fynden fördelade sig kommunvis enligt följande: Nyköping (33), Oxelösund (14), Trosa (8), Eskilstuna (2) Katrineholm (2), Flen (1), Kungsör (1) och Strängnäs (1). Detta visar att ungefär 9/10 av fynden gjordes i kuststrakterna och 1/10 i inlandet.

#### **Tallbit** *Pinicola enucleator*

Under höststräcket var det en större invasion av tallbitar och under november månad observerades cirka 2150 ex. Mindre flockar och enstaka individer noterades i samtliga kommuner inom rapportområdet. Huvuddelen av fåglarna sågs dock i Oxelösund där 1908 ex sträckte förbi Vattentornet och Örsbaken, Brännäs under perioden 6-20.11 med 968 ex som högsta siffra den 9.11 (Kalle Brinell, Tommy Knutsson).

#### **Lappsparv** *Calcarius lapponicus*

Under våren 6-23.4 finns fyra rapporter av totalt fem fåglar och under hösten 1-26.9 gjordes nio fynd av totalt 14 fåglar. Antalet

fynd både vår och höst var under vad som normalt noteras i rapportområdet.

#### **Snösparv** *Plectrophenax nivalis*

Under vårsträcket mars-april finns 31 rapporter av totalt 154 fåglar och under höststräcket oktober-november finns 17 rapporter av totalt 71 fåglar. Från vintertid finns endast en observation vilket är mindre än normalt.

**Vinterfynd (december):** 2 förbiflygande Öster-Malma, Nyköping 6.12 (Niklas Liljebäck).

#### **Ortolansparv** *Emberiza hortulana*

Som mest noterades fyra sjungande fåglar från Sofiebergsåsen under våren dessutom hördes sjungande fåglar på ytterligare tre platser varav de vid Brostugan och Davikshagen sannolikt gäller samma fågel. Åtminstone en häckning konstaterades från Sofiebergsåsen.

**Fynd utanför Sofiebergsåsen:** 2 rastande Skåraviken, Hallbosjön, Skåraområdet, Nyköping 8.5 (Andreas Grabs). 1 sjungande Davikshagen, Aspa, Nyköping 10.6 (Hasse Berglund). 1 sjungande Brostugan Ludgo, Ludgo k:a, Nyköping 28.6 (Hasse Berglund).

#### **Videsparv** *Emberiza rustica*

På senare år har det varit ett fåtal fynd av denna art, 2007, 2009 och 2011 saknas fynd och 2008 var det precis som i år ett fynd medan det 2010 gjordes två fynd.

**Samtliga fynd:** 1 ex Modellflygbanan, V Trosa 30.9 (Göran Andersson).

#### **Sävsparv** *Emberiza schoeniclus*

Under januari finns 21 rapporter av 13 ex från sex olika lokaler och under december finns 15 rapporter av tio ex från sju olika lokaler. Detta är betydligt fler rapporter än under de senaste kalla och snörika vintrarna.



Sävsparr.  
Foto: Pekka Palsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

## Allmänt om rapportering

För den som inte använder rapporterings-systemet Svalan utan vill skicka in skriftliga rapporter gäller fortfarande att alla rapporter, även de som ska behandlas av Rk (Riks), skickas till rapportmottagaren.

Skriftliga rapporter gällande 2013 skickas in senast den 5 januari 2014 för att komma med i rätt årsrapport. Vi ser annars helst att du använder rapportsystemet Svalan och att du rapporterar successivt. Detta underlättar oändligt för Rrk och innebär att vi alla får mycket på köpet avseende exempelvis bevakning av särskilt intressanta fynd (rariteter, udda antal, udda tidpunkt o.s.v.) med hjälp av de filter vi definierat.

Notera att rapporter inskrivna i rapportsystemet Svalan efter den 31 januari riskerar att inte komma med i rätt årssammanställning. Glöm sedan inte beskrivningar av sällsyntare arter eller udda fynd i övrigt där skriftlig beskrivning krävs. Vilka dessa är framgår av filtreringen uppsatt i Svalan av Rrk, men som gemene rapportör egentligen inte behöver hålla reda på.

Om man rapporterar något som kräver beskrivning, kommer automatiskt en länk att skapas till ett rapportformulär i Svalan som man ser när man är inloggad. Är man intresserad av hur filtret är uppsatt finns länk till rapportmall i Svalan under rapportering.

Om du använder en pappersblankett, bör du skicka din beskrivning snarast till rapportmottagaren, då får Rrk en möjlighet att bedöma densamma i tid. Notera att det går bra att rapportera även känslig information i Svalan som häckningar av rovfåglar o.d. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj och kommer inte att synas för andra än rapportören och Rrk, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

## Rrk:s ledamöter

personer och ansvar under 2012.

Under arbetet med rapporter inkomna under 2012 består Rrk Sörmland av sju ledamöter.

**Håkan Lernefalk, Katrineholm**  
Sammankallande, rapportmottagare  
och sammanställningsansvarig  
Storgatan 16 A  
641 45 Katrineholm  
0150-511 34

**Göran Andersson, Trosa**  
Sammanställningsansvarig

**Kalle Brinell, Nyköping**  
Sammanställningsansvarig

**Per Flodin, Flen**  
Ansvarig Svalan och sammanställningsansvarig

**Jan Gustafsson, Oxelösund**  
Ansvarig Svalan, sammanställningsansvarig och listansvarig

**Jan Hägg, Nyköping**  
Sammanställningsansvarig

**Örjan Jitelius, Trosa**  
Sekreterare och sammanställningsansvarig

Skriftliga rapporter skickas till rapportmottagaren och för den som vill komma i kontakt med Rrk Sörmland via e-post gäller adressen: [rrk@sormlandsornitologerna.se](mailto:rrk@sormlandsornitologerna.se)



*Lappuggla.*  
*Foto: Leif Nyström*

## Meddelande nr 80 från

# Hartsö-Enskär fågelstation



Under 2012 genomfördes höstens verksamhet med ringmärkning under 38 dagar mellan 9:e september och 21:a oktober. Totalt ringmärktes 2818 fåglar av 41

arter, varav ingen var ny för fågelstationen. Ett ganska medio-kert resultat, men trots allt bättre än 2011. Värt att nämna är för fågelstationen ovanliga arter som stenfalk, blåhake, rörsångare, mindre flugsnappare (4 ex!) och talltita samt 16 pärfluglor.

### Häckningstid

Under häckningstid inventerades Enskär och de yttre skären i området runt Garkast. På Enskär konstaterades att det inte fanns några höksångare, och bland de yttre skären blev inte en enda tordmuleunge ringmärkt. De drygt 30 par gråtrut som påbörjade häckning på Garkast lyckades endast få ut två ungar som blev stora nog att ta sig till vattnet, men blev sannolikt aldrig flygga.

### Uppstartshelg

Helgen 8-9:e september påbörjades verksamheten med en "uppstartshelg". Precis som 2011 fanns fler intresserade än vad det fanns platser i båtar. Båda dagarna avrundades med gemensamt fika. Under lördagen deltog drygt tio personer i arbetet med att underhålla huset, röja nätgator och givetvis skåda. Några övernattade till söndagen, då ytterligare ett antal personer kom ut för att hjälpa till med

• Text: Göran Altstedt

uppstarten av verksamheten. På söndagen startade sedan ringmärkningen för säsongen. Totalt var mer än 20 personer ute på Enskär denna helg och bidrog till att verksamheten kunde starta på ett smidigt sätt. Stort tack till alla – ingen nämnd, ingen glömd – och välkomna 2013!

### Personal

I vanlig ordning förtjänar Christer Larsson ett extra tack för sin insats med att snickra holkar. Dessa har bidragit till att vi får in pengar för verksamheten. Stort tack även till Nicke Helldorff som med ett generöst bidrag sett till att det kommit in extra pengar. Ekonomin har skötts av vår kassör Urban Rundström. I övrigt har följande personer varit inblandade i verksamheten som ringmärkare eller assistenter: Anita Eriksson, Lillemor Däckfors, Bernth Andersson, Christer Larsson, Marianne Mattiasson, Christer Svärd, Peter Altstedt, Ingrid Altstedt, Nicke Helldorff, Dan Johansson, Janne Oldebring, Jan Ohlsson, Bo Holst och Lennart Wahlén (som dessutom har genomfört inventeringar under häckningstid).

### Observationer under vår och sommar

2-3 par gravand häckade troligen i området, bland annat ett par Skeppsklubben/St. Garkast och ett par vid Storrö. Snatterand häckade troligen med ett par på St. Garkast. Skedand noterades med 1 par på Skeppsklubben. Den 24/3 sågs en alförrädare vid Tärnskär. 2-3 par svärta gjorde häckningsförsök i området. Efter att ha konstaterats för första gången 2011, sågs en havssula även i år den 22/7. Skratmås lyckades att få ut några





Stenfalk.  
Foto: Pekka Pulsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

ungar på Skeppskubben. 60-80 par silvertärna fanns i området under häckningstid. Gråtrut häckade bland annat på St Garkast med cirka 30 par, men häckningsframgången var, precis som tidigare år, katastrofal. Endast två ungar blev stora nog att strutta ner i sjön, men blev sannolikt aldrig flygga. Övriga skär där det funnits mindre kolonier historiskt, håller nu endast enstaka par.

Möjligen fanns upp till tre par kustlabb under häckningstid. I området fanns under häckningstid 2-3 par roskarl med okänd häckningsframgång. Drillsnäppa häckade med två par på Enskär.

Fågelstationens signum, tordmule, fortsätter den negativa trenden. Under året konstaterades 22 bebodda bon. Fem fåglar blev minkdödade, varav tre var ringmärkta sedan tidigare. Inte en enda unge blev flygg eller ringmärkt. En numera ganska ovanlig häckart, tobisgrissla, sågs med ett par i området 27/7. Skärpiplärka är inte ovanlig under häckningstid, spridd i hela området.

Inventering på Enskär under häckningstid, framför allt för att undersöka höksångarbeståndet (vilka i år uteblev helt), resulterade dock i att följande arter kunde konstateras: kricka (trolig häckning), enkelbeckasin (trolig häckning), tofsvipa (trolig häckning), strandskata (minst 1 par), trana 1 par (häckning?), morkulla (trolig häckning), göktyta, härmsångare, ärtsångare, törnsångare, svarthättä, näktergal, trädgårdssångare, törnskata (minst 3 par) och rosenfink.

Av konstaterade häckningar fanns bland annat ett par knölsvan vid Grönskär med sju ungar 27/5. Antalet ungar minskade sedan med tiden, och i början av augusti fanns bara två kvar. Ett par häckade även i Gräshålet och sågs med som mest fem ungar, vilka även de blev färre med tiden. Ett par kanadagås sågs med två ungar vid Grönskär 27/5, oklart hur denna familj klarade sig.

I vanlig ordning noterades flockar med skärnsnäppa under vårvintern, bland annat 80 ex 22/4.



Knölsvan.  
Foto: Thomas Larsson



*Jorduggla sågs med flera exemplar på Enskär.*

*Foto: Pekka Pulsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

### **Observationer under ordinarie verksamhet**

Tre pilgrimsfalkar sågs under hösten. Under uppstartshelgen sågs bland annat två stenfalkar och sex tornfalkar. Dessutom sågs en stor flock på 1500-2000 storskarvar öster om Enskär. Förutom de 16 ringmärkta pärlugglorna, noterades även cirka fem jordugglor, två obestämda horn-/jordugglor och en hökuggla 5/10 som dessvärre inte kunde fångas i nät. De stora mängder gäss som sågs i hela södra Sverige i slutet av september passerade även vid Enskär. Den 26/9 konstaterades 10000-tals vitkindade gäss/prutgäss. Eftersom det inte gick att bevaka sträcket denna dag, då det även var full fart bland näten, fick

det endast bli uppskattat antal. Dvärgmåsar noterades sträckande och rastande under slutet av september och in i oktober, med som mest cirka 25 rastande runt Enskär. En ensam skärsnäppa noterades 11/10. Den 20/10 sågs en ung jaktfalk, först sittande på ett skär vid södra udden, sedan flög den mot nordost.

### **Främmande kontroller**

B 136613 – Sparvhök, årsunge  
2012-09-10 Tulliniemi, Hangö, FINLAND  
2012-09-25 Enskär (GAT)  
Kontrollerad av ringmärkare och släppt  
15 dagar, 333 km VSV

### Återfynd

4547724 – Taltrast, årsunge  
 2008-09-27 Enskär (URM)  
 2012-05-09 Jurmala, Sloka, LETTLAND  
 Funnen död  
 3 år 225 dagar, 411 km OSO

CJ 78880 – Rödhake, årsunge  
 2011-10-13 Enskär (LWN)  
 2012-04-13 Ottenby  
 Kontrollerad av ringmärkare och släppt  
 183 dagar, 284 km SSV

CL 48106 – Rödhake, årsunge  
 2012-09-19 Enskär (CLN)  
 2012-09-24 Dabkowice, Darlowo, POLEN  
 Kontrollerad av ringmärkare och släppt  
 5 dagar, 490 km S

CL 48275 – Stjärtmes  
 2012-09-30 Enskär (GAT)  
 2012-10-07 Hammarö fågelstation  
 Kontrollerad av ringmärkare och släppt  
 7 dagar, 237 km VNV



Ringmärkt pärflugla.  
 Foto: Jan Karlsson

### Ringmärkningen i siffror 2012

Sparvhök	2
Stenfalk	1
Pärflugla	16
Spillkråka	2
Större hackspett	5
Mindre hackspett	4
Sädesärla	1
Gärdsmyg	33
Järnsparv	7
Rödhake	208
Blåhake	1
Rödstjört	7
Stenskvätta	2
Koltrast	6
Taltrast	24
Rödvingetrast	4
Dubbeltrast	3
Rörsångare	1
Ärtsångare	5
Törsångare	1
Trädgårdssångare	3
Svarthätta	42
Gransångare	22
Lövsångare	22
Kungsfågel	1989
Grå flugsnappare	3
Mindre flugsnappare	4
Stjärtmes	103
Entita	3
Talltita	1
Svartmes	38
Blåmes	27
Talgoxe	62
Nötväcka	2
Trädkrypare	30
Varfågel	1
Bofink	21
Grönsiska	94
Gräsiska	6
Domherre	1
Gulspurv	11



*Kungsfågel, den vanligaste märkarten 2012 vid Enskär.  
Foto: Pekka Palsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

## Starta-upp-helg på Enskär

# En blandning av röjning, städning och skådning

Helgen den 8-9 september 2012 hade Göran Altstedt bjudit in till starta-upp-helg på Enskär.

### Nu startar vi

En sådan helg är ett bra tillfälle för alla som är intresserade av fågelstationens verksamhet att komma ut och titta, och det har också den positiva effekten att man är många som kan hjälpas åt att göra stationen i ordning inför höstens märkningsäsöng.

• Text och foto: Karin Lindström

Vi var ett gäng på cirka 15 personer som åkte ut på lördag morgon, och vi började dagens aktiviteter med att gå nätrundan tillsammans. Nätrundan är den stig där fångstnäten sitter uppsatta på lämpliga platser, och som patrulleras en gång per timme när näten sitter uppe. Vi pratade om var näten skulle stå och var vi skulle röja vegetationen för att få nätgator, och som belöning fick vi se en pilgrimsfalk passera på ganska nära håll.

Sedan fortsatte dagen med en blandning av röjningsjobb, städning och skådning. Vi var fem stycken som passade på att övernatta, vi fick en trevlig kväll tillsammans och på morgonen fick vi njuta av den vackra synen när solen går upp över Hartsöskärgården.





På söndag förmiddag kom nya Enskärs-vänner ut, och arbetet fortsatte. Bland annat fick huset sitt årliga underhåll. Enskärs fågelstation är mycket väl omhändertagen, och kommer att stå pall många år framöver.

Även om vi i första hand var på plats för att jobba, så hann vi naturligtvis även skåda. Tyvärr var det inte mycket fågel i rörelse denna helg, men det fanns förstås en del att se. Utöver den nämnda pilgrimsfalken kunde vi till exempel glädja oss åt en sträckande lappspurv, en rastande prutgås, mängder med sträckande sädesärlor samt ett skådespel när minst 1500 storskarvar organiserade storfiske på fjärden vid Enskärs södra udde.

Under söndagen satte vi upp alla nät, och när de flesta av oss åkte hem framåt eftermiddagen, stannade Urban Rundström, Lillemor Däckfors, Anita Eriksson och Bernth Andersson kvar för att påbörja sin märkningsvecka.

### **Höstsäsongen på Enskär var nu igång!**



## Skräntärnan i Södermanland

### Ett fortsatt engagemang behövs

I årsboken 2009 presenterades ÅGP skräntärna (Åtgärdsprogram för hotade arter). Med denna artikel följer vi upp vad som hänt sedan sist och redovisar nuläget för arten. Skräntärnan i Södermanland har haft några tuffa år med dåliga häckningsresultat. Trots det har vi idag Sveriges största koloni i vår skärgård. Ett fortsatt engagemang kring arten är en förutsättning om arten ska finnas kvar både i länet och i Sverige.

#### Skräntärnan i siffror

Skräntärnan är ett säkert värtecken för oss lokala fågelskådare i början av april. De första

• Text: Karl Ingvarson, Nationell koordinatör för Åtgärdsprogrammet för skräntärna

observationerna brukar vara av enstaka individer vid kustlokaler som Strandstuviken, Labro ängar och från Femörehuvud, men även vid inlandslokaler som Skåraviken och i Yngaren ses individer tidigt. Fenologirekordet är från 30/3 2012 då två fåglar sågs i Sjösaviken. Senaste höstfynd är från östra stadsfjärden i Trosa 19/9 2009.

Läget för skräntärnorna bör fortsatt betraktas som problematiskt med tanke på den dåliga häckningsframgången de senaste åren i flera av Sveriges 8-10 kolonier (som koloni betraktas lokaler med fler än 5 häckande par) (Tabell 1). Vid sidan om den dåliga häckningsframgången har vi faktorer i tärnornas biologi som sätter gränser. De blir köns mogna som tidigast vid 4 år, vanligast efter

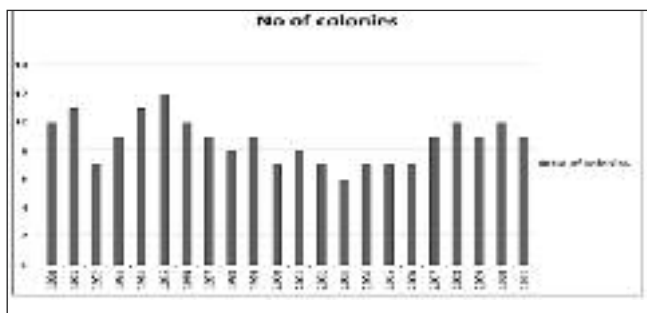
*Skräntärnans bo ligger helt öppet och är lätt att hitta.  
Foto: Per Flodin*





5-6 år. Det innebär att det finns en fördröjning innan man får en effekt i antalet häckande par. Dessutom är en liten population som bekant alltid känslig och sårbar för slumpmässiga händelser och kan lätt slås ut om antalet adulter blir för lågt.

I början av 1970-talet uppvisade den svenska skrântärnepopulationen en god status med omkring 900 par och 11 kända kolonier. Det är den högsta kända siffran vi har nått i vårt land. Vid den senaste uppföljningen under år 2012 fanns det 488 kolonihäckande par och cirka 88 solitärt häckande par. År 2012 var det totala antalet häckande par skrântärnor således cirka 576 i Sverige. De två största kolonierna i Upplands- respektive Södermanlands län utgjorde då cirka 40-45 % av Sverigepopulationen.



Tabell 1. Antalet skrântärnekolonier i landet.

### Vad händer i kolonin?

Den sörmländska kolonin har haft problem under flera år. Under flera år har man konstaterat att häckningen påbörjats normalt med äggläggning. Ungar kläcks och allt har verkat lugnt. Vid senare besök för kontroll och ringmärkning har det tyvärr påträffats markant färre ungar än vid första besöket. Liknande mönster har man sett i kolonierna i Uppland och Blekinge. Frågan som ställdes inom ÅGP skrântärna var inledningsvis "Var tar ungarerna vägen"? Det var svårt att förstå hur så många ungar bara kunde försvinna. En

viss predation räknar man med förekommer, men det var svårt att förklara hur en så pass stor andel av ungarerna försvann. Mönstret kändes inte igen från tidigare år och en viss oro infann sig. Engagemanget var stort och spekulationerna gick vilda ett tag där allt från miljögifter till olika predatorer diskuterades.

### Kameraövervakning

Eftersom samma händelsemönster noterats från andra kolonier runt om i Sverige beslutade länsstyrelsen i Uppsala och Södermanland att köpa in varsin webbkamera för att ta reda på vad som egentligen hände i kolonierna när vi inte var där. I Södermanlands län var det en del tekniska och praktiska problem med webbkameran (bl.a. att kolonin försvann). En förklaring till mysteriet med att ungarerna försvann kunde till slut dokumenteras i Upplands skärgård. Där fastnade gråtrutar på bild när de plockade unge efter unge och på det sättet minskade antalet ungar markant mellan besöken. Dessa individer mer eller mindre decimerade hela kolonin och likande mönster har rapporterats från andra kolonier runt om i Sverige.



### Den rörliga sörmländska kolonin

Efter att ha häckat på Grässkären i Oxelösunds skärgård under cirka 25 år bröt de upp år 2010 och flyttade till Stora Åkubben. Där höll kolonin till endast under 2010 och misslyckades då nästan helt med sin häckning. Väldigt få ungar blev flygga. År 2011 blev lite oväntat spännande eftersom vi till en början inte ens kunde hitta kolonin. Skrântärnor sågs fiska inne i Strandstuviken, men vi hittade inte kolonin trots två försök att finna dem ute i ytterskärgården. Tack vare Jan Gustafssons och Thomas Larssons iakttagelser kunde vi till slut lokalisera kolonin. Thomas observerade att skrântärnor passerade Femörehuvud och Jan att skrântärnor passerade Ängudden, Hummelvik och sedan Bocknäset, Ålbäck, de noterade att tärnorna hade en sydvästlig flygriktning. Detta ledde till att nästa båttur riktade in sig på Bråvikenområdet och glädjande nog påträffades kolonin på öarna vid Hällen. Glädjen blev dubbel eftersom de befann sig på "rätt sida",

d.v.s. vår sida om gränsen till Östergötlands län. Om än med lite marginal (mindre än 400 m). Eftersom inga tidigare rapporter finns om att skrântärna häckat eller observerats i större antal från detta område tidigare, så vet vi inte när de verkligen började häcka där (vid kustinventeringen 2003 noterades enstaka solitära par i Hällenområdet, Lars Sandin muntlig uppgift). I efterhand har vi fått reda på att skrântärnorna fanns vid Hällen redan 2010 i en större koloni (muntlig uppgift från Stig Sandell). Antalet häckande par var väldigt lågt vid Gräskärenområdet/Stora Åkubben redan 2008 - 2010 (Tabell 2). Detta skulle kunna tala för att de redan 2010 (eller tidigare) delat upp sig på två kolonier. Den ena på Gräskärenområdet/Stora Åkubben och den andra redan då på Hällen (Tabell 3).

Första året (2011) som skrântärnornas häckning på Hällen följdes upp utsattes de för viss predation av mink. Trots det blev en hel del ungar flygga, troligen närmare 100



En av Hällenöarna där skrântärnorna häckade under 2012.

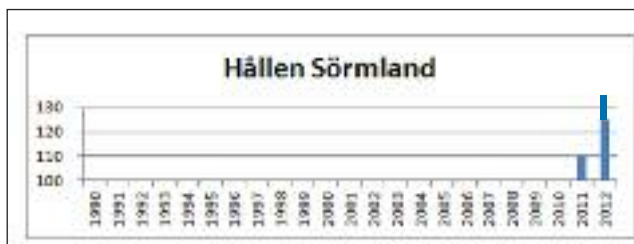
Foto: Per Flodin

ungar. Andra året på Hällen 2012 blev resultatet sämre, en oroväckande stor andel av det årets ungar blev tagna av mink. Minkjägare skickades ut vid ett par tillfällen före och under häcksäsongen, men dessvärre räckte inte denna insats.

Trots detta var den Sörmländska kolonin 2012 Sveriges största med nära 140 häckande par, vilket motsvarar drygt 25 % av kolonihäckarna i Sverige. Det är därför avgörande för artens överlevnad att det fortsättningsvis sker åtgärder både kring vår koloni och i de övriga i landet. Utan åtgärder är det stor sannolikhet att antalet flygga ungar kommer bli väldigt lågt även framöver. På sikt riskeras att arten kan dö ut eftersom flera av de andra kolonierna också har liknande problem med predatorer.



Tabell 2. Antal häckande par skrانتärna vid Grässkären 1990-2012.



Tabell 3. Antal häckande par skrانتärna vid Hällen 1990-2012.

### Predatorjakt

Minken är ett av de största hoten mot den svenska skrانتärnepopulationen och jakt behöver bedrivas kontinuerligt även i framtiden i flera län. Minkjakt bedrivs systematiskt i

Uppsala-, Stockholm- och Södermanlands län sedan ett antal år tillbaka. Studier från Uppland och Stockholm visar på mycket goda resultat för sjöfågelfaunan i stort. I Södermanland har man bedrivit organiserad minkjakt runt Grässkären sedan 2005/06, vilket sannolikt varit gynnsamt för tärnorna.

I kolonier där minkjakt bedrivits kontinuerligt under flera år är effekten tydlig, betydligt färre minkar ses där. Vid minkjakten används skjutvapen, hund och lövblås. Jakten sker med erhållna tillstånd från Naturvårdsverket och Länsstyrelsen. Både hund och lövblås anses helt avgörande för att få tag på de mest erfarna minkarna. Minkjakten är och kommer att förbli en del av den fortsatta förvaltningen av skrانتärna samt andra delar av skärgården där avsikten är att gynna ett rikt fågelliv i sin helhet. Det finns stora samordningsvinster om minkjakten kopplas till skötsel av fågelskyddsområden och värdefulla fågelområden i övrigt och inte bara den enskilda skrانتärnekolonin.

I kontakt med forskare i Finland fick man veta att de, precis som vi också sett att vissa individer hos grättrutpar kunde "specialisera" sig på att äta skrانتärneungar. I Finland löstes detta genom selektivt avliva de trutar som utgjorde ett problem för skrانتärnorna. I Uppland genomfördes trutäggtäckt vilket visade sig vara mycket effektivt. Efter denna insats fanns trutarna kvar runt ön, men låg inte på några bon då äggen tagits bort.

Detta fick snabbt resultat och skrانتärnekolonin fick återigen ut ungar.

Det går förstås att ha invändningar mot att avliva grättrutar eller att ta bort deras ägg.



*Skräntärna vid Hållen.*

*Foto: Per Flodin*

”Ska inte naturen få råda sig själv”? Förutom att människan är en del av naturen och att Östersjön i allra högsta grad är påverkad av människan finns det flera argument till varför en viss predatoreliminering kan vara nödvändig i specifika fall där hotade arters överlevnad står på spel.

Genom åtgärdsprogram för hotade arter som Naturvårdsverket fastställt har länsstyrelserna fått uppdraget av regeringen att se till att dessa arter räddas från utrotning där ibland skräntärnan. Det är nu som vi på länsstyrelsen i Södermanlands län har mandatet och medlen för detta. Vi har nu möjlighet att arbeta på nationell nivå och därigenom få upp populationen i Sverige till en högre numerär, så att den på sikt klarar vissa år med större naturligt predatortryck.

Det har även gått en del rykten om att man inom ÅGP skräntärna ville skjuta havsörn eftersom den i något fall konstaterats störa och säkerligen ta en och annan skräntärneunge. I denna artikel vill vi från länsstyrelsens sida en gång för alla dementera dessa uppgifter. Rimligen uppstod detta rykte från delar av de diskussioner som fördes när man noterat att ungarna ”bara försvann” och olika lösningar och syndabockar söktes.

### **Framtiden**

Skräntärnan är en art som vi i Södermanland kan vara lite extra stolta över, eftersom den faktiskt inte är en särskilt vanlig fågel vare sig till antal eller till utbredning sett i ett större perspektiv. Därför behövs ett fortsatt engagemang för skräntärnan i länet. En förutsättning för artens framtid är ett fortsatt gott samarbete mellan länsstyrelsen, markägare och ideella - där var och en har sin roll.

### Referenser

Lötberg, Ulrik. 2012. Fåglar i Uppland. vol. 39, Nr 3/2012, s.10-2.

Olofsson, Patrik & Strandberg, Roine. 2008. Vår fågelvärld. Nigerflodens inlandsdelta. Nr 1/2008.

Roos, Staffan & Amcoff, Martin. 2010. Länsstyrelsen i Uppsala län – Länsstyrelsens meddelandeserie 2010:04. Fågelfaunans utveckling i Uppsala läns skärgård efter införandet av jakt på mink.

Staav, Roland. 2012a. Fåglar i Stockholms-

trakten. Nr 2/2012, s. 22-29. Skräntärnan i Stockholms läns skärgård under drygt 200 år.

Staav, Roland. 2012b. Fågelvännen. Nr 1/2012, s 24. Skräntärnan-årets fågel 2012.

Staav, Roland. 2012c. Vår Fågelvärld. Nr. 3/2012, s. 44-47. Årets fågel skräntärna – sårbar tärna på glid.

Delar av texten är tagen från Slutredovisning av åtgärdsprogrammet för Skräntärna 2007-2011 samt förlängning t.o.m. 2012, Länsstyrelsen i Södermanlands län (har inget rapport nr ännu)

*Skräntärnor.  
Foto: Stig Sandell*



## Dueller

- Foton: Pekka Pulsa  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)





## Grågåsen vid Sörfjärden

# Grågåsens års- cykel och numer- är vid Sörfjärden

För att bedöma grågåspopulationens numerär vid Sörfjärden måste man göra mätningar under olika tidpunkter på året som följer grågåsens årscykel. OKE och SOK, de ornitologiska föreningarna i Eskilstuna och Strängnäs har försökt belysa detta med stickprovvisa mätningar vid strategiskt viktiga tidpunkter för gässen.

### Mars månad

Under mars månad strax efter att de första grågässen har anlänt och innan de besätter sina häckningsrevir har utflygande gäss räknats när de i gryningen lämnat fjärden för födosök på omkringliggande jordbruksmark. Denna räkning har pågått från 2007 t.o.m. 2011.

Figur 1



Antal individer grågäss har vid dessa räkningar legat runt cirka 600-900 fåglar. Undantaget var år 2010 med endast cirka 300 fåglar. Detta år var vintern lång och trots att

• Text: Lennart Eriksson och Leif Ekblom

vi väntade ända till 27 mars med denna räkning var Sörfjärden i stort sett helt islagd och fälten runt fjärden snötäckta. Vi har bedömt att inte alla häckande (framför allt kanske unga icke häckande) gäss anlänt till vårräkningen detta år. Fram till tiden för ruvning besöker, utnyttjar, alltså 600 till 900 grågäss i flockar fält i Sörfjärdens närhet för födosök.

### I maj

För att kunna bedöma antalet häckande och icke häckande grågäss kompletteras marsräkningen med en räkning under maj månad. Fåglar som lämnat fjärden i gryningen har räknats. De fåglar som stannat kvar i fjärden eller på strandängarna i anslutning till häckplatsen har ej medräknats. Ruggande fåglar från områden utanför fjärden bedömer vi ännu ej har anlänt till Sörfjärden. Marsräkningen som omfattar båda kategorier gäss minus majräkningen, som omfattar ej häckande fåglar, bedömer vi ger en bra bild av det häckande beståndet. Avviker detta i allt för hög grad från förvaltningsplanens målbild bör eller ska åtgärder utföras. Räkningarna 2007 till 2010 indikerar att det icke häckande beståndet är cirka 250 grågäss med en något ökande trend genom åren, vilket innebär att det häckande beståndet är cirka 175-200 par.

Figur 2





Under tiden för ruvning minskar antalet fåglar som regelbundet ingår i flockarna på betesbegärliga fält. Men de häckande fåglarna (totalt cirka 350-400 fåglar) gör korta, så korta som möjligt, besök på fälten för att äta. Påverkan på fälten bör vara densamma även om observerade flockstorlekar som regel är mindre. Efter kläckningen och fram till ruggningen minskar antalet fåglar som besöker fälten. Paren med ungar hänvisas nu, efter det att fälten stängslats av, till strandängar.

Totalt bedömer vi att grågäspopulationen vid Sörfjärden, lite varierande mellan åren är cirka 1100 -1500 individer efter häckning (tre flygga ungar/kull) och fram till grågäSENS ruggning som sker under juni månad. Under ruggningsperioden finns grågässen framförallt i skyddande vassbälten oförmögna att flyga. Ett ruggningsområde kan också få besök av icke häckande grågäss som flugit långt för att hitta lämpliga ruggningsplatser.

Under de senaste åren, 2010-2012, har huvuddelen av de icke häckande grågässen lämnat Sörfjärdsområdet och uppsökt andra ruggningsplatser. Om ett större antal grågäss i framtiden i stället använder Sörfjärdens vassbälten som sin ruggningsplats bör den påverkan detta har på övrig vasslevande fauna undersökas.

### Juni

Under ruggningstiden i juni månad, som inte är helt synkron, är det därför endast ett fåtal grågäss som kan utnyttja kringliggande fält för sitt födosök.

### Mot höst

Under hög- /sensommar- och tidig höst samlas grågässen på för dem lämpliga lokaler. De söker sig till miljöer där de är trygga och där det finns rikligt med föda. Den annalkande vintern och antagligen också allt större arealer höstplöjda fält får dem att succesivt flytta bort. Sörfjärden har visat sig vara en



**Grågås.**

Foto: Jonny Werdin

lämplig uppsamlingsplats för traktens grågäss. Det häckande beståndet blir under augusti till bortflyttningen i oktober av underordnad betydelse för numerären av grågäss under denna period.

### Under hösten

De nationella gåsräkningarna utförs i mitten av september och mitten av oktober över hela landet. Under de år septemberinventeringarna har pågått har antalet inräknade grågäss i hela Sverige ökat från 20 000 individer 1984 till närmare 227 000 vid räkningen 2010.

I våra septemberräkningar vid Sörfjärden sedan 2007 ligger antalet grågäss i medeltal

Figur 3



mellan åren på cirka 3400 individer med en topp vid årets räkning 2012 med totalt cirka 5000 individer.

I mitten av oktober har mer än hälften av de inräknade grågässen från septemberräkningen lämnat landet. I oktober är flertalet grågäss koncentrerade till södra Sverige. Fyra av fem år är antalet vid Sörfjärden i mitten av oktober lägre än 1000 individer.

Figur 4



Dessa hösträkningar har vi genomfört mitt på dagen kl. 13-15, då de flesta grågässen har lämnat fälten för dagen och ligger i Sörfjär-

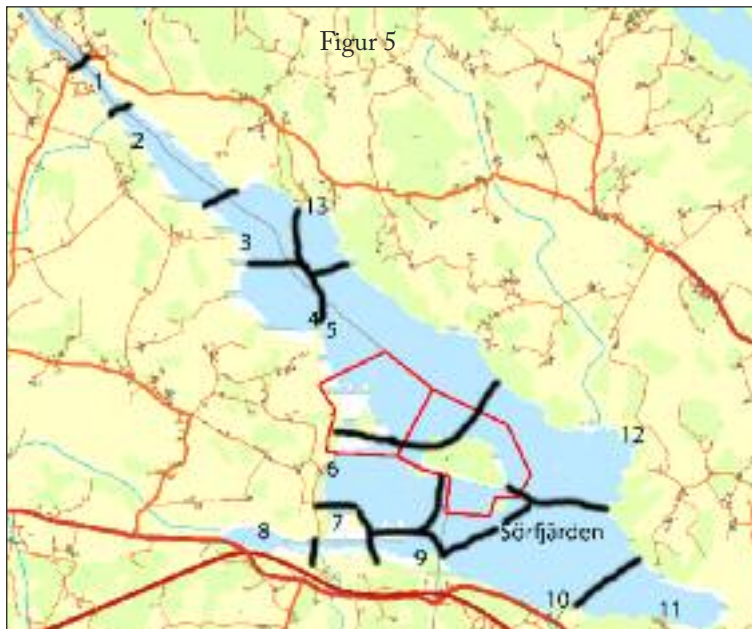
den. För att få en bra bild av hela fjärdens grågäss bemannas strategiska platser utmed både västra, södra och östra sidan av Sörfjärden enligt kartförslag från Lars Broberg med iritade siktgator.

### Vad gör vi sedan

Synpunkter från de ornitologiska föreningarna på förvaltningsplanen inför framtiden

De räkningar som här presenterats ger inte en heltäckande bild av grågässens uppträdande vid Sörfjärden, men ger en ungefärlig bild av grågässens årscykel och nuvarande numerär.

Det häckande beståndet har de senaste åren varit något högre än målet i förvaltningsplanen. Period för period kanske vi bör fråga oss vilken eventuell olägenhet gässen förorsakat kringliggande jordbruksgrödor. Vilka åtgärder har vidtagits för att minska påverkan på begärliga grödor. Vilka skrämsel-åtgärder eller vilken skydds jakt mot grågäss har vidtagits? Vilka effekter, önskvärda eller ej önskvärda, har olika åtgärder gett.



Figur 5

Den veckovisa gäs-räkning på 22 utvalda punkter runt Sörfjärden som pågått under tre säsonger (2010-

- 1 Björsundsbron/söderut
- 2 Fiholm
- 3 Fiholmsby
- 4 Kinglöts udde/norrut
- 5 Kinglöts udde/söderut
- 6 Strand
- 7 Rördromstornet
- 8 Barvalappen
- 9 Fagerviksholmen
- 10 Eksågstornet
- 11 Sjöborgs badplats
- 12 Kohagsudde/Bergshammar
- 13 Helgarö badplats

2012), ger en god bild av grågåsens beteende och födopreferens. Genom att jämföra den beräknade totalnumerären under olika perioder av grågåsens årscykel och se gåsrundorna som ett stickprov på var grågåsen uppehåller sig eller väljer bort vid sitt födosök, skulle vi kunna lära oss mer om grågåsens beteende, födopreferens, känslighet för skrämselfågärdar och övrig påverkan. Det bör vara angeläget att försöka förklara varför gåsrundorna som är väl utvalda platser utmed hela Sörfjärden vissa veckor kan inräkna en stor del av det totala beståndet och andra veckor endast en bråkdel av totalnumerären. Även markägarnas synpunkter om var gåssen befaras göra stor skada bör inhämtas mer än vad som gjorts hittills.

För ornitologiska klubbarna/OKE i Eskilstuna och SOK i Strängnäs

*Grågäss.  
Foto: Göran Andersson*



*Utsikt över Sörfjärden.  
Foto: Viktor Eriksson*



## Sammanfattning av numerär och årscykel för grågäss vid Sörfjärden

**I tabell 1 åskådliggörs grågässens årscykel med bedömd numerär vid Sörfjärden**

Period	Skeende	Grågäss som utnyttjar odlade fält
1/2 - 20/3	Grågässen anländer succesivt. De äldre häckande antas komma först. Gässen söker i växande antal upp betesbegärliga fält.	600 (300) - 900.
15/3 - 1/4	Äggläggning. Läger 1 ägg/dygn. Kullstorlek 3 - 8, vanligen 5 ägg. (Våra fåglar i Norden) De häckande gässen allt kortare tid på fälten. Antalet ensamma fåglar ökar. En fågel antas vakta boet. Antalet häckande beräknas vara antalet räknade i mars - antalet räknade i maj.	600 - 900
20/3 - 10/5	Ruvningstiden 27 - 28 dygn. De häckande besöker fälten korta stunder och inte alltid som deltagare i flockar. Vegetationsperioden inledd varför vattenväxter och vegetation nära boet antas få större betydelse.	600 - 900
10/5 - 5/7	Ungomvårdnad. Ungarna flygga efter åtta veckor. Stängsel utestänger kullarna från odlade fält.	Fram till ruggningen ca. 10/6. 250 - 500.
10/6 - 1/7	Ruggning. Ruggningen är inte helt synkron. Under senare år, 2010 till 2012 har de icke häckande gässen lämnat Sörfjärden under ruggningsperioden.	0 - 100.
1/7 - ca.30/9	Så gott som samtliga grågäss bedöms kunna flyga. Gäller såväl årets ungfåglar som de äldre som nu är nyruggade. Ett rimligt antagande bör vara att i genomsnitt tre ungar per kull nått flygg ålder. Utgår vi från den nuvarande förvaltningsplanens mål om 100 häckande par så har 300 unga grågäss kommit på vingarna. Antalet efter häckning 100 par = 200 fåglar + 300 årsungar = 500 grågäss. Räkningar under vår 2010 och 2011 antyder dock en häckande stam på närmare 200 par. Nu inleds den period av årscykeln då fåglarna söker upp den eller de miljöer som bäst motsvarar deras krav för överlevnad. Naturligtvis främst miljöer som erbjuder ett gott liv. Trygghet och rikligt med bra föda. Den annalkande vintern och antagligen också allt större arealer höstplöjda fält får dem att succesivt flytta bort. Det häckande beståndet blir under augusti till bortflyttningen i oktober av underordnad betydelse för den under perioden aktuella numerären.	1/7 - 1/8. 500 - 1000. 1/8 - 30/9. 1000 - 5500
30/9 - 31/10	Successiv bortflyttning.	5000 - 0

## Örnräkningen vid Mälaren/Hjälmaren 2012

# Havsörnar räknas

Lördagen den 3:e mars 2012 genomfördes den årliga örnräkningen i Mälaren/Hjälmaren. Hela 67 platser i 5 län och 19 kommuner var bemannade, från Tysslingen i väster till Värbergstoppen i öster.

### Första lördagen i mars

Den årliga örnräkningen genomfördes traditionsenligt den första lördagen i mars. Antalet observerade havsörnar under räkningen 2012 var det högsta under räkningens 12-åriga historia. Bästa kvarten sågs hela 199 havsörnar. Detta är något högre än den bästa kvarten tidigare år. Endast på 17 av de totalt 67 bemannade lokalerna noterades inte några havsörnar. Detta får ses som ett tecken på att man nu har hittat bra observationsplatser, så att räkningen väl speglar örnens förekomst vid denna tid på året. Under dagen rapporterades även kungsörn från fyra observationsplatser. Räknandet underlättades av att det var strålande sol med temperatur strax över 0 grader och barmark.

En delförklaring till det goda resultatet kan vara att på ett antal platser hade yrkesfiskare lämnat överskottsfisk, vilket dragit till sig en del örnar. När både Mälaren och Hjälmaren är islagda, är havsörnen beroende av att få bifångst från yrkesfiskare. Betydelsen av detta för örnstammen kan inte övervärderas. På vissa observationsplatser har antalet örnar varierat kraftigt under dagens gång på grund av olika störningsmoment såsom skoteräkning och andra aktiviteter som skrämt bort örnarna.

En dagsräkning av örnar i den här omfatt-

• Text: Lennart Eriksson

ningen hade inte varit möjlig utan alla örnentusiasters insatser, såväl ute på fältet som på fältstationen Rördrommen. Varmt tack till er alla för en gedigen insats! Vi hoppas kunna utveckla örnräkningen ytterligare framöver.

Rapport från: Fältstationen Rördrommens Örngrupp.

Hemsida: [www.rordrommen.nu](http://www.rordrommen.nu)

Slutliga minimisiffror:	
Kolbäcksan (Västmanland)	3 ex
Svartådalen (Västmanland)	0 ex
Hjälmaren (inkl. Örebrodelen)	ca 50 ex
Västra Mälaren (Väster om Hjulstabron)	ca 110 ex
Östra Mälaren (Öster om Hjulstabron)	ca 35 ex
<b>Totalt</b>	<b>ca 199 ex</b>





Kartan visar samtliga havsörnar

- Besök utan ospar
- Ålder ej angiven
- Adult
- Subadult (2K+ till 6K)
- Årsunge (2K)

OBS! Observationer med häckningskriterium visas aldrig i denna presentation.



Havsörn.

Foto: Pekka Palsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

## Kraftsamling för ortolansparven

# Försvinner ortolansparven från våra marker?

• Text: Lennart Eriksson

Ortolansparven är en av de fågelarter som har minskat allra mest i Sverige under senare decennier. Orsakerna till minskningen är sannolikt flera, men förändrad jordbruksdrift och omfattande jakt i södra Frankrike anses vara två av de viktigaste.

### Fågelskådare och lantbrukare

Under 2010 startade SOF ett särskilt ortolanprojekt som en del av jordbruksprogrammet "Fågelskådare och lantbrukare i samarbete", ett projekt som genomförs i samarbete med Hushållningssällskapet sedan 2006. I slutet av november 2012 hölls ett seminarium i Uppsala där aktuell kunskap redovisades och där intresserade ornitologer, forskare och folk från myndigheter deltog. Det framkom att läget för ortolansparven är kritiskt i södra Sverige. Om inget görs, kommer även de få kvarvarande paren att försvinna.

Samtidigt vet man idag ganska mycket om ortolansparvens krav på sin häckningsmiljö. Det innebär också att det går att sköta eller skapa miljöer till förmån för ortolansparven. Där det fortfarande finns ortolanrevir kvar är det nödvändigt att varje år säkerställa en areal med lämplig födosöksbiotop nära potentiella boplatser. Eftersom ortolansparven ofta söker föda till sina ungar på jord med kraftigt stört fältskikt är det viktigt att åtgärder görs för att efterlikna denna biotop. I Enköpingstrakten

har man även funnit ortolansparv i anslutning till salixodlingar. Även i våra trakter bör vi kontrollera om ortolansparven finns i denna miljö.

### Ortolansparvens uppträdande i Eskilstuna kommun

Första kända observationen av ortolansparv i vår kommun gjordes vid Näsjöfjärden den 1 maj 1956 enligt OKE:s fågelarkiv i Svalan. Resten av 1950-talet gjordes sedan enstaka ströobservationer vid Vestaberget /Eneby fornborg i Vallby f: g och Axnäs i Ärla F: g. Under 1960-talet ökade antal iakttagna ortolansparvar. Under hela 1960-talet fanns arten på 16 lokaler och häckning med ungar konstaterades 1969 både vid Åsby grustag och vid Brännelund. Fiholmsområdet kunde ståta med hela elva ex ortolansparvar den 18 maj detta år. 1970- och 80-talet var ortolansparvens storhetstid hos oss, då den uppträdde utmed de flesta av de moränåsar som genomkorsar vår kommun i nord/sydlig riktning. Även grustagen vid Åsby gård och Ekeby grustag hyste flera par ortolansparvar vissa år under denna 20-årsperiod.

Under 1990-talet fortsatte observationerna att vara relativt talrika med rapporter från många lokaler men mot slutet av 90-talet så koncentrerades ortolansparven mer och mer till Sofiebergsåsen och Fiholmsområdet väster om Sörfjärden. Under 2000-talets första fem år märks tillbakagången för ortolansparven i våra marker tydligt. Från att ha varit rapporterad cirka 300 ggr/år sjönk rapporteringen till några 10-tal observationer och 2002 uteblev rapporter om ortolansparv helt. Om det beror på sparvens uppträdande eller dålig rapportering är svårt att säkert fastställa, men tillbakagången mot tidigare år är tydlig.



*Ortolansparv, sjunger ofta från en topp i en enbuske.  
Foto: Pekka Pulsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

År 2005 gjorde OKE ett försök till inventering av ortolansparven på tidigare säkra lokaler. Sofiebergsåsen blev kärnområdet med hela sju sjungande fåglar och även konstaterad häckning.

Varken i Fiholmsområdet eller vid Vestaberget vid Eneby fornborg återfanns ortolansparven trots eftersök, förutom en sjungande hane som hördes från åkerholme vid Fiholms allé vid ett tillfälle. De följande åren 2006 till 2007 hördes upp till sex ortolansparvar från Sofiebergsåsen med konstaterad häckning. Härutöver endast en strööbobservation från Fiholmsby och en från Sigurdsristningen vid Sundbyholm.

De fyra senaste åren (2009 till och med 2012) har alla rapporter utom en kommit från Sofiebergsåsen, då en sjungande hane den 30 maj 2010 hördes från en åkerholme

norr Vävle allé. Vid Sofiebergsåsen har häckning konstaterats de senaste tre åren (2010-2012) och som mest har fyra sjungande fåglar rapporterats alla dessa tre år.

### **Några reflektioner över åtgärder som kan hjälpa till att få behålla ortolansparven i Eskilstuna kommun Fiholmsområdet**

Fiholms allé med lövbärande åkerholmar borde erbjuda bra möjligheter för ortolansparvens födosök av vecklarlarver och övrig insektsfauna knuten till denna miljö.

Fram till sent 90-tal fanns ortolansparven kvar främst i alléen i anslutning till Fiholm. Alléerna som är sammansatta av samtliga trakttypiska ädellövträd, kastanj och oxel ser, förutom att almsjukan satt spår, likadan ut. Dikesrenarna är kanske mer gräsbevuxna idag.





*Olika ortolansparvmiljöer vid Fiholmsområdet.  
Foto: Leif Carlsson*

### **Åtgärdsförslag**

Bränn dikesrenen tidig vår och gör härmed dikesrenen ointressant för sorkjagande katter, rävar, vråkar m.fl. Underlätta födosöket för ortolanen under träden. Även om bilderna är tagna där ortolanen höll sig kvar länge, så bör nog förekomsten av vecklare och andra fjärilar, insekter, med liknande beteende utredas i samarbete med entomologer vid val av delområden för eventuella åtgärder.

### **Tumboåsen SO Tumbo Kyrka**

Förutom att gräsförnan har tagit över på lokalen ser den i övrigt ut som på ortolanens storhetstid på 1970-80-talet.

### **Åtgärdsförslag**

De områden som är aktuella för ortolansparv behöver betas. Gäller också gravfält i samma landskap. Ett annat förslag är att använda sig av lätta djur som betar, t.ex. får. Detta för att skona gravarna.

### **Sofiebergsåsen utmed Kjulaåsen**

Ortolansparv finns idag kvar med enstaka par på Sofiebergsåsen. Lyckas troligen sporadiskt med häckningar. Eftersök senare år under slutet av häckningssäsongen efter varnande fåglar ofta resultatlösa.

### **Åtgärdsförslag**

Kanaliserar besökande under häckningstiden till befintlig stig och brukningsväg, då störning av skådare och fågelfotografer annars befaras.



*Stenskvätta, finns där ortolansparven trivs.  
Foto: Thomas Larsson*

## Den stora lappuggledagen

# Flera lappugglor på samma inäga

• Text: Susanne Lindqvist Larsson

Måndagen den 19 mars piskade en iskall blåst naturen under i stort sett hela dagen. Efter jobbet tog jag dock som vanligt, en långpromenad innan middagsbestyren. Någon kikare var det inte någon idé att ta med sig, resonerade jag. Alla fåglar borde sitta gömda inne i buskar och snår, på grund av blåsten, och jag hade inte heller tid den dagen att ta en avkopplande skådarpromenad.

### Nej, det var vardagsmotionen som gällde, den här dagen!

Jag raskade på mina steg och hade snart en värmande sol och en isande vind i ryggen, på min väg mellan Oxtorp och Långkärr. Mötte ett grannpar som frågade om jag ”sett några fåglar idag?”. ”Nej, nej, inte idag” svarade jag. ”Det blåser så hårt, så inga fåglar hörs i vinduset och alla fåglar verkar hålla till i lä, inne i skogen”.

### En mörk skugga i ögonvrån

Efter att ha passerat vändplanen vid kalhygget, och gått hundra meter med ögonen riktade ner i vägen, lyfte jag blicken, då jag såg en stor mörk skugga i ögonvrån. Ett par jättevingar lyfte från en stolpe, flög sakta och lågt framför mig längs vägen en bit och tog sedan av in i den gallrade småtallskogen.

Jag stannade, höll andan, och koncentrerade mig till det yttersta för att se vart den tog vägen. Sakta gick jag närmare den plats där fågeln hade vikit av in i småskogen. Det syntes något ganska stort och mörkt, nära stammen på en av tallarna, och sakta, sakta

gick jag framåt, tills jag kunde urskilja fågeln. Nu svor jag tyst över att jag inte tagit kikaren med mig. Jag som brukade lova mig själv att aldrig lämna den hemma, eftersom det hänt förut att jag missat något intressant på grund av att kikaren inte varit med. Men jag hade tur den här gången.

Fågeln satt inte alltför långt bort, så jag såg den bra. Jag stod gott och väl 10 minuter och bara tittade. Den satt med ryggen mot mig, men vände titt som tätt huvudet och studerade mig. Jag såg att det var en stor uggla. Jag lade utseendet på minnet, för till saken hör att jag inte visste vad jag såg, men jag trodde att det måste vara en kattuggla. Något annat finns väl inte här i Sanda, tänkte jag. Fast jag var lite fundersam; teckningen och storleken stämde nog inte på kattuggla!?

### Vad var det jag sett

Jag var till slut tvungen att fortsätta hemåt, och när jag började gå lyfte fågeln och försvann längre in i skogen. Väl hemma berättade jag om obsen för maken Bengt, beskrev fågeln, kollade i ”Fågelguiden” men kunde ändå inte tro att det var något annat än kattuggla. (Som ni förstår, måste jag nog bli bättre på ugglor).

### Där var ju ”min uggla”!

Jag åt middag och pysslade med annat, innan jag senare på kvällen tog mig tid att rapportera. Jag tittade på Artportalens ”dagens bilder”, och fick då syn på en ugglebild. Där var ju ”min uggla”! Alltså en bild på en precis likadan uggla som jag sett. Precis så såg den ju ut! En lappuggla! Nej, det kunde väl inte vara möjligt? Den ska väl vara långt norrut, tänkte jag.

Då såg jag fler bilder på lappugglor och såg att några av de bilderna tagits längre söderut än vad jag trodde att de fanns. Ja, det måste vara en lappuggla! Hjärtat började banka häftigt och jag visste bara att innan jag rapporterade lappugglan, måste jag ringa någon mer sakkunnig och få stöd.

Efter att ha pratat med Yngve Meijer och känt att han efter min beskrivning trodde på obsen, vågade jag tro lite på mig själv och rapportera. Det blev en orolig natt. Tankarna malde: tänk om ingen annan får se den, hur ska jag och andra kunna tro att det är sant då. Tänk om jag hade missat något i ugglans utseende, tänk om det inte var en lappuggla. Jag hade ju inte kikaren med mig när jag obsade. Det kändes inte roligt då, bara ansvarsfullt.

### Dagen efter var det två lappugglor

Dagen därpå ringde Gunilla Oleniusson mig på jobbet: Alla som åkt till Sanda på morgonen hade sett lappugglan, och det var två lappugglor då!!! Nu kom lyckokänslan!!! Äntligen kunde jag slappna av och glädjas över obsen. Att sedan på eftermiddagen, tillsammans med Bengt, gå den vanliga promenaden (med kikare!), och sedan stå tillsammans med alla som kommit och njuta av tre lappugglor, som visade sig i alla möjliga vinklar, det var stort!

### Lite mera...

På tisdagsmorgonen drogs många SOK-are till platsen och senare under dagen även en del utsocknes besökare (Från Stockholm, Uppsala, Linköping m.m.). Ugglor var mycket aktiva, rörde sig korta sträckor i ett ganska ymnigt snöfall. Biotopen är typiskt för lappugglan. Små avverkade ytor (här ca. 50 x 100 m) och en inäga om 100 x 400 m med gammalt gräs som är perfekt för gnagare att vistas i. Tvärs igenom området går dessutom en kraftledningsgata. Ugglan vill ha öppna ytor för att kunna jaga. Tre individer gör att tankarna går till en häckning även i Strängnäs, eller....?

### Visste du att

- det bara är det andra dokumenterade fyndet i Strängnäs kommun.
- den 1:a obsen var 30/10 2005 nära Krustugan i Länna.
- lappugglan är en typisk norrlandsfågel som på 40- och 50-talet mestadels fanns i Norrbotten.
- lappugglan breder ut sig mot söder under början på 90-talet.
- lappugglan häckar sedan flera år mellan Västerås och Surahammar.

Leif Ekblom



Lappugglefoton: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)





## Fågelområden kring Östra Vingåker

# Många viltvatten nära Katrineholm

• Text: Krister Aronsson

En bit utanför Katrineholm hittar vi Östra Vingåkers kyrka. Den är belägen i ett område som har många anlagda viltvatten, varav flera är bra fågellokaler. Från Katrineholm åker man Vingåkersvägen (väg 52), tar av mot Värmbol och följer skyltar mot Östra Vingåker.

### Går bra att cykla till

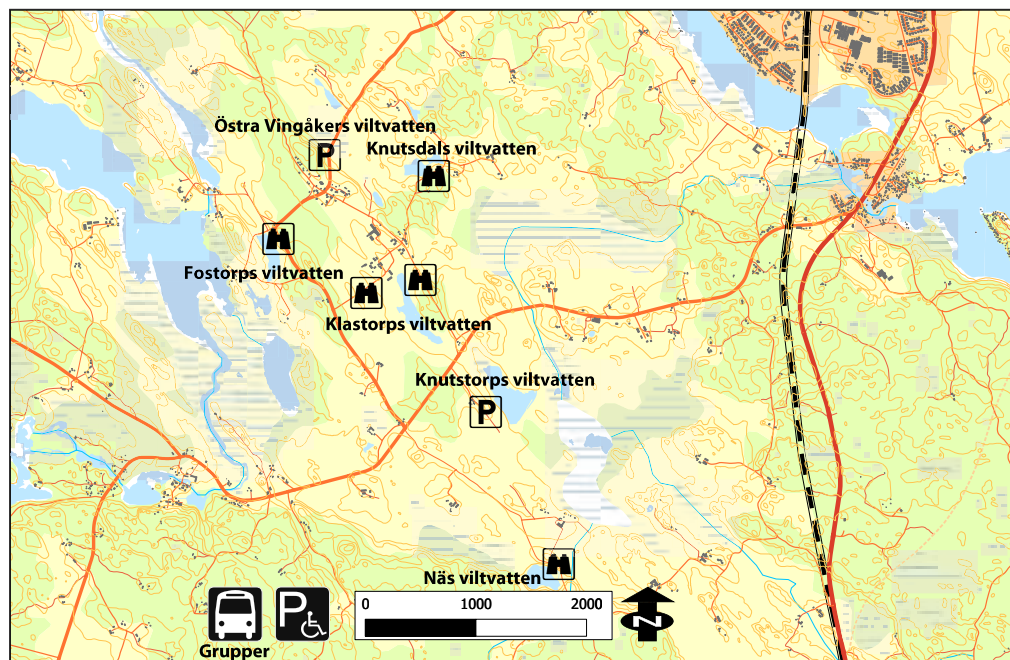
Området är framför allt bra på våren och försommaren och att cykla runt området rekommenderas då det ligger ganska nära Katrineholm och inte bara viltvattnen i sig utan även omgivningarna är intressanta.

### Genne

Innan man lämnar Katrineholm och kommer ut på landsbygden passeras Genne. Vid bron här kan det löna sig att stanna till. Det brukar ligga en del sjöfågel i Backasjön som man då har på vänstra sidan. Det handlar oftast om vanliga arter som vigg och skäggdopping, men för några år sedan sågs ett par parkrymlingar i form av svart svan. Dessutom ses ofta fiskgjuse flyga över sjön.

### Mot Östra Vingåker

Vi fortsätter mot Östra Vingåker och passerar några öppna jordbruksområden. Buskskvätta, törnskata m.m. kan sitta i buskar ute på fälten. Efter cirka 3 km ser man ett vatten på båda sidor vägen. Detta är Östra Vingåkers viltvatten, som är ett av svarthakedoppingens viktigaste tillhåll i länet. Det kan här häcka ett 10-tal par och här har vi även en





*Rörhönan vandrar omkring på näckrosbladen.*

*Foto: Stefan Pettersson, [www.steffe53.se/](http://www.steffe53.se/)*

stor skrattnäskoloni, som ger bra förutsättningar även för andra arter. Brunand och vigg är vanliga och smådopping och rörhöna brukar finnas med ett fåtal individer. Det finns parkeringsmöjligheter både på norra och södra sidan om vattnet.

Strax innan man når ovanstående viltvatten är det skyltat mot Knutsdal. Här svänger man in och tar sedan höger vid nästa korsning. Här hittar vi ytterligare ett par vatten med lite annan artsammansättning. Skedand, snatterand och kricka förekommer ofta här. Brun kärnhök ses ganska frekvent och skogs-snäppan brukar höras. Flera sångare förekommer. Bl.a. har kärnsångare hörts i salixen bakom det större viltvattnet på höger sida. Vägen mynnar till slut vid Klastorp- en plats som är känd för att det sågs en strömand här en gång under 1800-talet.

När vi kommit fram till Klastorp tar vi till vänster och åker ner mot nästa större väg,

den som går mellan Katrineholm och Forsa. Här passerar ett viltvatten till som brukar hysa en del vanligare änder. Sväng sedan till höger ut på Forsavägen. Man ser ytterligare ett viltvatten på andra sidan vägen och svänger strax vänster in mot Knutstorps gård. Beroende på ljus och vattenstånd är det ibland mest givande att stanna före gården, men för det mesta kör man förbi gården innan man ställer sig och spanar av vattnet. Detta är den bästa vadarlokalen i området. Tringor, kärnsnäppor m.m. har setts i goda antal vid rätt vattenstånd. Annars finns här ungefär samma arter som i de övriga vattnen inklusive både små- och svarthakedopping.

Fortsätter man den lilla vägen kommer vi fram till nästa väg och nästa viltvatten. Här har man också Nässjön åt vänster. En sjö som numer är ganska igenvuxen och har stora vassbälten. Rördrom kan ibland höras här och det finns en liten strimma öppet vatten kvar. Sjön besöks inte så ofta men kanske kan det dölja sig något spännande i vassen.

## Det där med traditioner

# Fågelräkning vid Horn

Jag tror att vi människor i allmänhet och fågelälskare i synnerhet är mycket traditionsbundna. Varför skulle vi annars göra samma sak år efter år och med nära på barnlig förtjusning?

Vi står på samma Femörehuvud varje vår vinter för att få den första glimten av den första förbisträckande ejdern för året. Vi åker till samma berguvsberg varje vår för att höra samma berguv säga hoho och blir lika förtjusta varje år och mumlar något om vildmarkens mystik. Storslaget är det, men knappast

• Text: Bertil Karlsson

mystiskt. Med samma berguv som säger sitt hoho blir det lika förutsägbart som ett gökur.

Jag minns en historia från min svärfar, rektor i Ångermanland. En vårdag då en av skolans yngre lärarinnor kom inkvittrande i lärarummet och berättar att hon sett den första sädesärlan. En av de ärrade skolfuxarna sänkte för ett ögonblick tidningen och frågade –*Va na sig lik?* Som tur är låter sådana realistiska kommentarer sällan dämpa den naturintresserades vårentusiasm.

Man får säga vad man vill men traditioner är viktiga och kanske det viktigaste kittet för att hålla ihop ett socialt samhälle eller varför inte en fågelförening. Tradition är ett latinskt



Jan Sjöstedt rådfrågar fågelboken.  
Foto: Karin Lindström



ord och betyder ungefär "överlämnande". Hit räknas invanda seder och bruk, synsätt, språk och värderingar. I Fågelföreningen Tärnan omhuldar vi traditioner. Efter 30 års verksamhet har många aktiviteter blivit tradition.

Den äldsta är nog Nyårsvandringen. En vandring längs Nyköpingsån på nyårsdagens förmiddag under ledning av traditionsbärarna Ann Löwbeer och Stig Larsson. Aktiviteten samlar årligen en stor skara mer eller mindre utvakade nyårsfirare till en långpromenad.

tet. Aktiviteten sker sedan starten 1993 den första helgen i oktober. Mest framgångsrik var oktoberhelgen 1997 som omnämns i Guinness rekordbok. Den helgen såg drygt 184000 deltagare i 88 länder 5935 fågelarter!

Man kan konstatera att vi i Tärnan har en bit kvar till 5935 arter. Vår oktoberdag brukar landa på omkring 60 arter. Traditionsbundna som vi är gäller samma lokal varje år.

**Vi "står på Horn".** Platsen som vi valt ligger strax norr om Nyköping där Sjösafjärden



*Sofi Nordfeldt var med vid Horn.  
Foto: Karin Lindström*

En annan tradition har blivit att medverka i den årliga höstaktiviteten Bird Watch Day. Vartannat år är det WBW, World Birdwatch Day och vartannat år det EBW, European Birdwatch Day. Skillnaden är, som namnen antyder, att vartannat år samordnas fågelskådandet i Europa och vartannat över hela klo-

och Stadsfjärden via Skansundet rinner ut i Örsbaken i den egentliga (som vi Nyköpingsbor säger) Östersjön. Platsen är kanske inte vår bästa sträcklokal, troligen skulle Marsängsberget vara ännu mer optimalt men nu har det blivit Horn. Främsta orsaken är att på denna plats har Tärnan-medlemmen Janne Karlsson under ett tiotal år i slutet av 1900-talet organiserat systematiska räkningar av



Skådning från utkiksberget.  
Foto: Karin Lindström

rovfågelssträcket. Lokalen har alltså en tradition (så var vi där igen). Horn är även ett ur tillgänglighetssynpunkt bra val. Goda parkeringsmöjligheter och en ganska kort promenad gör att även den som har lite svårare att gå i terräng kan delta i aktiviteten. Lokalen är faktiskt så tillgänglig att till och med lokaltidningens reportrar har hittat ut till oss vissa höstar.

Senaste räknardagen 2012 följde traditionen. Vädret var fint och sträcket följde sina två toppar. De morgontidigaste fick följa småfågelsträcket i gryningen. Framför vår räknarplats har vi en kortbetad strandäng som lockar ärlor och piplärkor. Här kan morgonsträcket gå lågt då övernattarna lättar från strandängen. Högre upp brukar småfågelsträcket vara intensivt och då det gäller att få ihop så många arter som möjligt måste hörseln skärpas för att "plocka ned" locklåten från järnsparv, trastar med flera solosträckare

som kan blanda sig med finkarna.

Efter det intensiva morgonsträcket brukar det bli en lungnare period. Så också denna dag om man bortser från de 2300 ringduvorna som sträcker lite när de vill. Senare på dagen när solen började få fart på termiken kom segelflygarna igång. Antalsmässigt dominerade tranorna med 3700 men även rovfågarna visade bra siffror. Fjällvråk 85, ormvråk 135 och sparvhök 123. Av lite mer udda fåglar noterades en pilgrimsfalk, en sen rörsångare och hela 90 dubbeltrastar.

Det dryga 30-tal skådare som deltog kunde med all rätt känna sig nöjda med dagen. Traditionsbundna som vi är i Tärnan kan man räkna med att vi kommer att stå på Horn den första helgen i oktober även kommande år.

Du är välkommen dit om du har vägarna förbi.



Härmsångare.  
Foto: Leif Nyström

## Sörmländska kretsen av Rapphönan bildad

# Rapphönan Sörmland bildad på Hävringe

Rapphönan är ett nationellt fristående nätverk för tjejer som gillar att skåda fåglar. Syftet med nätverket är att coacha tjejer som skådar eller vill börja, samt underlätta att lära känna varandra. Tanken är också underlätta engagemang för tjejer i lokala/regionala fågelföreningar, Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) och Clubb300. Rapphönan har ingen styrelse utan vi hjälps åt, inte heller betalar vi någon medlemsavgift. Ursprunget till nätverket står Gigi Sahlstrand, Stockholm för. "Rapphönan" skapades i februari 2009 och på senare tid så har det även skapats lokala grupper, varav Rapphönan Sörmland är en.

I februari 2012 tilldelades "Rapphönan" Nyköping/Oxelösund" ett stipendium från Jörgen Israelssons minnesfond. Pengarna skulle användas till en utflykt till en av de yttersta öarna i skärgården, Hävringe. Ett upprop gjordes och vi blev 17 tjejer, bl.a. från Katrineholm, Vingåker, Nyköping/Oxelösund.

• Text. Susanne Stilling

Speciellt inbjuden var också Gigi Sahlstrand. Väl på plats ute på Hävringe passade vi på att bilda "Rapphönan Sörmland" officiellt. Syftet är att vara länstäckande och alla skådande tjejer i länet kan vara med. Det finns som sagt ingen styrelse och aktiviteterna skapar vi själva. Har du något favorit-skådarställe som du vill dela med dig av så kan vi ordna en exkursion dit. Förhoppningsvis blir vi fler tjejer över hela länet som hänger på. Vi använder vår fantasi och skapar aktiviteter efter behov.

### Nätverket "Rapphönan"

Vi har en egen hemsida [www.rapphonan.se](http://www.rapphonan.se) - under fliken "Lokala grupper" återfinns de aktiviteter som är aktuella för "Rapphönan Sörmland". Vissa lokala grupper har andra aktiviteter utöver fågelexkursioner, kanske vore det något för oss i Sörmland? "Rapphönan" har även en mailinglista som samlar alla medlemmar och där vi utbyter erfarenheter och tips, ställer frågor om fåglar, lyser ut aktiviteter, evenemang och kurser m.m.

Denna lista är bara öppen för tjejer, men "Rapphönanns vänner" finns på Facebook och dit är alla välkomna.



Rapphönan bildas på Hävringe.  
Foto: Gigi Sahlstrand

## Bruntrast i Sörmland 2012

# Bruntrast ny art i rapportområdet Sörmland

• Text: Mikael Gemsjö

Stora flockar med björktrastar hade under flera veckor dragit runt Ytterbo gård där jag bor. Gården är omgiven av öppna betesmarker kantade av rikligt med slån och andra bärbuskar, så här äter en trast sig mätt utan besvär. Jag sorterar ofta trastflockarna och vid ett tillfälle i början av januari hade något brunt som jag inte kunde placera flugit iväg med björktrastarna och i bakhuvudet gnagde tanken att jag måste se till att få se den igen och bättre.

### 13 januari

Den 13:e kom jag inkörande på gårdsplanen och såg trastarna sitta på betesmarken norr om gården. Jag "tävlar" mot några kamrater i tomtskådning där det gäller att varje månad "få in" så många arter som möjligt och åstadkomma en bra årstotal. Därför har jag alltid kikaren till hands och jag började nu gå igenom trastarna. Sex starar var för mig nya i flocken och på längre håll fanns en trast med markerat ljust ögonbrynsstreck. Åhå, måste vara en rödvinge, den kommer göra sig fint på januarilistan när jag hämtat tuben och bekräftat den! När jag kom med tuben fick jag vänta länge innan den eftersökte gick ner på marken 50-60 m bort. Där stod den, vände och vred på sig i god belysning och det gick upp för mig att jag tittade på något jag aldrig sett tidigare!

Jag ansträngde mig för att memorera detaljerna, lämnade sedan trastarna och gick in till fågelböckerna. Trolig bruntrast, men inte riktigt såg den ut

som i böckerna! Jag ringde min kamrat Lage som med munter röst föreslog: "Rapportera den som bruntrast med osäker artbestämning så kommer det nog snart någon skådare från Nyköping och hjälper dig...".

Ett par minuter efter att jag tryckt på enterknappen i Svalan ringde Jan Gustafsson. Han kom direkt, men tilltagande mörker och ett översvämmat gårde gjorde det svårt att skärskåda trastarna inne i slånet.

### 14 januari

Nästa dag rådde hård, kall vind och på långt håll i någorlunda lä studerade vi bärätande trastar en lång stund innan Jan ett kort ögonblick fick in den avvikande fågeln i kikaren. Jan höll med om att detta inte var någon vanlig svensk trast, men vi behövde komma närmare för säkrare identifikation. När Jan Hägg anslutit tog vi oss närmare. Efter lång stunds spanande på trastar som ständigt rörde sig mellan slånet i skogskanten och skogen var det ljuv musik i mina öron när Jan Hägg informerades om att han ser trasten och att den ser bra ut!

Bruntrasten har registrerats som tomtart nr 101, flankerad av mer alldagliga entita nr 100 och kungsfågel nr 102.

Mikael Gemsjö.  
Foto: Majna Gemsjö



## Observanta skådarekamrater

# Ett välordnat bruntrastdrag

• Text: Göran Andersson

De flesta av oss skådare tycker nog trots allt att det är roligt om man ibland får se något udda under en skådartur. Det kan räcka med ett fynd av en snösparv eller kärrensångare för att ge lite krydda är en skådardag. Någon enstaka gång kanske man rent av snubblar på en raritet och kan få känna pulshöjningen det innebär. Ska man se en raritet ökar dock chansen betydligt om man inte bara förlitar sig till den egna förmågan utan även drar nytta av andras uppmärksamhet och vilja till att dela med sig av sina fynd.

I och med dagens snabba informationsspridning genom larm i telefonen och genom rapportsystemet Svalan ökar möjligheterna till att just dra nytta av andras fynd och fredagen 13 januari 2012 var just en sådan dag.

Fredag den 13:e innebär otursdag enligt somliga där nyheterna just denna fredag om ett havererat kryssningsfartyg utanför Italiens kust i någon mån överskuggade information-

en om att Mikael Gemsjö hittat en bruntrast hemma hos sig vid Ytterbo utanför Nyköping. Trasten eftersöktes också utan framgång av andra denna eftermiddag så skrocket tycktes bli besannat. Även hela förmiddagen på lördagen letade lokala skådare intensivt utan att återfinna den brune så hoppet sjönk hos oss andra som bara väntade på ett frigörande bekräftande larm. Sent omsider lyckades dock de ihärdiga återfinna österlänningen i slänbärssnären där den setts dagen innan så nu var det upplagt för skådarinvasion till söndagsmorgonen.

Undertecknad var bland de förväntansfulla som stod där en kall och solig januarimorgon och som alltså tänkte helt skamlöst och egenlyttigt dra nytta av Mikael's uppmärksamhet och några Nyköpingsskådares slit från dagen innan. Helt utan motstånd skulle dock inte det eftertraktade trastskrället ge sig så det tog några timmar innan den lokaliserades i en hage i närheten. Fördelen med att hänga på när drevet går i samband med ett drag som detta är att det är många som letar. Chansen att en fågel återupptäcks är helt enkelt mycket större under sådana omständigheter.

Mycket riktigt så försvann och återupptäcktes trasten upprepade gånger i området under dagen och den med tålmod kunde till slut få fina observationer och någon lycklig

kunde till och med få hyggliga bilder till glädje för Rrk.

Från måndagen finns någon enstaka rapport om att trasten ska ha setts som hastigast, men därefter tog nöjet slut för denna gång.



Skådare i väntan i det arla morgonljuset.  
Foto: Göran Andersson



Foto: Göran Andersson

Eftersom Sveriges första fynd av bruntrast gjorts några månader tidigare inte långt från Stockholm fick draget till Ytterbo rimliga proportioner då många i södra Sverige redan sett arten. Informationen till de tillresta och arrangemang lokalt på platsen såsom skyltning och parkering var föredömligt utförda. Stort tack till Mikael för att dels ha upptäckt denna fenomenala fågel och för att dessutom ha delat med sig av denna upptäckt snabbt och effektivt, och dessutom ett stort tack till de som styrde upp oss som kom och besökte platsen. Det hela kom att bli en social tillställning under trevliga former i fint väder med en lagom motsträvig fågel som vi alla

som var där kommer att minnas länge. Vill man se så pass rara fåglar som en bruntrast får man allt krypa till korset och inse att man behöver ta hjälp av tips från sina skådarkolleger. Själv kan man kanske hoppas på att något sådant händer någon enstaka gång under ett skådarliv.

Bruntrasten när den sågs vid Överbo.  
Foto: Leif NyströmLyckliga skådare när bruntrasten visade sig vid Järpsäter.  
Foto: Göran Andersson

## Jörgen Israelssons minnesfond

# Mina och Anders fick stipendium

I stadgarna för Jörgen Israelssons minnesfond anges syftet att stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar.

**Styrelsen** för fonden finner att Mina Teräs och Anders Andersson uppfyller dessa kriterier. Styrelsen tilldelar Mina Teräs och Anders Andersson vardera 2500 kr.

Mina Teräs - en ung flicka med naturen som ett stort intresse och där fåglarna har en särskild plats i hennes hjärta. Mina är med sina unga år ett bra föredöme för ungdomar med naturintresse.



Tordmule.  
Foto: Göran Andersson

• Text: Karin Allebeck

Anders Andersson - en hängiven naturmänniska som ägnat en stor del av sitt liv åt fåglar och då främst tjädern. Han är en förebild i sitt engagemang för att skapa bättre förutsättningar för tjädern i det moderna skogsbruket.



Fondens logotype har tecknats av Jörgen Israelsson.

### Minnesfonden

Jörgen Israelsson avled alldeles för tidigt 2003. I samband med hans bortgång stiftades en minnesfond i samarbete med Jörgens hustru Karin Allebeck och Fågelföreningen Tärnan i Nyköping/Oxelösund.

Fondens syfte är att i Jörgens anda stödja och utveckla fågelskådningen i Sverige med särskilt fokus på ungdomar. Stöd kan utgå till enskilda personer eller till projekt som uppfyller fondens syfte. Stödet utgår i form av ett stipendium.

Fonden tar emot ansökningar eller utser inom fondens





Anders Andersson och Mina Teräs, årets stipendiater i minnesfonden.

Foto: Jan Karlsson

styrelse en/flera stipendiater för varje år. Styrelsen består av Karin Allebeck som ordförande och fem ledamöter. Karin utser tre ledamöter och Fågelföreningen Tärnan utser två ledamöter.

Fonden bildades formellt under år 2004. Under de första åren inkom inga seriösa ansökningar, vid styrelsens möte under 2007 beslutades att vi inom styrelsen också kan utse stipendiat.

### Stipendiater genom åren

Vid mötet i början av 2008 utsåg styrelsen de första stipendiaterna; Sven Jonsson och Kalle Brinell för 2007–2008. De följande åren har följande erhållit stipendium från fonden; 2008–2009 Henrik Andersson (orrkojan på Stora Bötet) och Hartsö-Enskär fågelstation,

2009–2010 Sjösa skola, 2010–2011 Petter Sundin och 2011–2012 Nyköpingskretsen av Rapphönan.

Ansökningar till fonden kan göras när som helst på året. Styrelsen utser sedan stipendiat i januari varje år. Stipendiet utdelas sedan i samband med Fågelföreningen Tärnans årsmöte i februari eller vid annan lokalklubbens årsmöte.

### Skicka ansökan

Ansökningar skickas skriftligen till "Jörgen Israelssons minnesfond" Fågelföreningen Tärnan, c/o Stig Larsson Lagershällsvägen 12 611 57 Nyköping

## Föreningen Södermanlands Ornitologer

### Framtagande av ansvarsarter



FSO är en ideell regional förening för fågelintresserade på alla nivåer. Föreningen bildades 1967. FSO vill tillsammans med de lokala fågelföreningarna stödja och utveckla fågelskådningen i Sörmland samt verka för fågel-

forskning och fågelskydd, samt biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av ornitologiskt betydelsefulla naturvårdsfrågor, exempelvis som remissinstans till länsstyrelsen och kommunerna.

FSO är en helt ideell förening och allt arbete bedrivs av medlemmar på deras egen fritid.

#### **FSO har några särskilda arbetsområden vilka beskrivs här nedan.**

##### *Natur- och fågelskydd*

Precis som för flera av lokalklubbarna försöker FSO bevaka vad som är på gång i länet i form av ingrepp i naturen eller ändrade lagar och förordningar. Exempel på ärenden som tilldrar sig föreningens intresse just nu är planerade vindkraftsanläggningar, utökad strandskydd i Bävnområdet och skydds jakt på storskarv.

##### *Hartsö-Enskär fågelstation*

Längst ut i det yttre skärgårdsbandet öster om Nyköping/Oxelösund ligger länets fågelstation med en historia som sträcker sig från mitten av sextioalet. Här bedrivs främst standardiserad ringmärkning under höstmånaderna, men även ringmärkning och kontroll

av häckningsframgången under sommartid hos flera skärgårdsfåglar. Naturligtvis har man alla nödvändiga tillstånd för denna verksamhet inom detta känsliga och skyddade område. För den fågelintresserade kan det kanske vara av intresse att veta att det går att ordna dagsbesök på denna fågelstation.

##### *Regionala Rapportkommittén*

Sedan snart 40 år finns en tradition bland fågelskådare att man noterar intressantare iakttagelser som görs under året och rapporterar in för sammanställning. För att ta hand om dessa rapporter och se till att de sammanställs har FSO en kommitté kallad Regionala Rapportkommittén, Rrk i folkmun. Resultatet presenteras i FSO:s årsbok och fungerar som en "termometer" på läget i fågelmarkerna. Just den långa serien av data är förstås mycket värdefull.

##### *FSO:s webbplats*

På Föreningen Södermanlands Ornitologers webbplats hittar du snabbt aktuell information om vad som är på gång i vårt landskap; exkursioner, innekvällar, föredrag, listor och nya fräscha fotografier!

##### **Medlemskap i FSO**

Om du är intresserad av ovanstående verksamhet och även kan tänka dig att stödja den, är medlemskap i FSO det naturliga valet. Från och med 2009 ändrades medlemskapet i FSO. Medlemmar i de sörmländska lokalklubbarna blir nu anslutna via sina lokalföreningar till FSO och ska således inte betala någon medlemsavgift direkt till FSO.

##### **Sammanfattning FSO:s verksamhet 2012**

Styrelsen har under 2012 haft följande sammansättning: ordförande, Ingvar Jansson, Ny-

köping, vice ordförande, Jukka Väyrynen, Malmköping, sekreterare, Lennart Eriksson, Eskilstuna, kassör, Örjan Jitelius, Trosa, ledamot, Peter Hellström, Strängnäs, ledamot, Yonas Ericsson, Eskilstuna, ledamot, Krister Aronsson, Katrineholm, ledamot, Staffan Hellbom, Strängnäs, adj. ledamot, Jan-Eric Hägerroth, Nyköping (fågelskyddsfrågor).

Regionala Rapportkommittén/Rrk som under året har bestått av följande personer, Håkan Lernefalk, Katrineholm, sammankallande, Jan Gustafsson, Oxelösund, Göran Andersson, Trosa, Per Flodin, Flen, Örjan Jitelius, Trosa, Jan Hägg, Nyköping samt Kalle Brinell, Nyköping.

Redaktion för årsboken "Det sörmländska fågelåret" 2011, redaktör, Göran Andersson, Trosa, redaktion, Jan Gustafsson, Oxelösund, Yonas Ericsson, Eskilstuna.

Webbmaster har varit Tormod Kelén.

### **FSO:s årsmöte 2012-02-19**

Temat för styrelsekonferensen var ansvarsarter för Sörmland och följande 3 fågelarter prioriterades, fiskgiuse, storlom och skräntärna.

En grupp under Jukka Väyrynen ledning tillsattes för att starta arbetet med att formulera ett dokument om ansvarsarten storlom som ska ge oss och våra kontakter med både markägare, fågelskådare och tjänstemän inom naturvården en bra kunskapsbas för att vi på olika sätt ska förstå storlommens livsvillkor och för att kunna värna storlommens plats även i vårt framtida landskap.

Före årsmötet berättade Rolf Pettersson om viltvattnets dynamik och hur vi kan restaurera våtmarker i Sörmländska landskapet.

### **FSO:s höstexcursion till Vadsjön**

Den 30 september inbjöds till en dag vid Vadsjön, där restaureringsåtgärder diskuterades under ledning av Rolf Pettersson. Mark-

ägare var inbjudna till denna träff om Vadsjöns framtid. En särskild projektgrupp bildades för att tillsammans med markägarna föreslå restaureringsåtgärder och utarbeta en skötselplan för Vadsjön.

### **FSO:s höstmöte 2012-11-11 med tema ansvarsart storlom och Natura 2000 området Båven**

Mötet genomfördes på Åsa folkhögskola med 47 deltagare. Jukka Väyrynen och Mats O.G. Eriksson beskrev situationen för storlommen både ur ett globalt, nationellt och Sörmländskt perspektiv med tonvikt på storlommens status i Sörmland. Leif Carlsson berättade om sina fleråriga iakttagelser om storlommens massupträdande i Gölsjön. Båvens tre tillsyningsmän (Uno Andersson, Lars Andersson och Krister Ljungman) fanns på plats och fick ge sin syn på fågelskyddsarbetet i Båven sett ur deras perspektiv som tillsyningsmän. Hans-Erik Eriksson, Flens kommun, presenterade en förstudie om allemansturism i och omkring Båven. Båven är ett Natura 2000 område vilket innebär att sjön har så höga utpekade värden att den omfattas av ett särskilt skydd. En av landets allra främsta experter på Natura 2000 och artskyddsförordningen Helene Lindahl gav en grundlig presentation av de regler och förordningar som garanterar skyddet i ett Natura 2000-område, knutet till bl.a. fågeldirektivet.

### **Hartsö/Enskär**

En arbetshelg blev det 8-9 september, med arbete både lördag och söndag. På söndagen startade sedan ringmärkningen. Verksamhetsledare Göran Altstedt.

### **FSO:s ekonomi**

FSO:s ekonomi har under året varit god och ekonomin för verksamheten vid Hartsö-Enskär ingår nu i FSO:s redovisning. Behållning vid årets början var 90.604 SEK och årets resultat blev ett överskott på 13.793 SEK och behållningen vid årets slut var 132.363 SEK.

## Ornitologiska Klubben i Eskilstuna, OKE

### Grågäss vid Sörfjärden räknas



2012 hade OKE 130 fullbetalande medlemmar vilket är ungefär samma som föregående år. Att avgiften har höjts till 200 kr/år där numera FSO:s årsbok ingår i

medlemsavgiften tycks inte påverka medlemsantalet negativt. Dessutom har den egna tidskriften Glimten getts ut med två nummer under året.

#### Aktiviteter under 2012

Den årliga örnräkningen i början av mars månad engagerar de flesta av klubbens aktiva skådare.

Även årets riksinventeringsart rördrom har engagerat många av våra medlemmar. Totalt har cirka 35 lokaler i Eskilstuna kommun haft revirhävande rördrom i sina vatten, varav flest i Sörfjärden med 15 revirhävande hanar.

I det förvaltningsprojekt för grågäs som pågår vid Sörfjärden har OKE:s medlemmar engagerat sig i inventeringsarbetet och bidragit med synpunkter för kommande handlingsplaner. De åtgärdsprogram som tagits fram och diskuterats för Sörfjärdens grågäspopulation kan säkert även tas tillvara vid förvaltningsarbetet vid andra Sörmländska grågäsförekomster.

#### Tornkvällar

Under våren tog OKE efter Tärnans idé med tornkvällar för en intresserad allmänhet. Under våren genomförde OKE fågelguidning för allmänheten vid Ekeby våtmark varje torsdag under veckorna 16 - 24. Tornkvällarna uppskattades av besökarna, som fick information om våtmarkens fåglar och om vår fågelklubb OKE. Klubben fick några nya medlemmar på köpet.

Förutom den nu traditionella fågelskådningens dag första söndagen i maj vid Ekeby våtmark som samlar en intresserad allmänhet

genomförde OKE en tvådagsresa till västkusten 23 - 26 augusti. I slutet av oktober besökte OKE sydöstra delen av länet med besök vid Skäraviken och avslutning av dagen vid Labro ängar med utsikt från fågeltornet mot Sjösaviken.



Tornet vid Ekeby våtmark.  
Foto: Viktor Eriksson

### Ortolansparvsprojekt

Under 2010 startade SOF ett särskilt ortolansparvsprojekt som en del av jordbruksprogrammet "Fågelskådare och lantbrukare i samarbete", ett projekt som genomförs i samarbete med Hushållningssällskapet sedan 2006. I slutet av november 2012 hölls ett seminarium i Uppsala där aktuell kunskap redovisades och där intresserade ornitologer, forskare och folk från myndigheter deltog. Det framkom att läget för ortolansparven är kritiskt i södra Sverige. Om inget görs, kommer även de få kvarvarande paren att försvinna. OKE deltog i detta seminarium och har skrivit ett upprop om "Kraftsamling för ortolansparven och dess uppträdande i Eskilstuna kommun".

### Beskriva fågellokalerna i kommunen

Under året har även arbetet med att ta fram och beskriva fågellokalerna i kommunen pågått. I Eskilstuna har vi prioriterat och bistått med hjälp vid beskrivning av 19 lokaler som kommer att ingå i den Sörmländska fågellokalboken som kommer våren 2013.

Som en av länets 5 lokalklubbar har några av våra medlemmar även varit aktiva i FSO:s arbete, både i styrelsearbetet men också i arbetet med ansvarsarter och det restaureringsprojekt som initierades av FSO för Vadsjön, som påbörjades hösten 2012 under ledning av Rolf Pettersson, Flen.

Lennart Eriksson/ordförande



Havsörn.

Foto: Pekka Palsa, [www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

## Strängnäs Ornitologiska Klubb, SOK

### SOK etablerar två egna fågelmatningar



2012 blev ännu ett intensivt år inom SOK. Klubben hade vid årsskiftet 2012/2013 124 fullbetalande medlemmar och 40 familjemed-

lemmar. Under året har klubben utökats med 13 nya medlemmar, samt 2 familjemedlemmar.

Vid årsmötet 2012-03-12 valdes följande styrelse, Leif Ekblom, ordförande, Yngve Meijer, vice ordförande, Ulf Gustafsson, kassör, Barbro Hellström, ledamot, Gunilla Oleniusson, ledamot, Sven Blomqvist, suppleant och Petter Sundin, suppleant. Efter mötet höll Lars Öhman ett intressant föredrag om utvärderingen av inventeringen av grågäss vid Sörfjärden 2010 - 2011.

Vår tidning med Peter Hennix som en utmärkt redaktör, har kommit ut med tre nummer à 20 sidor (med färgbilder). Första numret var, som sedvanligt är, en årsrapport över observationer i kommunen under 2012. Rapporten har sammanställts som vanligt av Yngve Meijer på ett förtjänstfullt sätt. Rapporten innehåller även analyser av observationer och förändringar. Vår hemsida hålls alltid aktuell genom Peter Hennix försorg. Genom att den är aktuell har det gjort att vi fått nya medlemmar utanför vår kommun (bl.a. Nykvarn och Enköping).

Klubben har medverkat aktivt i Fältstationen Röddrommens verksamhet under året och Sven Blomqvist har varit ordinarie representant. Barbro Hellström och Gunilla Ole-

niusson har ersatt honom vid hans frånvaro. Som sedvanligt är har SOK under året bidragit med kunniga ledare vid det s.k. skolpaketet vid stationen. Under året har även medlemmar deltagit i de gåsräkningar som genomförts samt i det nystartade projektet där man med kameror försöker identifiera enskilda havsörnar på Mälarens is. Här har Peter Hennix och Ture Persson medverkat med sin sakkunskap.

SOK har varit representerat i FSO:s styrelse genom Peter Hellström samt Staffan Hellbom. Staffan har tyvärr genom sjukdom ej kunnat fullfölja sitt uppdrag.

Under året har arbetet med att ta fram en bok "Fågellokaler i Sörmlands län" påbörjats genom Tärnans försorg med Jan Gustafsson som redaktör. Från SOK har Leif Ekblom och Yngve Meijer medverkat med text till kapitlet om Strängnäs.

#### Exkursioner, aktiviteter m.m.

Under året har 207 olika arter i kommunen inrapporterats till SVALAN, vilket är lika som 2011. Under året gjordes två (2) nya kommunfynd, nämligen rödspov och stäpphök.

I rapportsystemet SVALAN har under året 219 rapportörer (46 fler än 2011) lagt in nästan 26 000 rapporterade observationer av fåglar i kommunen. Ökningen av observatörer kan nog hänföras till de fyra lappugglor som under ett antal veckor befann sig på en inäga på Tosterön.

Vid örnräkningen 3 mars, som genomfördes för elfte gången, inrapporterades cirka 145 stycken örnar i Mälaren, varav cirka 35

öster om Hjulstabron och cirka 110 väster därom. Inom kommunen inrapporterades minst 70 örnar (varav 29 vid Hässelbyholm) från tolv observationsplatser. Vädret var behagligt, någon minusgrad på förmiddagen och klar/halvklar himmel.

Vid SOF:s årsinventering av rördrom hördes totalt 19 tutande hanar i kommunen.

SOK har genomfört inventering av två rutter avseende nattfåglar genom Staffan Hellbom och Yngve Meijer. En rutt är i Länna/Åker och en på Selaön/Mariefred. Med vid inventeringen var även Petter Sundin och Leif Ekblom.

Under året har 32 aktiviteter genomförts med 1 till 37 deltagare per gång. Exkursioner har genomförts både inom och utom kommunens gränser. För att tillgodose många önsknings genomförde vi även exkursioner senare på morgonen, nämligen kl 09.00, med gott resultat. Kvällsexkursioner under sköna försommarkvällar är populära. Vid en av exkursionerna kunde två flodsångare höras samtidigt.

Per Flodin, Flen, har två gånger kommit till klubben för att ge oss mer kunskap om rapporteringssystemet SVALAN och den nya versionen Artportalen 2.

### Studiecirklar

Under året har tre studiecirklar om fåglar genomförts i samarbete med Studieförbundet med sammanlagt 21 deltagare. Leif Ekblom har varit cirkelledare. Peter Hennix har även lett en cirkel, med sju deltagare, i konsten att fotografera fåglar och natur.

### Övrig verksamhet

SOK deltog för andra gången i en landskamp i skådning från ett fågeltorn. Många torn i Sverige och Finland deltog. Vår plats var Valnaren. SOK kunde till listan föra 60 arter vilket gav en plats något under mitten.

Klubben har sedan tidigare deltagit i den av Studieförbundet anordnade "Rätt ut i naturen" och den årliga aktiviteten "Mälardagen". Dessa två aktiviteter är ett bra sätt att nå ut till allmänheten och visa på de möjligheter som ett medlemskap i SOK medför och vilket programutbud vi kan erbjuda.

Vid höstens innekväll berättade Peter Hennix med stöd av bilder om sin och Kristina Hennix resa till Rumänien och Donaudeltat. Ulf Gustafsson berättade om klubbens resa till Öland under 2011 och 2012. Leif Ekblom visade bilder från exkursioner m.m. under året inkl. resan till Dalarna/Hälsingland samt Halland. 34 SOK:are var närvarande, så lokalen var väl fylld.

Ingemar Lind besökte Strängnäs i november och visade sin film "Myskoxen".

### Vindkraft

SOK överklagade tillsammans med FSO till länsstyrelsen Strängnäs kommuns beslut om förhandsbesked om utbyggnad av vindkraft på Selaön i anslutning till Åleby gård. Länsstyrelsen meddelade att SOK och FSO som förening inte är sakägare och därmed ej har rätt att överklaga ett beslut. Medlemmen i SOK, Peter Hellström, som är sakägare i frågan har också överklagat med ett väl genomarbetat yttrande. Länsstyrelsens beslut blev att kommunens planer för utbyggnaden underkändes. En seger för fåglarna!

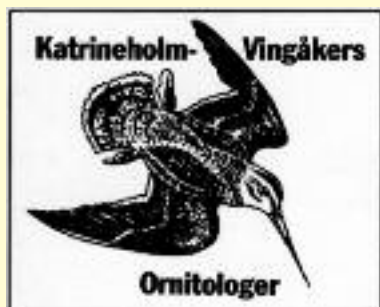
### Fågelmatning m.m.

Vid Bågskyttebanan finns en årlig fågelmatning (på ideell basis), som ofta besöks av SOK:s medlemmar. Klubben har därför bidragit under vintern med solrosfrön och ister. Under hösten har SOK etablerat två egna fågelmatningar, i Mälarlunden och vid Liljedal, Valnaren. En annan matning som vi ofta besöker är vid expeditiionsbyggnaden vid södra kyrkogården.

Leif Ekblom, ordförande

## Katrineholm - Vingåkers ornitologer, KVO

### Trångt i Naturstugan vid Näsaren



**Antalet** medlemmar i föreningen ökar så sakta och var vid årsskiftet lite över sjuttio. Lägger man till ytterligare en medlem för de som betalar för familj så blir antalet över hundra.

På årsmötet beslutades att höja medlemsavgiften till 150 kr för enskilda medlemmar och 200 kr för familj. Återstår att se hur det tas emot av medlemmarna. Det är ju fortfarande inte så dyrt men man vet ju inte hur alla resonerar. Kanske väljer några att hoppa av föreningen eller så märks det inte alls. Vi får se!

Året blev av olika anledningar ett av de mest intensiva sen föreningen startade. Vi ordnade eller deltog i cirka sjuttio olika aktiviteter under året. Vi hade bland annat två olika "skådarkurser" där den ena följde den studieplan som hör till boken "Börja skåda fågel". Det blev tillsammans trettio olika

kurstillfällen, varav en kväll var gemensam. Vid detta tillfälle besöktes Floda där Håkan Lindström förevisade olika kikare, från små handkikare till stora tuber. Han är ombud för ett antal olika kikarmärken. Vi bjöds på korb och kaffe sen fick man gå runt och prova de olika kikarna. Många köpte också en ny kikare då det lämnades en del rabatt på det som såldes.

#### Guidning vid Näsaren

Vi guidade också vid Näsaren vid flera tillfällen. Det var mest skolklasser, från åk 3 till åk 9 från olika skolor. Vid ett av dessa tillfällen vandrade eleverna från Sjöholms skola cirka fyra kilometer genom skogen till stugan med fågeltornet och



Skäggdopping.  
Foto: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)



det småregnade hela tiden. När de så skulle äta sin medhavda matsäck så bad de att få sitta inne i stugan. Det var sjuttiofem elever, tio lärare och så var vi sex från föreningen så det fanns inte en ledig plats någonstans.

Fönstren i stugan immade igen totalt så att se ut var omöjligt. Men inga sura miner hos eleverna fast de flesta var helt genomsura. Imponerande! Allt som allt så guidades över trehundra personer vid olika tillfällen.

tens innekvällar blev välbesökt då Torbjörn Arvidson, fotograf från Örebro, var på besök. Då kom drygt fyrtio personer som efter kvällen vände hemåt mer än nöjda. Vi har börjat ha sådana arrangemang tillsammans med andra föreningar och det har fungerat väldigt bra. I det här fallet Turistföreningen och Naturskyddsföreningen. Föreningen har också lämnat synpunkter på planerade vindkraftverk i Vingåker kommun i två olika områden.



Sparvhök.  
Foto: Thomas Larsson

Den lite längre resan gick i år till norra Öland, vilket inte är så dumt. Det finns mycket att titta på även på den delen av ön, fast många tror att det bara är södra delen som gäller. Så blir det

Som vanligt håller föreningen, tillsammans med Naturskyddsföreningen, Naturstugan öppet för allmänheten några söndagar. Det blir tio tillfällen varje år för KVO. Fem på våren och fem på hösten. Vid bra väder kan det vara en hel del människor som söker sig dit.

### Samarrangemang med andra föreningar

De exkursioner som föreningen ordnade var också de välbesökta; nio olika utfärder med totalt hundra deltagare. Flest var vi under höstens tur till Kvismaren då arton personer var med och förundrades över alla tranor som kom inflygande för nattvila. Även en av hö-

också bra mycket lugnare med betydligt färre skådare att trängas med. Vad fåglarna beträffar så passar många på att rasta där innan de ger sig ut över havet igen. Kanske blir det ytterligare en resa till samma område, vem vet?

Året avslutades som vanligt med att medlemmar visade bilder från det gångna året och givetvis kaffe, lussebullar och pepparkakor.

Ett nytt år väntar. Vi ses kanske någonstans i de sörmländska markerna, vem vet?

Pelle Mokvist

## Flens Ornitologiska Förening, FOF

### Projekt för Hedmossen



**Föreningen** i Flen har under 2012 fortsatt verka med fokus på exkursioner till medlemmar. Medlemskar- an ökade glädjande något från föregående år till 59 (inklusive 16 familjemedlemmar).

Under året genomfördes 10 exkursioner och en medlemskväll med bildvisning under senhösten. Exkursionerna är mycket uppskattade och genomförs både inom kommunens gränser och runtom i länet. Detta år tog vi oss även utanför länet till de fina fågellokaler vid Kvismaren och Tåkern.

Föreningen har även engagerat sig i ett antal viktiga frågor och projekt. Förstudie om hållbar turism i Bävenområdet, Jukka Väyrynen har representerat FSO/FOF i en förstudie som syftat till att undersöka förutsättningarna för framtida hållbar turism i och runt Bäven. En fråga som är av stort intresse för föreningen är naturen i och runt Hedmossen-Högstensmon. FOF har därför i samverkan med SNF och Sörmlands Entomologer startat ett projekt för att öka och sprida kunskap om naturvärden i detta område. Områdets naturvärden påverkas negativt av såväl igenväxning av själva mossen och verksamheter i omkringliggande skogar. Det bästa vore om området kan få någon form av långsiktigt skydd och skötsel. En annan fråga som engagerar föreningen är planerna på

vindkraft vid Ånhammar vid sjön Dunkern. Projektet är i ett planeringsskede och det pågår ett arbete från exploitören med inventeringar och informationsinhämtande. Som ett led i detta deltog Jukka Väyrynen på ett samrådsmöte där han och andra intresserade bidrog med viktig information om fågellivet i området. Inte minst är det viktigt att lyfta fram Dunkerns och omkringliggande landskaps centrala betydelse för storlompopulationen i Sörmland och Sverige. Det finns även goda tjäderpopulationer i skogarna öster om sjön som måste beaktas i den fortsatta processen.

Föreningen har även medverkat på ett antal möten omkring Vadsjön projektet. Våtmarken ligger visserligen inte i Flens kommun, men med sin närhet till kommunen är det en ofta besökt lokal. Dessutom är Rolf Pettersson som är adjungerad ledamot i styrelsen även arkitekten bakom våtmarken, tillika samordnare för det nuvarande projektet. Målsättningen är att få till restaureringsåtgärder i våtmarken som följs upp en kontinuerlig skötsel. FSO/FOF medverkar i projektet tillsammans med markägare, arrendatorer, Husby-Oppunda sockenförening och SNF.

FOF har dessutom medverkat i om bokprojektet "Fågellokaler i Södermanland". Vi ser mycket fram emot denna publikation där 13 fina fågellokaler i kommunen presenteras. Vi ser mycket fram resultatet av denna bok som är ett samverkansprojekt mellan länets kommuner och fågelklubbarna. Boken kommer säkert bidra till ökad kunskap om kommunens och länets fågellokaler. Förhoppningsvis kommer fler att hitta även till oss i Flen.

Vår satsning på vinterfågelmätning vid Stenhammar fortsatte från 2010 och 2011. Den drog igång i månadskiftet oktober/november 2012. Platsen för matningen har flyttats närmare Kvarnbron denna matningssäsong. Föreningen och framförallt fåglarna tackar Christer Larsson som förtjänstfullt skött matningen.

Under fågelåret 2012 i Flen sågs det 164 arter. Detta vet vi tack vare de lite drygt 3900 observationer som rapporterats in till Svalan. Även Flen fick en liten del av det fantastiska lappugleåret. Minst en individ sågs i slutet

av mars vid Tranfors SO om Hedenlunda gård, men det finns ett par andra observationer som sannolikt också gäller lappuggla. Bland övriga udda observationer finns rapporter av brunglada nära Bettna och röd glada vid Hedenlunda under sommaren. Glädjande var även häckningsfyndet av försärla vid Ekenäs kvarn. Riksinventeringsarten rördrom noterades på minst 11 lokaler.

Tack till alla deltagare på våra aktiviteter och alla som medverkat i föreningens projekt!

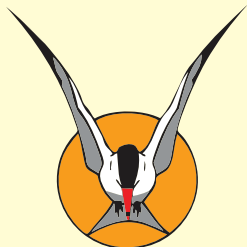
Per Flodin



*Kungsörn.  
Foto: Pekka Pulsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)*

## Fågelföreningen Tärnan Nyköping/Oxelösund

### Inventeringar på uppdrag



#### Fågelföreningen

Tärnan är en lokal fågelförening i Nyköping och Oxelösunds kommuner. Föreningen bildades av unga entusiaster för 30 år sedan, den

7 september 1983. Föreningens övergripande mål är att stärka och utveckla fågelskådningen och skapa förutsättningar för att alla som vill skåda fågel skall kunna göra det på ett bra och lustfyllt sätt. Föreningen arbetar också med kunskapsuppbyggnad och fågelskydd samt biträder myndigheter så som kommuner och länsstyrelsen i hanteringen naturvårdsfrågor med ornitologiska spörsmål.

Föreningen anordnar årligen exkursioner och vandringar till trevliga och givande fågelmarker liksom intressanta föredrag och möten. Årligen får medlemmarna "Det Sörmländska Fågelåret", en sammanställning av årets fågelobservationer och andra intressanta artiklar om saker som hänt i länet under året, samt två gånger per år ett enkelt programblad där aktuella aktiviteter presenteras. Föreningen har också en aktiv hemsida <http://tarnan.eu> där det mesta av det som händer i skådarvärlden lokalt kan finnas.

Föreningen har 230 medlemmar vid årsskiftet 2012 - 2013, medlemskap i Tärnan kostar 170 kr för vuxen och 50 kr om man är under 25 år.

#### Om föreningen och årets verksamhet

Styrelsen har bestått av ordförande Ingvar Jansson, vice ordförande: Per Eriksson, sekreterare: Susanne Stilling, kassör: Stig Larsson, ledamot Marianne Mattiasson och ledamot

Björn Johansson.

Revisor Yvonne Eriksson och revisorsuppleant Sven Ginstmark.

Valberedning Torbjörn Brissman (sammankallande) och Lars Lindberg.

Hemsideansvariga Susanne Stilling och Per Eriksson. Webbmater Tormod Kelén.

Programkommitté: Per Eriksson och Susanne Stilling.

Redaktion: Jan Gustafsson. Layout: Jan Gustafsson.

Årsmöte hölls den 15 februari 2012 i Pensionärernas Hus i Nyköping. Efter mötet berättade Jan-Eric Hägerroth om kungörnen i Sverige, Jan-Eric visade också många av sina fantastiska bilder. Kvällen avslutades med samvaro och fika.

#### Några övriga föreningsmöten

Den 14 mars berättade Leif Nyström och Pekka Pula till sina bilder från resor i Stekenjokk. Den 12 november berättade Göran Andersson till egna bilder från resor i östra Afrika. Den 26 november anordnade Tärnan tillsammans med Studieförbundet en välbesökt kväll med Ingemar Lind i Olrogsalen i Culturum. Ingemar talade under temat "I Myskoxens rike". Mötet var som vanligt mycket välbesökt, cirka 100 personer hade hittat till Olrogsalen. Medlemmarnas afton arrangerades som vanligt i december, närmare bestämt den 12 december, med bilder av Stig Sandell, Jan Karlsson, Bertil Karlsson och Ingvar Jansson.

#### Skådarmöjligheter under året

Som numera brukligt är började Tärnans år med Nyårsvandring 1 januari kl 12.00 längs Nyköpingsån. Artrallyt, också detta numera en tradition i Tärnans program, gick av sta-

peln den 21 januari. Det var 16:e gången rallyt "kördes" med 14 deltagande lag, totalt 46 deltagare. Rallyt avslutades som brukligt är med samling, prisutdelning, eftersnack och god mat. Segern delades av två lag, lag Inger Midell, Kalle Brinell och Eva-Karin Brinell och lag Jonny Werdin, Lennart Wahlén och Morgan Johansson. Lagen lyckades se 60 arter. Sammanlagt sågs 78 arter under dagen. Den 29 mars arrangerades en uggleekursion. Den 22 april arrangerades en exkursion till Ängudden, men här blev det istället en resa till markerna öster om Fjällmossen för att titta på hökuggla och lappuggla. Den 29 april arrangerades en dagsresa till Svartåmyningens naturreservat i Linköping. Den 5 maj arrangerades som brukligt Fågelskådningens Dag och Tornkampen på Labro. Många deltagare kom till de båda vandringarna som startade från parkeringen vid Tuvhättevägen och gick ut på Labro ängar och fågeltornet. För Tornkampen räknades fåglar från tornet mellan 05.00 och 14.00. Tärnan kom på en hedrande 9:e plats av totalt 47 deltagande torn i Sverige. Den 5 juni letade vi nattsjungande fåglar och kryddan denna natt blev upptäckten av en busksångare.

Under våren arrangerades hamnvandringar i Nyköping med samling vid restaurang Seaside nere i hamnen.

### Verksamhet och projekt/arrangemang

Under året kunde vi också glädjas över vår fantastiska och mycket välbesökta hemsida med adress <http://tarnan.eu>

Bakom Tärnans hemsida döljer sig ett omfattande engagemang och frivilligt arbete av Jan Gustafsson, Tormod Kelén, vår webbmater, och Susanne Stilling.

Den 13 maj medverkade Tärnan i Länsstyrelsens arrangemang "Familjedag" på Stendörren tillsammans med många andra ideella organisationer.

I juni medverkade Tärnan i "Vid vår å vi gå", ett arrangemang som initierats av Nyköpings kommun tillsammans med skolan och ett antal föreningar i Nyköping. Arrangemanget vände sig till eleverna i 3:e och 4:e klass.

Under året har föreningen medverkat till att stärka samarbetet mellan FSO och de olika lokala fågelföreningarna i Sörmland. Bland annat har flera ur styrelsen deltagit i gemensamma möten som anordnats för att diskutera hur samarbetet i länet skall kunna utvecklas på bästa sätt. Tärnan deltog i februari månad i en ordförandekonferens och temadag på Åsa Folkhögskola i samband med FSO:s årsmöte samt på temadagen i november.

Föreningen har också svarat på ett antal remisser från Nyköpings och Oxelösunds kommuner.

Tärnan har vidare under året på uppdrag tagit på sig och slutfört följande: Fågelinventering av Långsjön, Nyköping, uppdrag av Sportfiskarna i Sverige, revirinventering av fåglar vid Bastetorpsmaden, Oxelösund, punkttaxering av fåglar i Brannäs våtmark, Oxelösund, revirinventering av fåglar inom naturreservatet på västra Femöre, Oxelösund och artlistning av skogens fåglar på några trädbevuxna skärgårdsöar i Oxelösund. Alla de senare på uppdrag av Oxelösunds kommun. Dessutom räkning av rastande/betande gäss på Labro ängar/Sjösaviken, Nyköping, under hösten på uppdrag av Nyköpings kommun.

Slutligen har föreningen genom ett omfattande ideellt arbete med Jan Gustafsson i spetsen börjat producera boken "Fågellokalerna i Sörmlands län".

Ingvar Jansson, ordförande



*Svärta.*  
Foto: Pekka Palsa,  
[www.pekkasbilder.se/](http://www.pekkasbilder.se/)

Årsboken har utgivits med ekonomiskt stöd av



LÄNSSTYRELSEN  
Södermanlands län